

ORAȘ REGAL

Revistă de cultură

Anul IX ■ Nr. 12 (97) ■ Decembrie 2018

Transcrierea, la pag. 8

La primul Centenar

Gheorghe PĂUN

O formă mai explicită a titlului anterior, cu intenția optimistă sugerată deja, este „cu încredere, la primul Centenar”, iar sintagma trimite la observația că un bun al nostru de mare preț, un bun suprem, „credința în trăinicia poporului român”, cum spunea Eminescu (a se vedea textul de la pagina următoare), pare a fi în cumpănă, ca urmare a asediului sistematic la care am fost supuși, nu numai din acest punct de vedere, în ultimele trei decenii. O țară bogată în resurse de tot felul, de la sol-subsol la forță de muncă și capacitate de cumpărare, aflată la răscruce de imperii, unele fantomă, altele resurecte, „obosită” politic de aproape jumătate de secol de comunism, este, natural, o pradă potențială (relativ ușoară) pentru afaceriști, corporații, actori geopolitici – la fel cum este orice țară similară la vremea globalizării transformate în junglă financiară și tăvălug nivelator sub variate umbrele doctrinare perverse, de genul „corectitudinii politice”, „societății deschise” (echivalent: „vraiște”), democrației oengiste…

Și totuși, noi suntem cei care am spus, atunci când a trebuit: *No, hai! Aiasta nu se poate, maiestate! Pe aici nu se trece! Fără comunism!*

Dacă reușim să ne scuturăm puțin de zgomotul continuu, hipnotizant (și bine coordonat) al anti-românaștilor (folosesc un termen grav, dar acoperitor și pentru mercenari, și pentru snobi-năuci-imitatori, pentru agenții de influență și lichelele pleșuve de conștiință, pentru frustrați și cabotini deopotrivă), ne vom da atunci seama că ne lăsăm prea ușor manipulați, că reacționăm exact cum doresc aceștia, jucându-le nemernicul joc. Printre altele, jeluindu-ne, repetând frazele toxice, căutând vinovați, găsindu-ne pe noi toți vinovați, afundându-ne într-un pesimism schizoid (căci neavând de a face cu realitatea) paralizant – devenind astfel agenții inocenți, dar păguboși, ai agenților anti-românaști cu comanditar (extern) și rubrică pe statele de plată ale acestuia.

No, aiasta nu trebuie să mai dureze!...

Vă propun, așadar, ca de Centenar – primul Centenar! – să fim optimiști. Și avem multe motive să fim astfel. Încrezători adică în poporul român, în România, în noi înșine!

1 Voi pleca de la substratul geto-dacic-tracic-pelasg…, de la mileniile de locuire a „Grădinii Maicii Domnului”. Tărtăria (scriere înaintea scrierii), Hamangia (un pământean neolitic *gândind*, nu pregătit să *ucidă*), Cucuteni (câtă eleganță, magie și geometrie!), Sarmizegetusa (calendarul, Zalmoxis, lupul, cuiul dacic, steagul dacic…), Munții Buzăului, Sinaia și câte altele. Columna lui Traian (omagiu adus de învingător învinsului…) și dacii aceia senini-demni de pe soclurile Romei, dar și ajunși la Ermitaj sau la Prado, cu mâna dreaptă așezată, inițiatic parcă, peste mâna stângă… „E nobil răsadul din care s-a prăsit acest mic popor românesc și, deși planta nu e mare, rodul e frumos și îmbelșugat!” – o spune tot Domnul Eminescu. Nu continui, multe se pot adăuga, remarc doar, răutăcios-polemic, că dacă *dacofobii* au pus în circulație cuvântul *dacopat,* e clar că e ceva aici care-i preocupă, care-i sperie… Tocmai de aceea, din *dacofil* cum eram, sunt pe cale să devin *dacoman…* Aștept ajutorul unui *dacolog.*

2 Apoi, *limba noastră cea română, stăpâna noastră, în adâncuri înfundată.* Nu reiau și altele dintre multele sintagme poetice care s-au rostit la adresa ei, de o parte și de alta a munților, de o parte și de alta a Prutului, amintesc doar că ea este surprinzător-reconfortant de unitară, cum limbile unor țări mult mai mici și cu istorii mult mai „binevoitoare” nu sunt, o limbă ospitalieră și autoritară, de o complexitate-subtilitate rară, o revelație pentru lingviștii romaniști – s-a mai scris în revistă despre toate acestea. O limbă pe care se pliază sufletul și mintea noastră – spun asta filosofii și psihologii, sociologii și pedagogii. Norocul nostru să fim născuți în limba română. Limba noastră *maternă,* adică de la mamele noastre primită. (Măcar pentru asta, s-o iubim și s-o apărăm de stricătorii de limbă!)

3 Țăranul român. O să-mi spuneți că nu mai există, o să răspund că o generație sau două el este încă aici, ba chiar în forma autentică, de *om al pământului.* În majoritatea dintre noi încă veghează un țăran. Unul tradițional, care știe că „veșnicia s-a născut la sat” și că, tot Lucian Blaga o spune (în *Elogiul satului românesc,* discursul său de recepție în Academia Română), satul este cosmocentric, atemporal, „nu se lasă impresionat, tulburat sau antrenat în marile procese ale istoriei”. Ar trebui reluat-recitit întreg discursul lui Blaga, trec mai departe spunând că și satul de azi, chiar cu asfalt, canalizare și telefoane *smart,* își păstrează o mare inerție, o benefică rezistență la schimbare (am bibliografie UE privind modul în care satele, nu numai din România, dar cu exemple și din Vrancea noastră, „navighează” printre directivele uneori (dar nu rareori...) ușor miciuriniste ale „experților bruxellezi”).

(Continuare la pag. 3)

Revista apare cu sprijinul Primăriei Municipiului Curtea de Argeș (prin intermediul Centrului de Cultură și Arte), Trustului de Presă „Argeș Expres” și al Asociației Culturale „Curtea de Argeș”.

Basarabia - pământ românesc samavolnic răpit

Titlul anterior aparține unei cărți tipărite în 2014 de Editura Saeculum Vizual, București, antologie, prefață și note de D. Vatamaniuc, „o carte fundamentală pentru demonstrarea românității acestui pământ”, după cum scrie pe ultima copertă I. Oprișan. Căci, spune D. Vatamaniuc la finalul prefeței: „Eminescu lasă un testament pentru generațiile care îi urmează. Basarabia intră, cu drama sa, asemenea Bucovinei, în mileniul următor.”

„Am răsfoit cărți, ne-am folosit de munca altora, am adunat dovezi și am arătat că poporul român nu a renunțat la drepturile sale asupra Basarabiei și că, prin urmare, nici astăzi nu are dreptul de a renunța.” (M. Eminescu, în 30 aprilie 1878)

Cestiunea retrocedării Basarabiei cu încetul ajunge a fi o cestiune de existență pentru poporul român.

Puternicul împărat Alexandru II stăruiește să câștige cu orice preț stăpânirea asupra acestei părți din cea mai prețioasă parte a vetrei noastre strămoșești.

Înțelegem pe deplin această stăruință, deoarece, la urma urmelor, pentru interesele sale morale și materiale, orice stat face tot ce-i stă prin putință: Rusia este o împărăție mare și puternică, iară noi suntem o țară mică și slabă; dacă dar țarul Alexandru II este hotărât a lua Basarabia în stăpânirea sa, pentru noi Basarabia e pierdută.

Dar dacă ne dăm bine seama, nici nu e vorba să pierdem ori să păstrăm Basarabia: vorba e *cum* o vom pierde ori *cum* o vom păstra.

Nenorocirea cea mare ce ni se poate întâmpla nu este că vom pierde și rămășița unei prețioase provincii pierdute; putem să pierdem chiar mai mult decât atâta, *încrederea în trăinicia poporului român.*

În viața sa îndelungată niciodată poporul român nu a fost la înălțimea la care se află astăzi, când cinci milioane de români sunt uniți într-un singur stat.

Mihai Viteazul a izbutit să împreune sub stăpânirea sa trei țări și să pregătească întemeierea unui stat român mai puternic; a fost însă destul ca Mihai Viteazul să moară pentru ca planul urzit de dânsul să se prăbușească. Statul român de astăzi a trecut însă prin mai multe zguduiri și rămâne statornic, fiindcă are două temelii: conștiința românilor și încrederea marilor națiuni europene.

Dacă vom câștiga de trei ori atât pământ pe cât avem și vom pierde aceste temelii, statul român, fie el oricât de întins, va deveni o creațiune trecătoare; iar dacă ne vom păstra temeliile de existență socială, Rusia ne poate lua ce-i place și pierderile ne vor fi trecătoare.

Astăzi e dar timpul ca să întărim, atât în români, cât și în popoarele mari ale Apusului, credința în trăinicia poporului român.

Rusia voiește să ia Basarabia cu orice preț: noi nu primim nici un preț.

Primind un preț, am vinde; și noi nu vindem nimic!

Guvernul rusesc însuși a pus cestiunea astfel încât românii sunt datori a rămânea până în sfârșit consecuenți moțiunilor votate de către Corpurile legiuitoare; nu dăm nimic și nu primim nimic.

Românul care ar cuteza să atingă acest principiu ar fi un vânzător.

(*Timpul,* 10 februarie 1878)

Monumentul lui Mihai Eminescu de la C. de Argeș

Rusia nu se mulțumește de a fi luat o parte mare și frumoasă din vatra Moldovei, nu se mulțumește de a fi călcat peste granița firească a pământului românesc, ci voiește să-și ia și sufletele ce se află pe acest pământ și să mistuiască o parte din poporul român. Rusia nu a luat această parte din Moldova pentru ca să-și asigureze granițele, ci pentru ca să înainteze cu ele, și nu voiește să înainteze decât spre a putea stăpâni mai multe suflete.

Luând fără de nici un drept, fără de nici o justificare legitimă și cu ajutorul celor mai urâte mijloace partea despre răsărit a Moldovei în stăpânirea sa, Rusia, la început, făcuse ca granițele între Moldova și așa-numita Basarabie să fie șterse cu desăvârșire, pentru ca din Basarabia să poată înrâuri asupra Moldovei și asupra întregului popor românesc.

ACTUL UNIRII
VOTAT DE SFATUL ȚĂRII
LA 27 MARTIE ST. V 1918

În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară: Republica Democratică Moldovenească (Basarabia) în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-și hotărască soarta lor de azi înainte și pentru totdeauna, se unește cu mama sa România.

Trăiască Unirea Basarabiei cu România de-a pururi și totdeauna!

Președintele Sfatului Țării, Ion Inculeț
Vice-Președinte, Pan. Halippa
Secretarul Sfatului Țării, I. Buzdugan.

Actul Unirii
Votat de Sfatul Țării
la 27 martie st. v 1918

În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară:

Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de Neam, pe baza principiului ca noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu Mama sa România.

Trăiască Unirea Basarabiei cu România, de-a pururi și totdeauna!

Președintele Sfatului Țării, Ion Inculeț
Vice-președinte, Pan Halippa
Secretarul Sfatului Țării, I. Buzdugan

CURTEA DE LA ARGEȘ
Revistă lunară de cultură

Apare sub egida Trustului de Presă „Argeș Expres” (Str. Cuza Vodă, nr. 131, tel./fax: 0248-722368, http://argesexpres.ro/) și a Centrului de Cultură și Arte „George Topîrceanu” (B-dul Basarabilor, nr. 59, tel./fax: 0248-728342, http://culturaarges.ro/) din Curtea de Argeș.
Tiparul: SC TIPARG SA, Pitești (www.tiparg.ro)

ISSN: 2068-9489

E-mail: curteadelaarges@gmail.com

Website: www.curteadelaarges.ro
Abonamente se pot face prin Poșta Română (revista apare în Catalogul publicațiilor la poziția 19.178).

Revista poate fi sponsorizată prin intermediul Asociației Culturale „Curtea de Argeș”, CIF 29520540, Banca Transilvania, IBAN RO38 BTRL RONC RT0V 1516 7901.

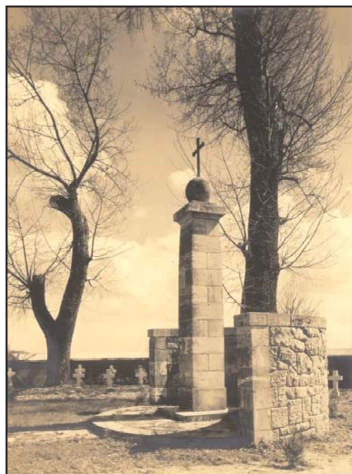
Centenarul Marii Uniri

(Urmare din pag. 1)

4 Pentru că se leagă de cele dinainte, amintesc aici diaspora (corect: emigrația românească). Aproape cinci milioane, o țară plecată din țară! În mare măsură, vorbind încă românește, mergând duminica la biserica românească (laudă BOR pentru sutele de parohii și preoți ortodocși din lume), care vin în țară de Crăciun și Paște, și-au construit case în satele din care au plecat – semn că au în gând să revină. Și, am date din mai multe surse, s-a schimbat deja „trendul", românii au început să revină acasă! Mass-media e captivă încă sloganului „Paradisul e dincolo" (totdeauna suntem dispuși să credem așa, ne-o spun psihologii, care ne mai asigură însă și că „nicăieri nu este ca acasă"), se face că nu observă. Prevăd un șoc pozitiv pentru societatea românească, inconfortabil pentru politicieni și birocrați, pentru detractori și „angajatorii" lor, la orizontul a cel mult cinci ani, când un număr semnificativ de români „cu școala vieții în Occident" vor veni să trăiască, să muncească, voteze și crească copiii, aici, în România, în limba română! Procesul ar fi mult grăbit dacă de la propaganda pentru emigrare s-ar trece la propaganda pentru revenire. „Orice român se întoarce cândva acasă!" – impunem acest slogan?...

5 Românii și România sunt iubiți de Dumnezeu. Nu are legătură cu pelerinajele la moaște decât în sensul reciprocității: și românii Îl iubesc pe Dumnezeu-Drăguțul care, prin legende și povești, umblă pe pământ, *îndumnezeindu-i* pe oameni, El *înomenindu-Se*. Mă gândesc – au spus asta mulți teologi cu har – la curățenia-cumințenia acestui popor, la lipsa lui de păcate istorice. La noi, o Noapte a Sfântului Bartolomeu este de neconceput, la fel beciurile și rugurile unei instituții precum Inchiziția. Noi „nu vrem să închinăm popoare", cum spunea un cântec vechi, drept care nu am jefuit colonii, mândrindu-ne cu obeliscuri și temple mutate ostentativ prin piețele orașelor noastre. La Judecata de Apoi a istoriei, noi mergem cu căciula în mâini și cu fruntea senină.

6 Românii au *ingenium*, spunea (la 1912) Simion Mehedinți, care mai spunea și că „adevărata renaștere a unui popor începe cu tinerimea sa". Priviți ochii copiilor din școli, genialii aceia mici, a tinerilor din facultăți, și veți înțelege încrederea mea: fosfor din cel mai pur! Românii au umor, mai mult decât vecinii, și limba îi ajută la asta – au spus-o Eminescu, Iorga, același Simion Mehedinți. „Balcanismul ca demon păzitor", titra undeva Gh. Grigurcu. Toate acestea fac din români un popor de mare *andurantă,* care știe că *apa trece, pietrele rămân,* căci *ce e val ca valul trece.* Râdea cândva de moarte, a râs dintotdeauna de întâmplări potrivnice, de cotropitori – haz de necaz...

7 Se știe că diversitatea dă vitalitate, eficiență, putere – România are o diversitate geografică și culturală fabuloasă, cum nu cred că se mai întâlnește altundeva pe planetă, indiferent unde am mai decupa pe planiglob o suprafață comparabilă. Asta, de la nivel de forme de relief (mare, lacuri din toate categoriile, fluviu, râuri, deltă, câmpie, dealuri de toate formele și înălțimile, depresiuni, podișuri, munți de toate vârstele și tipurile, defileuri, trecători, peșteri, cascade) la bogăția folclorului, a tradițiilor, cu splendide posibilități de detaliere la toate capitolele – colinde, cântece și jocuri, obiceiuri de nuntă și de îngropăciune, port popular, descântece și superstiții, împodobirea caselor, a porților, biserici de zid, de lemn, pictate în exterior, artizanat, bucătărie. Plus varietatea etnică, pentru că, iarăși, nu cred că mai există un loc pe lume, unde, pe o asemenea întindere, să conviețuiască (în pace până nu-și vâră coada politica sau geopolitica) atâtea neamuri: români, macedoneni, maghiari, țigani, sași, sârbi, bulgari, turci, tătari, greci, lipoveni, evrei, polonezi, armeni, italieni, ucraineni ș.a.– în ultimii ani, adăugăm chinezi, arabi, africani.

Un răsunet/Deșteaptă-te, române!

Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soartă,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi în lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!" strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt,
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

8 România este o țară bogată – e un dezavantaj în preajma prădătorilor, e un avantaj în sine. Cernoziom, apă, pădure, sare, aur, petrol și gaz, fier, uraniu, metale rare, marmură, floră și faună… Ajungem iarăși să ne gândim la bicisnicia clasei politice de astăzi – și la presiunile enorme care apasă asupra ei. *Divide et impera* e o „rețetă" veche, *dacă vrei să ocupi o țară, ia-i identitatea și pune-i conducători corupți* (*sau fă-i pe localnici să creadă că sunt corupți,* aș nuanța eu) e o formulare scurtă a lui Johan Galtung pentru o „învățătură" care poate fi găsită și în scrierile lui Sun Tzu. Nu absolv de vreo vină clasa politică, explic (parțial, pentru că mai sunt și alte explicații) slăbiciunile ei și caut sugestii de schimbare.

9 Iar aici stă o altă puternică sursă de optimism: *știm!* Așa cum suntem istoric „vaccinați" la propaganda rusească (și maghiară), este deja *prea mult* și din partea „formatorilor de opinie", a politicienilor care nu sunt oameni politici, a demitizatorilor și relativizatorilor de profesie, a oengiștilor de toate calibrele. *Știm* cu cine avem de a face. *Știm* că este nevoie de *resetare.* Se spune că, în momentele de cumpănă, poporul român a produs personalități providențiale – să credem, să căutăm, să provocăm. În contextul Centenarului, este de presupus că nu numai noi, alegătorii, ci și politicienii și-au dat seama cât de departe sunt ei de statura înaintașilor. Comparația e aproape o blasfemie – monumente versus... trecători. Sunt măcar unii dintre ei prinși de remușcare, mobilizați sau, dacă nu se știu în stare de mai mult, deciși să lase locul altora? Greu de spus și de sperat, dar pot fi *ajutați* – prin vorbe, prin vot. Nu știu dacă nu cumva este doar o impresie, dar mi se pare că și la nivelul „entropizatorilor" de meserie se observă o „schimbare de gardă", seniorii tociți și cunoscuți până-n dedesubturile compromise ale biografiei lor par a lăsa locul celor din „eșalonului doi" oengist, insistenți, vorbăreți și bine instruiți, dar fără mare putere de convingere. Cu toții, *câini care-și latră cotețul,* vai de sufletul lor...

10 România are două instituții naționale identitare de mare tradiție și prestigiu, care nu au putut fi încă implacabil politizate, Academia și Biserica, și care au făcut și pot face imens pentru țară (și de aceea, ambele se află sub atacul continuu al anti-româniștilor). Forța științifică și culturală a Academiei este imensă, folosită corect ar putea da decidenților din toate ramurile soluții-sugestii cu adevărat fundamentate, libere de condiționări politice sau de altă natură, strategii de dezvoltare de anvergură, structurale. La fel, forța spirituală a Bisericii este de necontestat. La nivel simbolic, aș alătura două gesturi de mare vizibilitate ale celor două instituții: construirea Catedralei Neamului, în cazul BOR (cu sfințirea semnificativ plasată în preajma Centenarului Marii Uniri), și Apelul din februarie 2017 al academicienilor, intitulat *Identitate, suveranitate și unitate națională.* Îl reiau mai jos, spre recitire.

Identitate, Suveranitate și Unitate Națională

Apelul academicienilor români
Către Poporul Român,
Către instituțiile Statului Român

Având în vedere poziția Academiei Române, de instituție identitară fundamentală, aflată de un secol și jumătate în serviciul Națiunii Române,

îngrijorați de evoluțiile interne și internaționale din ultimele decenii, caracterizate printr-o continuă și alarmantă încercare de erodare a identității, suveranității și unității naționale a României, cu multe acțiuni plasate sub semnul globalismului nivelator sau al unei exagerate „corectitudini politice", dar și cu multe acțiuni îndreptate direct împotriva Statului și Poporului Român (rescrierea tendențioasă, lacunară sau chiar mistificatoare a istoriei, denigrarea simbolurilor naționale, subminarea valorilor și instituțiilor fundamentale, sabotarea viitorului, dezmoștenirea generațiilor care vin după noi prin vânzarea pământului, a resurselor solului și subsolului, prin defrișări masive, prin înstrăinarea sau falimentarea unităților economice, prin degradarea învățământului și a sistemului sanitar, prin politizarea excesivă a tuturor subsistemelor statului și societății, ceea ce are ca efect deprofesionalizarea, confuzia valorilor, corupția, lipsa de eficiență, apariția unor tensiuni sociale),

preocupați în mod deosebit de încercările recurente de „regionalizare" a României sau de crearea de enclave autonome pe baze etnice, contrare Constituției României și tendințelor de integrare europeană, total neproductive din punct de vedere economic, social, al calității vieții în aceste zone,

ne exprimăm ferm împotriva tuturor acestor acțiuni,

ne pronunțăm cu tărie în favoarea identității, suveranității și unității naționale,

solicităm instituțiilor abilitate ale Statului Român, de la toate nivelurile, să vegheze și să acționeze pentru a preveni, pentru a contracara și, atunci când se încalcă legea, pentru a pedepsi toate diversiunile și agresiunile la adresa identității, suveranității și unității naționale a României și a stabilității statului de drept.

Chemăm alături de noi, în acest demers, întregul popor român, pe toți locuitorii acestui pământ,

ne adresăm în particular intelectualilor, invitându-i să fie exemplu de înțelepciune și de patriotism,

ne adresăm oamenilor politici, invitându-i să conlucreze cu responsabilitate și patriotism pentru binele României,

cu atât mai mult cu cât ne aflăm în preajma sărbătoririi Centenarului Marii Uniri, a centenarului aducerii împreună a tuturor provinciilor românești, eveniment pe care poporul român l-a așteptat, pentru care a suferit, a lucrat și a luptat atâtea veacuri și pe care l-a realizat cu atâtea jertfe.

Să ne cinstim eroii, să fim la înălțimea lor, lăsând generațiilor următoare, tuturor locuitorilor României, o țară unită, suverană, cu dragoste pentru trecut și pentru cultura sa, cu respect de sine, stăpână pe pământul său, educată și prosperă, o țară a Europei Unite, dar cu identitate proprie, românească.

Așa să ne judece viitorul!

Inițiat de academicienii Victor Voicu, Ioan-Aurel Pop, Gheorghe Păun
și semnat de un mare număr de membri ai Academiei Române
6 februarie 2017

Declarația Parlamentului României din 27 martie 2018

În temeiul prevederilor art. 13 pct. 23 din Regulamentul activităților comune ale Camerei Deputaților și Senatului,

Parlamentul României adoptă prezenta declarație.

La 27 martie 1918, Sfatul Țării, în calitate de organism suprem legislativ reprezentativ al Basarabiei, din care făceau parte reprezentanți ai populației române majoritare și ai minorităților etnice, constituit în concordanță cu normele democratice ale timpului, în condițiile disoluției Imperiului Țarist și ale desfășurării Primului Război Mondial, a dat expresie dorinței colective de unitate prin adoptarea Actului Unirii.

Textul Actului Unirii, votat de Sfatul Țării la 27 martie 1918, cuprindea într-un singur paragraf sufletul și năzuințele spre unire ale basarabenilor:

„În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară: Republica Democratică Moldovenească (Basarabia) în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și a dreptului de neam, pe baza principiului ca noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama sa România. Trăiască unirea Basarabiei cu România de-a pururi și totdeauna!"

Această decizie a fost recunoscută prin Tratatul de Pace de la Paris din 28 octombrie 1920 și a rămas în memoria colectivă ca o pagină luminoasă de istorie modernă, scrisă de fiii Basarabiei care s-au dedicat spiritului național, ca moment istoric de mare importanță pentru poporul român de pe cele două maluri ale Prutului.

Prin revenirea Basarabiei la Țara-Mamă, România, s-a înlăturat nedreptatea istorică de la 1812, când, prin Tratatul de la București dintre Imperiul Otoman și Rusia țaristă, partea situată la răsărit de Prut a Principatului Moldovei a intrat în componența Imperiului Rusiei, formând gubernia Basarabiei.

Timp de 22 de ani, până la raptul teritorial impus de Uniunea Sovietică ca urmare a înțelegerilor secrete dintre Stalin și Hitler, cunoscut ca „Pactul Ribbentrop-Molotov" semnat la 28 septembrie 1939, Unirea cu România a ferit Basarabia de războiul civil rus, de tragediile colectivizării și ale Gulagului, iar pe cetățenii români, de la pericolul pierderii identității naționale.

Parlamentul României are datoria istorică să aducă un omagiu plin de recunoștință înaintașilor politici, la 100 de ani de la declararea Unirii Basarabiei cu România.

Prin organizarea unei Ședințe solemne a Camerelor reunite, în prezența unei delegații a Parlamentului și a Guvernului Republicii Moldova venite de la Chișinău pentru acest eveniment, sărbătorim „Actul Unirii votat de Sfatul Țării la 27 martie 1918" și celebrăm momentul în care elitele politice din Basarabia și din Regat au dat curs năzuințelor naționale.

Considerăm astăzi drept o misiune de onoare a actualei și viitoarelor generații din stânga și dreapta Prutului să cinstească cu pioșenie memoria generației de la 1918, care a lucrat la construirea României Mari.

Astfel, având în vedere că:

– Parlamentul României a condamnat, într-o Declarație adoptată la 24 iunie 1991, Pactul Ribbentrop-Molotov „ca fiind *ab initio* nul și neavenit";

– la 31 august 1989, Consiliul Suprem al Republicii Moldova a declarat limba română ca limbă oficială a statului și a repus în drepturi alfabetul latin, interzis de Guvernul Sovietic în timpul ocupației, ca alfabet al limbii române scrise;

– la 10 martie 1990, locuitorii Republicii Moldova au putut vota, în alegeri libere și corecte, deputați pentru Consiliul Suprem;

– la 27 aprilie 1990, Consiliul Suprem al Republicii Moldova a reinstaurat steagul românesc ca însemn oficial al statului;

– la 23 iunie 1990, Consiliul Suprem al Republicii Moldova a declarat Republica Moldova drept stat suveran;

– la 1 ianuarie 2007, România a devenit membru al Uniunii Europene, iar la 27 iunie 2014, Republica Moldova a semnat Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană,

Parlamentul României, constituit în Ședința solemnă la împlinirea a 100 de ani de la înfăptuirea Unirii Basarabiei cu Patria-Mamă, astăzi, 27 martie 2018:

– consideră ca fiind pe deplin legitimă dorința acelor cetățeni ai Republicii Moldova care susțin unificarea celor două state ca o continuare firească în procesul de dezvoltare și afirmare a națiunii române și subliniem că acest act depinde de voința acestora,

Și

– declară că România și cetățenii ei sunt și vor fi întotdeauna pregătiți să vină în întâmpinarea oricărei manifestări organice de reunificare din partea cetățenilor Republicii Moldova, ca o expresie a voinței suverane a acestora.

Această declarație a fost adoptată de Camera Deputaților și de Senat în ședința comună din data de 27 martie 2018.

Președintele Camerei Deputaților, Nicolae-Liviu Dragnea

Președintele Senatului, Călin-Constantin-Anton Popescu-Tăriceanu

Publicat în *Monitorul Oficial* nr. 269 din 27 martie 2018

A făcut istorie Apelul, la modul cel mai propriu, începând cu un efect nescontat, acela de *revelator* (fotografic) pentru netrebnicii cu alergie la cele trei substantive din titlu! Nu pot folosi o formulare mai elegantă, ținând seama de pertinența fiecărei fraze din Apel, de continua confirmare, de atunci până acum, a fiecărui diagnostic și avertisment din text, de cât bine ar fi făcut țării preluarea programatică a Apelului și de faptul că Apelul a fost validat, la câteva luni distanță, de Declarația de la Paris (făcută publică în octombrie 2017, dar inițiată prin luna mai 2017). Reiau și această Declarație, pe de o parte, pentru că mass-media noastră a ignorat-o ostentativ-tenace, pe de alta, pentru că e parte a unui proces mai larg, de întoarcere a lumii („civilizate") la normalitate.

11 Într-adevăr, se simte o schimbare în lume, asistăm la un punct de inflexiune al istoriei, produs la interferența-ciocnirea dintre globalizare și localizare, dintre „progresism" stângist și tradiție, dintre relativizare și coerență, nivelare și identitate, secularism și nevoia de transcendență. Interesele sunt uriașe, lipsa de scrupule pe potrivă, interpretarea tendențioasă și manipularea așijderea. Pot fi citite în această cheie, a rezistenței la „îmbătrânirea urâtă a civilizației" (cu profitori vizibili sau doar bănuiți), curentul eurosceptic (recomand *eurouciditate,* ar fi mare păcat ca o idee bună, Europa unită, să fie compromisă de tendința proastă a unei Europe nivelate, fără națiuni, ruptă de propria-i tradiție, corporație centralizată, sufocantă), Brexit-ul, grupul Vișegrad, resurecția dreptei în atât de multe țări (să sperăm că va păstra buna măsură și echilibrul), creșterea continuă a Chinei (confucianiste, e important de subliniat), ba chiar și alegerea lui Trump ca președinte (eforturile *deep state* de a-l compromite, eventual înlătura, îmi dau argumente în plus că am dreptate) – la final, încurajatoarea Declarație de la Paris, care pledează pentru revenirea Europei la rădăcinile sale creștine, la familie, la valori, renunțarea la multiculturalism, corectitudine politică, reabilitarea unor termeni blamați propagandistic, precum populism și naționalism (a se vedea textul integral, în traducerea lui oficială, la paginile următoare).

12 Anul Centenarului, chiar dacă nu a fost martorul unor realizări spectaculoase, așa cum ne așteptam/doream, a prilejuit o mulțime de acțiuni mai trainice decât credem, cu efecte care pot suplini lipsa unor monumente noi, a unor pași practici înspre reunificarea cu Basarabia, de exemplu. În vremea aceasta, s-a vorbit zilnic despre România Mare, despre jertfe, despre starea de azi a României. Și, în aceste zone, vorbele sunt fapte, au puterea faptelor. S-au reabilitat termeni aruncați în derizoriu de zeflemitori – românism, naționalism, patriotism, interes național. S-au reabilitat atitudini. Procesul s-a accentuat odată cu Apelul academicienilor – și pentru asta zic că el a făcut, și încă face, istorie. S-au tipărit sute de cărți cu tematică centenar-patriotică, iar cărțile vor rămâne în biblioteci, sunt durabile. Numai Academia Română va produce în final în jur de 50 de volume din seria *Civilizația Românească,* iar aproape în fiecare număr din revistă am prezentat cărți dedicate Centenarului, Marii Uniri, Primului Război Mondial, tipărite în toate colțurile țării.

Și multe altele – mai puține la „nivel înalt", guvernamental, centralizat, dar realmente foarte multe la nivel local sau local-de-mijloc. Cred că fiecare județ are numeroase inițiative în palmaresul acestui an, am trecut recent prin câteva și am văzut că este așa, aici (re)amintesc doar frumoasele „proiecte de la Golești" ale Consiliului Județean Argeș (la care partener este și Academia Română): *Respect pentru Valorile Naționale, Flacăra Centenarului* și *Chemarea de la Golești* (la concordie și implicare). Și alte județe au aderat la unele dintre aceste inițiative, e de așteptat ca numărul lor să crească.

Aș mai adăuga, în treacăt, separat sau argumentând puncte anterioare, detalii care par, la prima vedere, minore: formidabila „armă națională" care este ia românească, tot mai populară în lume; turmele de oi care au acoperit toate „picioarele de plai", parcă sfidând vremurile și pe cei sastisiți de *Miorița;* faptul că într-un sport de mare vizibilitate, tenisul, numărul 1 mondial a fost de-a lungul întregului an Centenar o româncă; faptul că pământul ne-a dat în acest an o producție-record din mai tot ce am însămânțat în el. Și vor mai fi fiind și altele, totul e să avem privirea deschisă spre ele. Dumnezeu, spuneam, ne iubește.

Sigur, mai sunt multe de făcut. „E pustie multă/ Și lucrare lungă", cum constată refrenul uneia dintre variantele *Baladei Meșterului Manole.* Dar, tocmai asta e soluția: să trecem la lucru! Mai întâi, dezmeticindu-ne, scuturându-ne de ceața pe care ne-o aruncă pe ochi, pe creier, pe suflet, neprietenii și cozile lor de topor, însoțiți de frustrații lipsiți de luciditate. Luminându-ne apoi: ce țară minunată avem, frumoasă și bogată, moștenită de la înaintași, care i-au lipit bucățile de hartă cu sângele lor, și împrumutată de la urmași – ce judecată ne așteaptă!... – și pe care ne-o hărtănesc toți, hulpavi și cinici, în timp ce pe noi ne învață să ne frângem mâinile, derutați, fragilizați, paralizați. Să ieșim din această capcană, e timpul!

Să credem, așadar, în trăinicia poporului român, în România, în noi! Primul Centenar trebuie să fie un prilej de deșteptare, vorba Imnului național, și de relansare – de fapt, de revenire la normalitate: la dragoste de țară, la preocupare pentru soarta ei, la lucrare pentru ea, la veștejirea vânzătorilor și vânduților. În stilul pe care bine-l știu, cei numiți la urmă vor reacționa diversionist-sofistic, alegând o frază, interpretând-o aiurea, vituperând apoi la adresa interpretării, pentru a anula întregul mesaj de față. În gând, le voi răspunde precum țăranii de pe Argeșul de sus, intrascriptibil, iar la vedere voi ridica din umeri a lehamite și dispreț și, pentru cititorul de bună-credință, voi saluta, de încheiere, precum Eminescu:

– Trăiască Nația! (în România dodoloață!, adaug, spre deliciul copilului ardelean…) E primul Centenar! *Gaudeamus!*

Centenarul Marii Uniri

Declarația de la Paris: O Europă în care putem crede

1. Europa este casa noastră. Europa ne aparține și noi aparținem Europei. Aceste pământuri sunt casa noastră. Nu avem alta. Motivele pentru care Europa ne e dragă excede abilitatea noastră de a ne explica sau justifica loialitatea. Este o chestiune de istorii împărtășite, speranțe și iubiri. E o chestiune de obișnuințe, momente de patos și de durere. Este o chestiune de experiente de reconciliere care ne inspiră și de promisiunea unui viitor împărtășit. Peisaje și evenimente oarecare sunt încărcate cu semnificații speciale pentru noi, nu și pentru alții. Acasă e un loc unde lucrurile sunt familiare și unde suntem (re)cunoscuți, oricât ne vom fi îndepărtat de ea în trecut. Aceasta e Europa adevărată, civilizația noastră prețioasă și de neînlocuit.

2. O falsă Europă ne amenință. Europa, cu toată bogăția și măreția sa, este amenințată de o falsă înțelegere de sine. Această falsă Europă se auto-reprezintă drept o împlinire a civilizației, dar, în realitate, casa ne va fi confiscată. Falsa Europă apelează la exagerări și distorsiuni ale virtuților autentice ale Europei, în vreme ce rămâne oarbă la propriile vicii. Mulțumită de sine, caricaturizându-ne partizan istoria, această falsă Europă este pornită fără preget împotriva trecutului. Cei ce o propun sunt orfani prin propria opțiune; ei presupun că a fi orfan – că a fi lipsit de (a)casă – e o reusită nobilă. În acest fel, falsa Europă se laudă pe sine ca fiind apogeul unei comunități universale, dar care nu e nici universală și nici comunitate.

3. Falsa Europă este utopică și tiranică. Propunătorii falsei Europe sunt vrăjiți de superstiția progresului inevitabil. Ei presupun că istoria e de partea lor; această credință îi face aroganți și disprețuitori, incapabili să înțeleagă defectele lumii post-naționale și post-culturale pe care o edifică. Mai mult, ei ignoră adevăratele surse ale decenței umane pe care, ca și noi, pretind că o îndrăgesc. Dar ei ignoră, ba chiar repudiază, rădăcinile creștine ale Europei. În același timp, sunt foarte atenți să nu jignească musulmanii, despre care presupun că vor adopta cu voioșie perspectiva lor seculară și multiculturală. Scufundată în ignoranță și superstiție, orbită de viziuni vane și auto-satisfăcătoare asupra unui viitor utopic, falsa Europă blochează din reflex orice dizidență. Aceasta, desigur, se face în numele libertății și al toleranței.

4. Trebuie să apărăm Europa reală. Ne apropiem de o fundătură. Cea mai mare amenințare la adresa viitorului Europei nu este nici aventurismul rusesc, nici imigrația musulmană. Adevărata Europă este supusă riscului din pricina strânsorii sufocante pe care falsa Europă o exercită asupra imaginației noastre. Națiunile noastre și cultura împărtășită sunt înlocuite de iluziile asupra a ceea ce Europa este și ar trebui să fie. Promitem să rezistăm acestei amenințări la adresa viitorului nostru. Vom apăra, susține și promova Europa reală, o Europă căreia toți îi aparținem cu adevărat.

5. Solidaritatea și loialitatea civică încurajează participarea activă. Adevărata Europă așteaptă și încurajează participarea activă la proiectul comun de viață politică și culturală. Idealul european este unul de solidaritate, bazat pe acceptarea unui corpus de legi care se aplică tuturor, dar este limitat în scopuri. Acest acord nu a avut mereu forma democrației reprezentative. Dar tradiția noastră de loialitate civică reflectă o acceptare fundamentală a tradițiilor noastre politice și culturale, oricare va fi fost forma acestora. În trecut, europenii au luptat spre a face sistemele noastre politice mai deschise participării populare și suntem mândri, pe bună dreptate, de această istorie. Chiar pe când făceau asta, uneori prin rebeliune deschisă, europenii afirmau fierbinte că, în ciuda injustițiilor și a esecurilor, tradițiile popoarelor de pe continent sunt ale noastre. Această permanentă preocupare face din Europa un loc în care se caută din ce în ce mai multă dreptate. Acest spirit de progres este născut din dragoste și loialitate pentru patriile noastre.

6. Noi nu suntem subiecți pasivi. Spiritul european de unitate ne îngăduie să avem încredere unii în ceilalți în piața publică, chiar dacă suntem străini. Parcurile publice, piețele centrale și amplele bulevarde ale târgurilor și orașelor europene exprimă acest spirit politic: împărtășim o viață comună și *res publica*. Asumăm datoria noastră de a ne lua responsabilitatea pentru viitorul societăților noastre. Nu suntem subiecți pasivi sub dominația unor puteri despotice, fie ele sacre sau seculare. Și nu ne îngenunchem dinaintea forțelor implacabile ale istoriei. A fi european înseamnă a fi activ în politică și în istorie. Noi suntem autorii destinului nostru comun.

7. Statul-națiune este emblema Europei. Adevărata Europă este o comunitate de națiuni. Avem propriile noastre limbi, tradiții și frontiere. Și, totusi, ne-am recunoscut întotdeauna înrudirea, chiar când ne-am înfruntat sau am purtat război. Această unitate în diversitate ne pare naturală. Dar este remarcabilă și ne este prețioasă pentru că nu este, de fapt, nici naturală și nici inevitabilă. Cea mai comună formă politică de unitate în diversitate este imperiul, pe care regii războinici ai Europei au încercat timp de secole să îl recreeze după prăbușirea Imperiului Roman. Silueta modelului imperial a supraviețuit, dar statul-națiune a prevalat, fiind forma politică prin care sunt coprezente poporul și statalitatea.

8. Nu sprijinim o unitate impusă cu forța. O comunitate națională se mândrește cu faptul că se guvernează în felul propriu, adeseori lăudându-se cu mari realizări în arte și științe; uneori intră în competiție cu alte națiuni, ba chiar pe câmpul de luptă. Asta a rănit Europa, uneori grav, dar nu a compromis niciodată unitatea noastră culturală. Dimpotrivă: cu cât statele-națiune ale Europei au devenit mai așezate și mai distincte, a devenit mai puternică identitatea europeană comună. Din războaiele mondiale, cu teribilele lor vărsări de sânge, din prima jumătate a secolului al douăzecilea, am ieșit cu o și mai puternică dorință de a onora patrimoniul nostru comun. Asta dă seama despre profunzimea și puterea Europei ca fiind o civilizație cosmopolită, în adevăratul sens al cuvântului. Noi nu căutăm unitatea impusă cu forța, a unui imperiu. În locul acesteia, cosmopolitismul european recunoaște că dragostea de patrie și loialitatea civică se deschid către o lume mai amplă.

9. Creștinismul încurajează unitatea culturală. Adevărata Europă a fost marcată de creștinism. Imperiul spiritual universal al bisericii a adus unitate culturală Europei, dar fără un imperiu politic. Asta a îngăduit loialităților civice particulare să înflorească într-o cultură europeană împărtășită. Autonomia societății civile a devenit o trăsătură distinctă a vieții europene. Mai mult, Evangheliile creștine nu impun o lege divină atotstăpânitoare; de aici decurge faptul că diversitatea legilor seculare ale națiunilor poate fi afirmată și onorată fără să se amenințe unitatea europeană. Nu e întâmplător că declinul credinței creștine în Europa a fost acompaniat de eforturi înnoite de a stabili o unitate politică – un imperiu al banilor și reglementărilor, ocultat de sentimente pseudo-religioase de universalism – care este construit de către Uniunea Europeană.

10. Contribuția creștinismului nutrește Europa. Adevărata Europă afirmă demnitatea egală a fiecărui individ, fără deosebire de sex, poziție socială sau rasă. Tot din rădăcinile creștine reiese și acest lucru. Blânde, virtuțile noastre sunt, fără îndoială, o moștenire creștină: dreptate, compasiune, milă, iertare, împăciuire și caritate. Creștinismul a revoluționat relația dintre bărbat și femeie, apreciind iubirea și fidelitatea reciprocă la un nivel fără precedent. Legătura căsătoriei îngăduie deopotrivă bărbatului și femeii să înflorească înmpreună. Majoritatea sacrificiilor pe care le facem sunt pentru partenerul de viață și pentru copiii noștri. Acest spirit de sacrificiu este încă o contribuție creștină la Europa pe care o iubim.

11. Rădăcinile clasice încurajează excelența. Adevărata Europă extrage inspirație și din tradiția clasică. Ne recunoaștem în literatura străvechii Grecii și a Romei. Ca europeni, tindem spre măreție, spre încununarea virtuților clasice. Uneori, asta a dus la confruntări violente pentru supremație. Dar, în chipul său optim, aspirația către excelență inspiră bărbații și femeile Europei să creeze opere artistice de o frumusețe neîntrecută și să facă descoperiri extraordinare în știință și tehnologie. Virtuțile grave ale romanilor, civismul și spiritul de investigație filosofică al grecilor nu au fost vreodată uitate în Europa reală. Și aceste moșteniri sunt ale noastre.

→

Nu-s vinovat față de țara mea

Andrei Ciurunga

La ora când cobor, legat în fiare,
să-mi ispășesc osânda cea mai grea,
cu fruntea-n slavă strig din închisoare:
– Nu-s vinovat față de țara mea.

Nu-s vinovat că mai păstrez acasă
pe-un raft, întâiul meu abecedar
și că mă-nchin când mă așez la masă,
cuviincios ca preotu-n altar.

Nu-s vinovat că i-am iubit lumina
curată cum în suflet mi-a pătruns,
din via dată-n pârg sau din grădina
în care-atâția șerpi i s-au ascuns.

Nu-s vinovat că-mi place să se prindă
rotundă ca o țară hora-n prag,
sau c-am primit colindători în tindă,
cum din bunic în tată ne-a fost drag.

Nu-s vinovat că toamnele mi-s pline
cu tot belșugul, de la vin la grâu,
și c-am chemat la praznic pe oricine,
cât m-am știut cu cheile la brâu.

Dac-am strigat că haitele ne fură
adâncul, codrii, cerul stea cu stea
și sfânta noastră pâine de la gură –
nu-s vinovat față de țara mea.

Nu-s vinovat c-am îndârjit șacalii
când am răcnit cu sufletul durut
că nu dau un Ceahlău pe toți Uralii
și că urăsc hotarul de la Prut.

Pământul meu, cum spune și-n izvoade,
l-a scris pe harta lumii Dumnezeu,
și câți prin veacuri au venit să-l prade
îl simt și-acum pe piept cât e de greu.

De-aceea când cobor legat în fiare,
împovărat de vina cea mai grea,
cu fruntea-n slavă gem din închisoare:
– Nu-s vinovat față de țara mea.

12. **Europa este un proiect comun.** Adevărata Europă nu a fost nicicând perfectă. Cei ce propun o falsă Europă nu greșesc când caută dezvoltare și reformă și mult din ceea ce s-a realizat între 1945 și 1989 trebuie prețuit și onorat. Viața noastră comună este un proiect procesual, în devenire, nu o moștenire osificată. Dar viitorul Europei rezidă în loialitatea noastră reînnoită față de cele mai bune dintre tradiții, nu un universalism prefăcut, care solicită iertăciune și auto-repudiere. Europa nu a început cu Epoca Luminilor. Casa noastră preaiubită nu va găsi împlinire în Uniunea Europeană. Adevărata Europă este, și întotdeauna fi-va o comunitate de națiuni din când în când insulare, uneori feroce în izolarea lor, dar în același timp unite de o moștenire spirituală pe care, împreună, o dezbatem, o dezvoltăm, o împărțim și o iubim.

13. **Ne pierdem casa.** Adevărata Europă este în pericol. Câștigurile suveranității populare, ale rezistenței împotriva imperiului, ale cosmopolitismului capabil de iubire civică, moștenirea creștină a vieții umane demne și angajamentul viu față de tradiția clasică – toate acestea se îndepărtează de noi. Pe când autorii Europei celei false își construiesc falsul lor creștinism al drepturilor umane universale, noi ne pierdem casa.

14. **O falsă libertate predomină.** Falsa Europă se laudă cu un devotament fără precedent față de libertatea umană. Această libertate este, însă, foarte partizană. Se prezintă drept o libertate față de orice fel de constrângeri: libertate sexuală, libertate de expresie, libertatea de a fi tu însuți. Generația 1968 le privește drept victorii prețioase asupra unui regim atotputernic și opresiv. Ea se vede pe sine ca fiind compusă din mari eliberatori, iar excesele acestora sunt aclamate drept câștiguri nobile moral, pentru care întreaga lume ar trebui să le fie recunoscătoare.

15. **Individualismul, izolarea și rătăcirea sunt larg răspândite.** Pentru cele mai tinere generații ale Europei, însă, realitatea este mai puțin poleită. Hedonismul libertin adeseori duce la plictiseală și la o profundă lipsă de sens. Legătura căsătoriei a fost slăbită. În apa tulbure a libertății sexuale, dorințele profunde ale tinerilor noștri de a se căsători și de a alcătui familii sunt adeseori frustrate. O libertate care alienează dorurile cele mai profunde ale inimii devine un blestem. Societățile noastre par să se prăbușească în individualism, izolare și derivă. În loc de libertate, suntem condamnați la conformismul vid al unei culturi mânate de consumism și mass-media. E datoria noastră să spunem adevărul: generația 1968 a distrus, dar nu a construit la loc. Ea a creat un vacuum acum umplut de social media, turism ieftin și pornografie.

16. **Suntem normați și conduși.** În același timp în care auzim laude despre o libertate fără precedent, viața europeană este din ce în ce mai mult normată. Există reguli – adeseori confecționate de birocrați fără chip care joacă în aceeași ligă cu interese puternice – care guvernează relațiile noastre de muncă, deciziile noastre de afaceri, calificările educaționale, știrile, distracția și media. Europa caută acum să înăsprească restricțiile deja existente asupra libertății de exprimare, o libertate europeană originară: manifestarea libertății de conștiință. Ținta acestor noi restricții nu sunt obscenitatea sau alte asalturi asupra decenței în viața publică; clasele conducătoare ale Europei vor să restrângă, în schimb, tocmai, explicit, discursul politic. Liderii politici care dau glas adevărurilor inconfortabile despre islam sau imigrație sunt târâți înaintea judecătorilor. Corectitudinea politică întărește tabuuri puternice care pun la încercare *status-quo*-ul dincolo de limită. Falsa Europă nu încurajează cu adevărat o cultură a libertății. Ea promovează, în schimb, o omogenitate condusă de piață și o conformitate implementată politic.

17. **Multiculturalismul nu poate să funcționeze.** Falsa Europă se laudă, pe de altă parte, cu o aplecare fără precedent către egalitate. Pretinde că promovează absența discriminării, inclusivismul tuturor raselor, religiilor și identităților. Aici, au fost făcute progrese reale, dar o utopică detașare de realitate și-a făcut loc. Pe parcursul precedentei generații, Europa a promovat un mare proiect multicultural. A solicita sau a promova asimilarea noilor veniți musulmani față de manierele și obiceiurile noastre, ca să nu mai vorbim de religia noastră, a fost privit ca o injustiție grosolană. Ni s-a spus că a fi dedicați egalității presupune ca nici măcar să nu facem aluzie la superioritatea culturii noastre. În chip paradoxal, proiectul multicultural, care reneagă rădăcinile creștine ale Europei, se bazează de fapt pe idealul creștin al carității, dar într-o formă exagerată și nesustenabilă. El cere de la popoarele europene un grad de abnegație aproape nepământean. Suntem aici ca să proclamăm colonizarea patriilor noastre și renunțarea la cultura noastră ca fiind cele două acte de auto-sacrificiu de dragul unei forme de nouă comunitate a păcii și prosperității care stă să se nască.

18. **Reaua credință se amplifică.** Există un grad important de credințe greșite în acest mod de gândire. Majoritatea celor care ne guvernează fără îndoială presupun superioritatea culturii europene – care, însă, nu trebuie afirmată în public în forme care i-ar putea ofensa pe imigranți. Dată fiind această superioritate, guvernanții cred asimilarea se va petrece natural și repede. Într-un ecou ironic al vechii gândiri imperialiste, guvernanții europeni, cumva,

cred că, prin legile naturii și istoriei, „ei" vor deveni necesarmente „noi" – și nu poate fi conceput un proces invers. Între timp, multiculturalismul oficial a fost folosit ca un instrument terapeutic pentru rezolvarea nefericitelor, dar temporarelor tensiuni culturale.

19. **Tirania tehnocratică se amplifică.** Și mai este încă multă rea-credință, de un fel mai lugubru. De-a lungul ultimei generații, un segment din ce în ce mai amplu din pătura conducătoare a decis că propriul său interes rezidă într-o globalizare accelerată. Vor să construiască instituții supranaționale pe care să le poată controla fără inconvenientele suveranității populare. E din ce în ce mai clar că deficitul democratic al Uniunii Europene nu este doar o problemă tehnică, de natură a fi remediată prin mijloace tehnice. Mai degrabă, acest deficit este asumat în chip fundamental și apărat cu mult zel. Fie legitimate de presupuse necesități economice, fie dezvoltând legi ale drepturilor umane în mod autonom, mandarinii supra-naționali ai instituțiilor europene confiscă viața politică a Europei, răspunzând la toate întrebările cu sloganul tehnocratic: Nu există alternativă. Aceasta este tirania discretă, dar din ce în ce mai reală, cu care ne confruntăm.

20. **Europa cea falsă este fragilă și impotentă.** Acest orgoliu al falsei Europe devine acum evident, în ciuda eforturilor partizanilor săi de a-l camufla în iluzii confortabile. Mai presus de orice, falsa Europă se vădește a fi mai slabă decât și-a imaginat cineva. Distracția populară și consumismul materialist nu susțin viața civică. Lipsite de idealuri înalte și descurajate, prin ideologia multiculturalistă, de la a-și manifesta mândria patriotică, societățile noastre au acum dificultăți în a-și mobiliza voința de auto-apărare. Mai mult, încrederea civică și coeziunea socială nu pot fi reînnoite prin retorica inclusivistă sau printr-un sistem economic dominat de corporații internaționale gigantice. Din nou, trebuie să fim sinceri: societatea europeană se fragilizează din ce în ce mai grav. Chiar și la o privire superficială, deja vedem din ce în ce mai multa putere a guvernelor, managementul social și îndoctrinarea educațională. Nu doar teroarea islamistă aduce soldați din ce în ce mai înarmați pe străzi. Trupele speciale sunt acum necesare spre a calma protestele anti-*establisment,* tot mai violente, ba chiar și pentru a ține sub control mulțimi bete de fani ai echipelor de fotbal. Fanatismul loialităților fotbalistice este un semnal disperat al nevoii profund umane de solidaritate, o nevoie nesatisfăcută în falsa Europă.

21. **O cultură a refuzului prinde rădăcini.** Clasele intelectuale ale Europei sunt, din păcate, printre partizanii cei mai înfocați ai îngâmfării falsei Europe. Fără îndoială, universitățile sunt printre gloriile civilizației europene. Dar, în vreme ce, odinioară, ele căutau să transmită fiecărei noi generații înțelepciunea trecutelor epoci, astăzi mulți din interiorul acestor universități pun semnul egalității între gândirea critică și o repudiere simplistă a trecutului. Unul dintre principiile călăuzitoare ale spiritului european a fost disciplina riguroasă a onestității și obiectivității intelectuale. Dar, de-a lungul ultimelor două generații, acest nobil ideal s-a transformat. Ascetismul care odinioară căuta să elibereze mintea de tirania opiniei dominante a devenit un spirit adeseori mulțumit de sine, non-reflexiv și îndreptat împotriva a tot ce ne este propriu. Această formă de repudiere culturală trece drept o formă ieftină și facilă de spirit critic. În ultima generație, a fost exersat în amfiteatre, devenind o doctrină, o dogmă. Iar a profesa acest *credo* este trecut drept elevare și elecțiune spirituală. Drept consecință, universitățile noastre sunt astăzi agenți activi ai distrugerii culturale.

22. **Elitele își exhibă cu aroganță propria virtute.** Clasele conducătoare promovează drepturile omului. Luptă împotriva schimbărilor climatice. Articulează o economie de piață mai integrată la scară globală și armonizează politicile de taxare. Monitorizează progresele făcute către o egalitate de gen. Ele fac atât de multe pentru noi! Ce contează prin ce mecanisme au ajuns să își ocupe birourile? Ce contează dacă popoarele europene sunt din ce în ce mai sceptice la adresa modului lor de a administra?...

23. **Există alternativă.** Acest scepticism în creștere este perfect îndreptățit. Azi, Europa este dominată de un materialism fără țintă, care pare incapabil de a motiva bărbații și femeile să formeze familii și să aibă copii. O cultură a refuzului lipsește următoarea generație de un sens al identității. Unele din țările noastre au regiuni în care musulmanii trăiesc într-o autonomie informală față de legile locale, ca și când ar fi colonizatori mai degrabă decât membri ai națiunilor unde au ales să se așeze. Individualismul ne izolează unul de celălalt. Globalizarea transformă planurile de viață ale milioanelor de oameni. Dacă sunt întrebate, clasele conducătoare spun că ele doar lucrează în vederea acomodării inevitabilului, făcând ajustări dinaintea necesităților implacabile. Niciun alt curs nu e posibil și este irațional să te împotrivești. Lucrurile nu pot fi altfel. Celor care comentează li se spune că suferă de nostalgie, pentru care merită condamnarea morală ca fasciști sau rasiști. Cum diviziunile sociale și neîncrederea civică devin tot mai evidente, viața publică europeană devine tot mai neliniștită, mai ranchiunoasă și nimeni nu vede sfârșitul acestui proces. Nu trebuie să continuăm să urmăm acest drum. Trebuie să scăpăm de tirania falsei Europe. Există o alternativă.

24. **Trebuie să abandonăm religia *ersatz*.** Opera de înnoire începe cu auto-cunoașterea teologică. Pretențiile universaliste și universalizante ale falsei Europe se vădesc a fi un *ersatz* religios, cu tot cu gesturi de credință și anateme. Acesta este puternicul opiaceu care paralizează Europa ca organism politic. Subliniem că aspirațiile religioase sunt domeniul religiei, nu al politicii și în niciun caz al administrației birocratice. Pentru a recupera acțiunea politică și istorică este imperativ să resecularizăm viața publică europeană.

→

Centenarul Marii Uniri

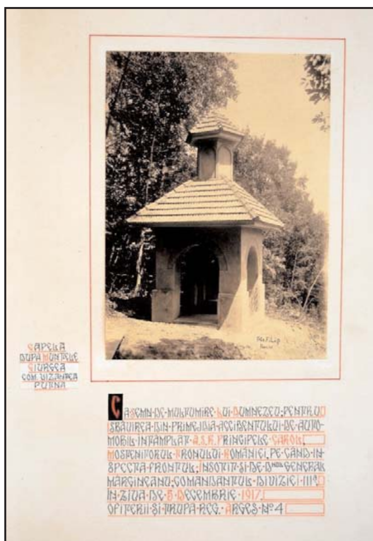
25. Trebuie restaurat adevăratul liberalism. Aceasta va presupune renunțarea la limbajul mincinos, iresponsabil și care suplimentează manipularea ideologică. Discuția despre diversitate, incluziune și multiculturalism e goală. Adeseori, acest limbaj este folosit ca un mod de a ne caracteriza căderile și reușitele: deșirarea solidarității sociale este, de fapt, un semn de bun-venit, de toleranță, de incluziune. Acesta este limbaj de marketing, un limbaj menit să oculteze realitatea, mai degrabă decât să o ilumineze. Trebuie să recuperăm respectul ferm pentru realitate. Limba e un instrument delicat și este discreditat când e folosit ca măciucă. Trebuie să promovăm decența lingvistică. Recursul la denunț este un semn de decadență a momentului prezent. Nu trebuie să tolerăm intimidarea verbală și cu atât mai puțin amenințările cu moartea. Trebuie să îi protejăm pe cei care (ne) vorbesc rezonabil, chiar și atunci când credem că opiniile lor sunt greșite. Viitorul Europei trebuie să fie liberal în cel mai bun sens al termenului, adică dedicat dezbaterii publice robuste, dar libere de orice amenințări cu violența sau coerciția.

26. Avem nevoie de oameni de stat responsabili. Depășirea blestemului falsei Europe, cu cruciada ei utopică, pseudo-religioasă, pentru o lume fără frontiere ar însemna croirea unui nou fel de a fi om de stat și a unui nou om de stat. Un conducător politic bun conduce o adunare liberă a persoanelor particulare. Un bun om de stat vede moștenirea noastră europeană comună și tradițiile noastre naționale particulare drept daruri magnifice și dătătoare de viață, dar și fragile. El nu refuză această moștenire, nici nu își asumă riscul de a o pierde cu totul de dragul unor vise utopice. Asemenea lideri râvnesc la onorurile ce le sunt aduse de către poporul lor; ei nu tânjesc după aprobarea „comunității internaționale”, care este, de fapt, aparatul de relații publice al unei oligarhii.

27. Trebuie să ne reînnoim unitatea și solidaritatea națională. Recunoscând caracterul particular al națiunilor europene și amprenta lor creștină, nu trebuie să fim mirați de acuzațiile multiculturaliștilor. Imigrația fără asimilare este colonizare, iar aceasta din urmă trebuie respinsă. Avem dreptul să ne așteptăm ca acei care migrează spre pământurile noastre să se încorporeze în națiunile noastre și să adopte modul nostru de viață. Aceste așteptări trebuie să fie sprijinite de politici corecte. Limbajul multiculturalismului a fost importat din America. Dar marea epocă a imigrației americane a venit la începutul secolului al douăzecilea, o perioadă de creștere economică remarcabil de rapidă, într-o țară practic lipsită de asigurări sociale și cu un foarte puternic sentiment al identității naționale, în care era de presupus ca imigranții să fie asimilați. După ce a admis un număr mare de imigranți, America și-a închis porțile aproape complet pentru aproape două generații. Europa trebuie să învețe din această experiență americană, mai degrabă decât să adopte ideologii americane la zi. Această experiență ne spune că locul de muncă este un puternic motor de integrare, că un sistem de asigurări sociale prea generos poate bloca asimilarea și că o conducere politică prudentă uneori dictează reduceri ale cotelor de imigrare – chiar reduceri drastice. Nu trebuie să îngăduim ca o ideologie multiculturalistă să ne deformeze judecățile politice asupra binelui comun, care cer comunități naționale destulă unitate și solidaritate pentru a vedea binele lor drept bine comun.

28. Doar imperiile sunt multiculturale. După cel de-Al Doilea Război Mondial, Europa occidentală a dezvoltat democrații vitale. După colapsul imperiului sovietic, națiunile central-europene și-au refăcut și ele vitalitatea civică. Acestea sunt printre cele mai prețioase realizări europene. Dar ele vor fi pierdute dacă nu discutăm despre imigrație și schimbări demografice în națiunile noastre. Doar imperiile pot fi multiculturale, adică exact ceea ce Uniunea Europeană riscă să devină dacă noi vom da greș în a face din reînnoirea solidarității și unității noastre civice criterii cu care să cântărim politicile de imigrare și strategiile de asimilare.

29. O ierarhie cumpănită nutrește bunăstarea socială. Mulți greșesc crezând că Europa se zbate doar datorită controverselor privind imigrarea. În realitate, aceasta este doar una dintre dimensiunile unei neliniști mai generale, al cărei sens trebuie inversat. Trebuie să recucerim demnitatea rolurilor particulare în societate. Părinții, învățătorii și profesorii au o îndatorire față de cei aflați în grija lor. Trebuie să rezistăm cultului experienței acumulate în dauna înțelepciunii, a tactului și a căutării unei vieți cultivate. Nu poate fi înnoire în Europa fără un refuz dârz al egalitarismului exagerat, cu reducerea înțelepciunii la cunoștințe tehnice. Sprijinim izbânzile politice ale erei moderne. Fiecare bărbat și femeie trebuie să aibă un vot egal. Drepturile fundamentale trebuie protejate. Dar o democrație sănătoasă are nevoie de ierarhii sociale și culturale care să încurajeze căutarea excelenței și să îi onoreze pe cei care servesc binele comun. Trebuie să restaurăm un sens al măreției spirituale și să o onorăm cum se cuvine, astfel încât civilizația noastră să o poată compara cu simpla bogăție, a cărei putere crește, pe de o parte, dar și cu distracția vulgară, pe de altă parte.

Capela de pe Muntele Giurgea, com. Vizantea, Putna.

Ca semn de mulțumire lui Dumnezeu pentru izbăvirea din primejdia accidentului de automobil întâmplat A.S.R. Principele Carol, moștenitorul Tronului României, pe când inspecta frontul, însoțit și de Dnul General Mărgineanu, comandantul Diviziei III-a, în ziua de 5 decembrie 1917.
Ofițerii și trupa Reg. Argeș No. 4

30. Trebuie să reintroducem o cultură morală. Demnitatea umană este mai mult decât un drept care poate fi lăsat izolat, în vreme ce doctrine ale drepturilor umane internaționale nu reușesc să epuizeze cererile de justiție, necum pe cele ale binelui. Europa are nevoie de o înnoire a consensului asupra culturii morale, încât populația să poată fi ghidată spre o viață virtuoasă. Nu trebuie să îngăduim unei înțelegeri greșite a libertății să împiedice utilizarea prudentă a legii ca mijloc de eradicare a viciului. Trebuie să fim iertători la adresa slăbiciunii umane, dar Europa nu poate supraviețui fără o restaurare a aspirațiilor comune către un comportament vertical și către excelența umană. O cultură a demnității decurge din decență și din împlinirea obligațiilor impuse de fiecare moment al vieții noastre. Trebuie să reînnoim respectul mutual dintre clasele sociale, cel care caracterizează o societate care valorizează contribuțiile tuturor.

31. Piețele trebuie ordonate în vederea scopurilor sociale. Recunoaștem aspectele pozitive ale economiilor de piață liberă, dar trebuie să rezistăm ideologiilor care caută să împingă logica pieței la extrem. Nu trebuie să îngăduim ca totul să fie de vânzare. Piețele funcționale impun domnia legii, iar domnia legii, în viziunea noastră, trebuie să tindă spre mai mult decât simpla eficiență economică. Piețele funcționează optim când sunt așezate împreună cu instituții puternice, organizate după principii proprii, nu neapărat de piață. Creșterea economică, deși este benefică, nu este binele suprem. Piețele trebuie orientate către obiective sociale. Astăzi, gigantismul corporatist amenință suveranitatea politică însăși. Națiunile trebuie să coopereze spre a reduce aroganța și prostia forțelor economice globale. Sprijinim utilizarea prudentă a puterilor guvernamentale care să susțină obiectivele binelui non-economic.

32. Educația trebuie reformată. Credem că Europa are o istorie și o cultură care merită susținute. Universitățile noastre, pe de altă parte, prea adeseori ne trădează moștenirea culturală. Trebuie să reformăm curricula educațională pentru a sprijini transmisiunea culturii noastre comune, mai degrabă decât îndoctrinarea tinerilor cu o cultură a refuzului. Profesorii și mentorii la fiecare nivel au o sarcină a memoriei. Ei trebuie să se mândrească cu rolul de pod între generațiile trecute și cele viitoare. Trebuie să reînnoim cultura înaltă a Europei prin așezarea sublimului și a frumuseții drept standarde comune și prin refuzarea degradării artelor într-un soi de propagandă politică. Asta va cere cultivarea unei noi generații de clienți: corporațiile și birocrațiile s-au dovedit a fi pauperi ca patroni ai artelor.

33. Căsătoria și familia sunt esențiale. Căsătoria este fundația societății civile și baza armoniei dintre bărbați și femei. Este legătura intimă organizată împrejurul susținerii unei gospodării și creșterii copiilor. Afirmăm că rolul nostru fundamental în societate și ca ființe umane este cel de tați și mame. Căsătoria și copiii sunt parte integrală din orice viziune a înfloririi umane. Copiii cer sacrificiu de la cei ce îi aduc în lume. Acest sacrificiu e nobil și trebuie onorat. Sprijinim politici sociale prudente care să încurajeze și întărească mariajul, nașterea de prunci și creșterea lor. O societate care nu-și întâmpină cum se cuvine copiii nu are niciun viitor.

34. Populismul trebuie să fie unul implicat. Există o anxietate în Europa astăzi din pricina creșterii a ceea ce este numit „populism” – deși înțelesurile termenului nu par a fi determinate și este folosit mai mult ca invectivă. Avem rezervele noastre. Europa are nevoie să se bazeze pe adânca înțelepciune a tradițiilor sale mai degrabă decât pe sloganuri simpliste și apeluri emoționale, care ne divizează. Cu toate acestea, admitem că mare parte din acest nou fenomen politic poate reprezenta o rebeliune împotriva tiraniei falsei Europe, care pune eticheta de „anti-democratică” oricărei amenințări la adresa monopolului pe care îl exercită asupra legitimității morale. Așa numitul „populism” amenință dictatura *status-quo*-ului, „fanatismul centrului” și pe bună dreptate. E un semn că până și în miezul culturii noastre politice, degradate și împovărate, acțiunea istorică a popoarelor europene poate să renască.

35. Viitorul nostru este adevărata Europă. Respingem ca falsă aserțiunea că nu există o alternativă responsabilă la solidaritatea artificială, lipsită de suflet a pieței unice, a birocrației transnaționale și a distracției facile. Alternativa responsabilă este adevărata Europă.

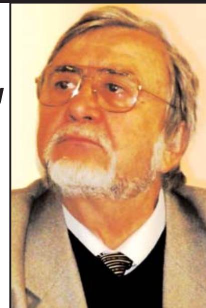
36. Trebuie să ne asumăm responsabilitatea. În acest moment, cerem tuturor europenilor să ni se alăture în refuzarea fanteziei utopice a unei lumi multiculturale, fără granițe. Ne iubim patriile, e dreptul nostru și căutăm să înmânăm copiilor noștri toate lucrurile nobile pe care le-am primit la rândul nostru drept patrimoniu. Ca europeni, împărtășim o moștenire comună, iar aceasta ne cere să trăim în pace ca Europă a națiunilor. Să ne reînnoim suveranitatea și să descoperim demnitatea unei responsabilități politice comune pentru viitorul Europei!

Philippe Bénéton (Franța)
Rémi Brague (Franța)
Chantal Delsol (Franța)
Roman Joch (Cehia)
Lánczi András (Ungaria)
Ryszard Legutko (Polonia)
Pierre Manent (Franța)
Janne Haaland Matlary (Norvegia)
Dalmacio Negro Pavón (Spania)
Roger Scruton (UK)
Robert Spaemann (Germania)
Bart Jan Spruyt (Olanda)
Matthias Storme (Belgia)

(Traducerea oficială în limba română de la adresa https://thetrueeurope.eu/o-europa-in-care-putem-crede/)

Deșteaptă-te, române!

Horia BĂDESCU

Scriu aceste rânduri mai înainte de a fi trecut și petrecut ziua de 1 Decembrie 2018. Nu am, însă, nădejde că ea va arăta, dincolo de opereta politică, altfel decât anul nimicniciei noastre. Căci, judecat în ansamblul lui, anul împărătesc al nemuririi noastre n-a fost decât o ipocrită înghesuială la moaștele sfintei Parascheva. Și dacă unii au încercat, și mulți au încercat, să-și acordeze bătăile inimii la vibrația ceasului de acum o sută de ani, la cântecul de orgă pe care îl păstrează în eternitate memoria cerului de-acasă, ecoul celest s-a stins cu grăbire în moleșeala endemică din jur, în indiferența cu care contemporaneitatea se leapădă, precum de o haină veche, de mândria și umanitatea pe care viețuirea ei milenară le-a structurat după cutume morale și datini inconturnabile, menite să păzească valorile fără de care omul nu este altceva decât o treaptă pe scara animalității.

Bronzul chemării lui Andrei Murășanu, „Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte/ în care te-aruncară barbarii de tirani" și-a altoit astăzi sonurile pe belfereala ușarnică a anamnezei pe care i-o făcea conului Leonida marele semiolog I.L. Caragiale: „Națiune, fii deșteaptă. Și noi dormim, domnule!" Dormim, iar somnul, nu doar al rațiunii, ci și al națiunii, naște monștri.

Scriam cândva că prostia este, în ultimă instanță, nu produsul unui deficit de inteligență, ci al lenei de a gândi, căci proștii sunt puturoșii minții care-și delegă voința manipulării universale, mercenariatului informațional ale cărui efecte le trăim zilnic. Ne-am lăsat pradă cântecului sirenelor de procopseală și talciocului năimiților pentru care patria e doar căptușeala buzunarelor, cât mai adânci fie ele! Ar fi trebuit să fim sublimi și n-am fost decât o turmă de *niumurugi,* cum zice ardeleanul, căzuți în capcana unor năzăriri din care lacrima suferinței de o mie de ani a fost alungată.

„De o mie de ani vă așteptăm și ați venit să nu ne mai despărțim niciodată! Sunt clipe în viața unui neam de fericire atât de mare că răscumpără veacuri întregi de dureri. Bucuria noastră nu e bucuria unei singure generații, ea e sfânta cutremurare de fericire a întregului popor românesc, care de sute și sute de ani a stat sub urgia soartei celei mai cumplite, fără a pierde credința lui nestrămutată în această zi ce ne unește și care nu se putea să nu vie." Așa i-a întâmpinat Ion I.C. Brătianu pe deputații ardeleni în Parlamentul României Mari. Treizeci de ani de internaționalism capitalist au reușit să le inducă multora de pe acest pământ al durerii care e Transilvania iluzia tragică a unei afinități mai de grabă cu cei pentru care, până acum un veac, „când eram apropiați de tot, fie de n-ar fi fost Ip, Trăznea, Huedin, Moisei etc., eram [doar] «valahi puturoși»", cum scria Augustin Buzura, decât cu ai lor.

Și totuși, mă încăpățânez a crede, ce alta mi-ar mai rămâne de făcut?, că „testamentul" lui Simion Bărnuțiu, legatul său de pe Câmpia Libertății de la Blaj, mai înseamnă ceva ce ne-ar putea smulge din inerție, indiferență și dihonie, întru „pohta ce-au pohtit" marii bărbați ai acestui neam:

„Libertatea unui popor este bunul lui cel mai înalt și naționalitatea e libertatea lui cea din urmă; ce preț mai are viața lui după ce și-a pierdut tot ce îl face demn să mai fie pe pământ? […] *Țineți cu poporul toți, ca să nu rătăciți,* pentru că poporul nu se abate de la natură, nici nu-l trag străinii așa de ușor în partea lor, cum îi trag pe unii din celelalte clase, cari urlă împreună cu lupii și sfâșie pe popor împreună cu aceștia; nu vă abateți de la cauza națională de frica luptei; cugetați că alte popoare s-au luptat sute de ani pentru libertate. Însă vi se va părea lupta cu neputință, când se vor ridica greutățile asupra voastră ca valurile marii turbate asupra unei năvi; când va dezlega principele întunericului pe toți necurații și-i va trimite ca să rupă legăturile frăției voastre și să vă abată de la cauza și amoarea ginții noastre la idoli străini; aduceți-vă aminte atunci cu câtă însuflețire și bărbăție s'au luptat străbunii noștri din Dacia pentru existența și onoarea națiunii noastre, precum ne-au lăsat scris Bonfiniu cu aceste cuvinte: «Coloniile și Legiunile romane, coplesite de Barbari, țin încă limba romană și, ca să nu o piardă, cu totul, atât de tare se luptă, încât se pare că nu s'au bătut atât pentru ținerea vieții cât pentru neatingerea limbii. Căci comptând bine desele inundațiuni ale Sarmaților și ale Goților, apoi erupțiunile Hunilor, Vandalilor și ale Gepizilor, incursiunile Germanilor și ale Lombarzilor, cine nu se va mira foarte că încă s'au ținut urmele limbii Romane între Daci și Geți?»

Așa, Fraților!

Aduceți-vă aminte atunci că vor striga din mormânt străbunii noștri: Fiilor! Noi încă am fost nu odată în împrejurări grele, cum sunteți voi astăzi; noi încă am fost înconjurați de inamic în pământul nostru, cum sunteți voi astăzi, și nu de puține ori am suferit doară și mai mari rele decât voi; fost-am cu Goții, dar nu ne-am făcut Goți; fost-am cu Hunii, dar nu ne-am Hunit; fost-am cu Avarii și nu ne-am Avarit; fost-am cu Bulgarii și nu ne-am Bulgărit; cu Rușii și nu ne-am Rusit; cu Ungurii și nu ne-am Ungurit; cu Sașii și nu ne-am Nemțit; ci ne-am luptat ca Români, pentru pământul și numele nostru ca să vi-l lăsăm vouă împreună cu limba noastră cea dulce ca cerul sub care s'a născut; nu vă nemțiți, nu vă rusiți, nu vă unguriți nici voi, rămâneți credincioși neamului și limbii voastre; apărați-vă ca frații cu puteri unite în pace și în răsboi; vedeți cum ne-am luptat noi pentru limba și Romanitatea noastră; luptați-vă și voi și le apărați ca lumina ochilor voștri...!"

Dixi et salvavi animam meam, spun și eu dimpreună cu Simion Bărnuțiu.

Rezoluțiunea
Adunării Naționale de la Alba Iulia din 18 Noiembrie/1 Decembrie 1918

I. Adunarea Națională a tuturor Românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 18 Noiembrie/1 Decembrie 1918, decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dânșii cu România. Adunarea Națională proclamă îndeosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul cuprins între râurile Mureș, Tisa și Dunăre.

II. Adunarea Națională rezervă teritoriilor sus indicate autonomie provizorie până la întrunirea Constituantei aleasă pe baza votului universal.

III. În legătură cu aceasta, ca principii fundamentale la alcătuirea noului Stat Român, Adunarea Națională proclamă următoarele:

1. Deplină libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare. Fiecare popor se va instrui, administra și judeca în limba sa proprie prin indivizi din sânul său și fiecare popor va primi drept de reprezentare în corpurile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc.
2. Egală îndreptățire și deplină libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile din Stat.
3. Înfăptuirea desăvârșită a unui regim curat democratic pe toate tărâmurile vieții publice. Votul obștesc, direct, egal, secret, pe comune, în mod proporțional, pentru ambele sexe, în vârstă de 21 de ani la reprezentarea în comune, județe ori parlament.
4. Desăvârșită libertate de presă, asociere și întrunire, libera propagandă a tuturor gândurilor omenești.
5. Reforma agrară radicală. Se va face conscrierea tuturor proprietăților, în special a proprietăților mari. În baza acestei conscrieri, desființând fidei-comisele și în temeiul dreptului de a micșora după trebuință latifundiile, i se va face posibil țăranului să-și creeze o proprietate (arător, pășune, pădure) cel puțin atât cât o să poată munci el și familia lui. Principiul conducător al acestei politici agrare e pe de o parte promovarea nivelării sociale, pe de altă parte, potențarea producțiunii.
6. Muncitorimei industriale i se asigură aceleași drepturi și avantagii, care sunt legiferate în cele mai avansate state industriale din Apus.

IV. Adunarea Națională dă expresie dorinței sale, ca congresul de pace să înfăptuiască comuniunea națiunilor libere în așa chip, ca dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiunile mari și mici, deopotrivă, iar în viitor să se elimine războiul ca mijloc pentru regularea raporturilor internaționale.

V. Românii adunați în această Adunare Națională salută pe frații lor din Bucovina, scăpați din jugul Monarhiei austro-ungare și uniți cu țara mamă România.

VI. Adunarea Națională salută cu iubire și entuziasm liberarea națiunilor subjugate până aici în Monarhia austro-ungară, anume națiunile: cehoslovacă, austro-germană, iugoslavă, polonă și ruteană și hotărăște ca acest salut al său să se aducă la cunoștiința tuturor acelor națiuni.

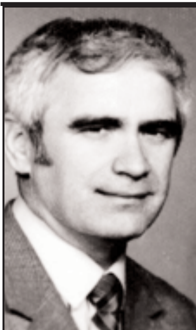
VII. Adunarea Națională cu smerenie se închină înaintea memoriei acelor bravi români, care în acest război și-au vărsat sângele pentru înfăptuirea idealului nostru murind pentru libertatea și unitatea națiunii române.

VIII. Adunarea Națională dă expresiune mulțumirei și admirațiunei sale tuturor Puterilor Aliate, care prin strălucitele lupte purtate cu cerbicie împotriva unui dușman pregătit de multe decenii pentru război au scăpat civilizațiunea de ghiarele barbariei.

IX. Pentru conducerea mai departe a afacerilor națiunei române din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, Adunarea Națională hotărăște instituirea unui Mare Sfat Național Român, care va avea toată îndreptățirea să reprezinte națiunea română oricând și pretutindeni față de toate națiunile lumii și să ia toate dispozițiunile pe care le va afla necesare în interesul națiunii.

Centenarul Marii Uniri

Marile personalități ale făuririi României Mari

Ioan TODEA

Desfășurată într-un cadru internațional favorabil, ca urmare a victoriei Antantei asupra Puterilor Centrale și a destrămării Imperiilor Austro-Ungar, Țarist, German și Otoman, lupta pentru unirea românilor într-un singur stat a intrat în anul 1918 în faza finală.

Basarabia a fost primul teritoriu românesc cu care a început procesul reîntregirii naționale. În atmosfera întunecată a începutului de an 1918, o rază de lumină s-a ivit în teritoriul dintre Prut și Nistru. Fruntașii politici basarabeni au avut convorbiri cu oamenii politici de la Iași, inclusiv cu Ion I.C. Brătianu (Foto. 1), pentru pregătirea marelui act al Unirii. În ziua de 27 martie/9 aprilie 1918, Sfatul Țării, întrunit în ședință solemnă la Chișinău, votează, după 106 ani de ocupație rusă, unirea Basarabiei cu România – document de importanță fundamentală în Istoria Românilor. Actul Unirii, semnat de Ion Inculeț (2), președintele Sfatului Țării, Pan Halippa (3), vicepreședinte, și I. Buzdugan, secretarul Sfatului Țării, menționează: „Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Dunăre, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna, se unește cu mama sa, România."

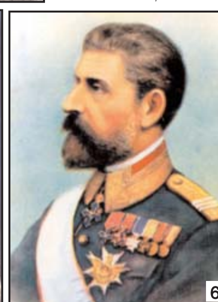

1

2

3

4

5

6

La 30 martie, cu prilejul sosirii la Iasi a membrilor Guvernului Republicii Democratice Moldovenești pentru a anunța oficial hotărârea de unire, au fost inițiate grandioase manifestații. Ziarul *România Nouă* relatează: „Deși zi de lucru, lumea își uitase de treburi și mii de oameni alergau de dimineață spre gară ca să vadă ceea ce niciodată nu mai văzuse. […] Pe tot parcursul drumului – armată, steaguri naționale, ordine și însuflețire." Iar în toastul rostit la prânzul dat în cinstea reprezentanților Basarabiei, regele Ferdinand I (6) spunea: „Vă salut azi, pe voi, frați de dincolo de Prut. Voi sunteți aceia care ați înțeles sentimentul ce demult domnea în inimile fraților voștri moldoveni ai Basarabiei; l-ați înțeles așa de bine că azi putem vorbi unii cu alții și ca frați și ca prieteni. Sărbătorim astăzi înfăptuirea unui vis care demult zăcea în inimile tuturor românilor de dincolo și de dincoace de apele Prutului. *Din graniță ați făcut punte unindu-vă cu țara mumă și de aceea vă zic: Bine ați venit între noi!"*

Prin înaltul Decret Regal nr. 842 din 9 aprilie 1918 a fost adoptat actul de unire al Basarabiei cu România, doi reprezentanți ai Sfatului Țării, Ion Inculeț și Daniel Ciugureanu, fiind numiți ca miniștri fără portofoliu în Guvernul român, iar pentru administrarea provizorie a Basarabiei a fost numit un *Consiliu directorial* format din nouă persoane.

„Basarabia n-a fost anexată de România, cum afirma nota ucraineană, care cataloga actul unirii ca o agresiune asupra Ucrainei, ci s-a unit cu Patria-Mamă și anume pe baza unei hotărâri care a fost luată aproape în unanimitate de Sfatul Țării, de Adunarea națională și legislativă a Republicii Moldovenești din Basarabia", organe reprezentative al acestui ținut românesc. (Gh.V. Andronachi, *Albumul Basarabiei în jurul marelui eveniment al Unirii*, Editura Asociației române pentru educație democratică, București, 2000, p. XXXVII)

A urmat Bucovina, unde „Congresul General al Bucovinei, întrunit în 15/28 noiembrie 1918, în sala sinodală din Cernăuți, considerând că de la fundarea Principatelor Române, Bucovina, care cuprinde vechile ținuturi ale Sucevei și Cernăuților, a făcut pururea parte din Moldova care în jurul ei s-a închegat ca Stat;

Considerând că în cuprinsul hotarelor acestei țări se găsesc vechiul scaun de domnie de la Suceava, gropnițele domnești de la Rădăuți, Putna și Sucevița, precum și multe alte urme și amintiri scumpe din trecutul Moldovei; [...]

considerând că în 1774, prin vicleșug, Bucovina a fost smulsă din trupul Moldovei și cu de-a sila alipită coroanei Habsburgilor;

considerând că 144 de ani poporul bucovinean a îndurat opresiunile unei ocârmuiri străine care îi nesocotea drepturile naționale […];

considerând deci că, cu toate acestea, bucovinenii n-au pierdut nădejdea că ceasul mântuirii, așteptat cu atâta dor și nerăbdare, va sosi […]

constată că ceasul acesta mare a sunat! […]

Drept aceea, noi, membrii Congresului General al Bucovinei, întrunind suprema putere a țării și fiind singurii învestiți cu puterea legiuitoare, în numele suveranității naționale hotărâm: Unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei în vechile ei hotare până la Ceremuș, Colacin și Nistru, cu Regatul României." (Ion Nistor, *Istoria Bucovinei,* Humanitas, București, 1991, pp. 395-397. Vezi și Mihail Kogălniceanu, *Răpirea Bucovinei, Opere,* tom I, *Scrieri istorice,* 1946, p. 697.)

Toate acestea sunt cuprinse în *Declarația de Unire* adoptată în unanimitate de Congresul General al Bucovinei, alcătuit din 74 de membri ai Consiliului Național, între care se afla și Iancu Flondor (4), șeful guvernului bucovinean.

În legătură cu data smulgerii Bucovinei din „trupul Moldovei", cercetările ulterioare, inclusiv cele ale lui Mihail Kogălniceanu, au dovedit că acest eveniment a avut loc nu în 1774, cum se menționează în *Declarația de Unire a Congresului General al Bucovinei,* ci la 7 mai 1775, în urma unei convenții turco-austriece.

La Congres au luat parte, aderând la Unire, 7 delegați ai germanilor, 6 ai polonezilor și 13 reprezentanți ai comunelor ucrainene.

Basarabia era reprezentată la Congres de Halippa Pantelimon, Pelivan Ion, Buzdugan Ion și Cazacliu Grigore. Din Transilvania au venit Crișan Gheorghe, Deleu Victor, Osvada Vasile. (*Ibidem*, pp. 394-395)

Votul unanim al Congresului a fost adus la cunoștința regelui Ferdinand I printr-o telegramă, în care între altele se spune: „Congresul General al Bucovinei, care întrupează suprema putere a țării, în numele suveranității naționale, a votat azi cu unanimitate Unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei în hotarele ei actuale cu Regatul României. […]." (*Ibidem,* p. 399)

La rândul său, regele Ferdinand I a răspuns prin următorul mesaj: […] „Salut cu nespusă bucurie actul măreț prin care Congresul General al Bucovinei, ca expresie a voinței poporului întreg al acestui vechi pământ românesc a hotărât unirea completă a Bucovinei cu Regatul român. Din adâncul sufletului meu mulțumesc proniei cerești care mi-a îngăduit ca, sub domnia mea, fiica răpită acum 144 ani să se reîntoarcă în sânul țării-mame, aducând noi forțe pentru propășirea neamului." (*Ibidem,* p. 400)

La 18/31 decembrie 1918 a fost emis Decretul-Lege privitor la Unirea Bucovinei, semnat de Regele Ferdinand I și Ion I.C. Brătianu, presedintele Consiliului de Miniștri și ministrul Afacerilor Externe.

După ce au trăit bucuria retragerii precipitate a vrăjmașului înfrânt, la 1 decembrie 1918, populația Capitalei – scrie Elisabeta Simion în studiul său introductiv la volumul al doilea al *Memoriilor* Sabinei Cantacuzino, pag. XXVIII, „a făcut o primire entuziastă autorităților de la Iași, în frunte cu regele, cu prilejul revenirii în București. În acea zi, în care la Alba Iulia se hotăra Unirea Transilvaniei cu România, alăturându-se astfel actelor de Unire ale Basarabiei și Bucovinei, parcă toți locuitorii orașului ieșiseră pe străzi să se manifeste, să trăiască o realitate mult timp așteptată."

„După doi ani cumpliți, relatează la rândul ei Regina Maria (5) în cartea ei *Povestea vieții mele,* vol. II, pag. 494, „ne întoarserăm biruitori în ciuda nenorocirii și a umilinței, iar visul de veacuri al României era acum împlinit. Nu e de mirare că-și ieșise din fire poporul de atâta bucurie, nu e de mirare că până și pietrele de sub picioarele noastre păreau că ne aclamă și că se îmbată de gloria întoarcerii."

La rândul lor, Sabina Cantacuzino și Pia Alimănestianu s-au aplecat mai mult asupra familiei lor și în special asupra lui Ionel Brătianu. „S-au reîntors, rând pe rând ai noștri – notează Pia Alimănestianu în cartea ei, *Însemnări din timpul ocupației germane 1916-1918,* apărută în 1929, pag. 127 –, cei mici mult crescuți, cei mari aproape neschimbați; afară de Ionel, al cărui păr este alb și privirea îngrijorată. Asupra umerilor săi a apăsat o prea încercată răspundere și va mai apăsa până ce se va încheia pacea generală. Nu mai are veselia de altă dată, el, care, cu mine, eram cei mai veseli din casă!"

În 29 noiembrie/12 decembrie 1918, în locul guvernului Coandă demisionat, s-a alcătuit un nou guvern național-liberal prezidat de Ion I.C. Brătianu. „E firesc ca formarea noului guvern să se încredințeze șefului Partidului Național-Liberal, care, declarând război, a realizat prin el Unirea tuturor românilor", scria *Viitorul* din 1/14 decembrie 1918. În declarația făcută la reinvestirea sa ca prim-ministru, Ionel Brătianu arăta că în politica externă România va fi „strâns legată de Aliații noștri" și că va acționa „pentru deplina realizare a drepturilor neamului, sprijinite pe atâtea jertfe și exprimate cu hotărâre de toate ținuturile locuite de români". În politica internă guvernul va concentra toată munca lui pentru desăvârșirea fără întârziere a reformelor agrară și electorală. (Declarația noului guvern, *Viitorul*, 30 noiembrie/13 decembrie 1918)

Unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România a fost un act hotărât de Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, la care au participat 1228 de delegați aleși și peste 100.000 de oameni veniți din toate părțile Ardealului și Banatului, îmbrăcați în haine de sărbătoare. Acest eveniment, care a avut loc la 18 noiembrie/1 decembrie 1918, marca încheierea procesului de făurire a statului național unitar român.

Centenarul Marii Uniri

Cuvântul de deschidere al Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia l-a rostit St. Cicio-Pop (7), președintele Consiliului Național Român Central, organizatorul acțiunii, după care s-a alcătuit biroul Adunării, al cărui președinte a fost ales Gheorghe Pop de Băsești.

Discursul solemn l-a rostit Vasile Goldis (8) – unul dintre conducătorii Partidului Național Român din Transilvania, care în final a supus aprobării Rezoluția de unire. Punctul I al documentului prevedea:

„Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 18 noiembrie–1 decembrie 1918; decretează unirea acestor români și a tuturor teritoriilor locuite de dânșii cu România. Adunarea Națională proclamă îndeosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul, cuprins între râurile Mureș, Tisa și Dunăre."

În discursul său, Iuliu Maniu ruga Adunarea Națională să primească Proiectul de Rezoluție „pentru a întemeia pe vecie România unită și mare și a înstăpâni pentru totdeauna o adevărată democrație și deplină dreptate socială". La rândul lui, Iosif Jumanca, unul dintre conducătorii Partidului Social-Democrat, „a exprimat adeziunea social-democraților români la unire, pentru că noi, muncitorii, ne simțim una cu întreg neamul".

După aceste cuvântări, Gheorghe Pop de Băsești (9), om în vârstă de 83 de ani, președintele Adunării, a supus spre aprobare Proiectul de Rezoluție care a fost adoptat în unanimitate, rostind la sfârșitul ei cuvinte biblice ale dreptului Simion: „Acum slobozeste, Stăpâne, pe robul tău în pace, căci văzură ochii mei mântuirea neamului românesc!"

În continuare, la propunerea lui Al. Vaida-Voevod (10), Adunarea a aprobat componența Marelui Sfat Național, organism cu caracter legislativ, compus din reprezentanți ai diferitelor profesii și categorii sociale.

A doua zi s-a întrunit Marele Sfat Național, care l-a desemnat ca președinte pe Gheorghe Pop de Băsești; după care a aprobat componența unui guvern provizoriu, numit Consiliul Dirigent, în frunte cu Iuliu Maniu.

În Neamul Românesc din 25 noiembrie 1918, N. Iorga aprecia unirea Transilvaniei, care încheia fericit procesul întregirii României, ca fiind „cea mai mare faptă din toată viața neamului nostru. Pentru unii e un vis nebun care se îndeplinește. Pentru noi e o necesitate istorică ajunsă la recunoaștere și o suferință mângâiată, o muncă ce-și găsește răsplata. Și astfel avem dreptul de a crede acest fapt definitiv și etern."

1/14 decembrie 1918. În uralele mulțimii, sosește în Gara de Nord, întâmpinată de prim-ministrul Ion I.C. Brătianu și guvernul său, delegația ardelenilor alcătuită din Vasile Goldiș, Al. Vaida-Voevod, Miron Cristea (11), Iuliu Hossu (12), pentru a prezenta M.S. Regelui și Guvernului român actul unirii săvârșit la Alba Iulia.

Invitat să se adreseze mulțimii, Episcopul Miron Cristea a spus: „Noi, românii de dincolo de Carpați am venit adesea la voi și am coborât din munți pe acest pământ sfânt al Patriei Mame. Am fost mânați de o mulțumire sufletească nesfârșită când am venit aici. Patria-Mamă ne-a oțelit întotdeauna sufletele și numai așa am putut rezista asupririlor din acea Patrie, care pentru noi a fost întotdeauna vitregă. Voi ați fost aceia care, la sfatul prea iubitului meu amic Ion Brătianu, în numele legăturilor frățești, căci toți suntem de o lege, de o seamă și de o mamă, ați luptat și ați reușit; voi sunteți aceia care ați făcut sacrificiile cele mai mari și cele mai pline de roade. Vă aduc mulțumirile celor care de veacuri au suferit dincolo!" (*Viitorul,* 2/15 decembrie 1918)

La rândul lui, Ion I.C. Brătianu a spus: „În numele acelora care de atâtea veacuri au suferit și au crezut, în numele acelora care au luptat și au înfăptuit, în numele acelora care de acum pe veci se vor bucura de roadele zilelor de azi, vă zic: *Bine ați venit! Trăiască România Mare."* (*Idem*)

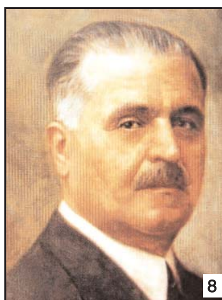
După *Te Deumul* de la Mitropolie, în prezența Regelui și a lui Ion I.C. Brătianu, a urmat remiterea actului Unirii Suveranului de către Al. Vaida-Voevod, care a dat citire și prezentat Regelui Rezoluția votată de Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, scrisă pe un admirabil pergament. Luând cuvântul, Regele Ferdinand I a spus: „În numele românilor din Vechiul Regat, din Basarabia și din Bucovina, astăzi uniți, cu profundă recunoștință, primesc hotărârea fraților noștri de peste Carpați de a săvârși Unitatea Națională a tuturor românilor și declar pe veci unite în Regatul Român toate ținuturile locuite de români de la Tisa până la Nistru."

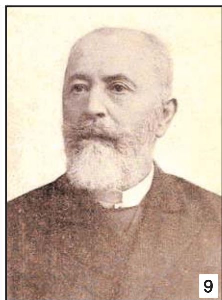
A urmat, la Hotelul Bulevard, un banchet oferit de guvern în onoarea delegației ardelenilor venită în Capitală. În toastul său, Ion I.C. Brătianu a spus: „Prea Sfinți Părinți. Fraților. De o mie de ani vă așteptăm și ați venit ca să nu ne mai despărțim niciodată.

Sunt clipe în viața unui neam de fericire atât de mari că răscumpără veacuri lungi de dureri.

Bucuria noastră nu e bucuria unei singure

7

8

9

10

11

12

generații, ea e sfânta cutremurare de fericire a întregului popor românesc, care de sute și sute de ani a stat sub urgia soartei celei mai cumplite fără a pierde credința lui nestrămutată în această zi ce ne unește și care trebuia să vie, care nu putea să nu vie.

Fraților, bine ați venit. V-o spunem noi, cei de față, v-o spune suflarea românească de pretutindeni, v-o strigă toți morții noștri, cei de la Turda și cei din Munții Apuseni și cei de pe Siret.

Și, mulțumind bunului Dumnezeu că ne-a dat clipa asta să o trăim, ne îndreptăm gândul spre Regele care a știut să fie al tuturor românilor, spre Regină, care a știut să fie a tuturor suferințelor, spre oștirea care a luptat neclintită în nădejdea izbândei, spre marii noștri Aliați, care ne-au adus triumful dreptății.

Trăiască România Mare!"

Apoi dr. Vaida-Voevod aduce un călduros omagiu familiei Brătianu, al cărui nume este legat de atâtea fapte mari ale istoriei României. „Dacă bătrânul Ion Brătianu a avut gloria de a realiza independența Regatului României, fiului său i-a fost dat să desăvârșească opera începută și să înfăptuiască România Mare. De aceea, numele Brătianu se bucură în tot Ardealul de o mare iubire și de o popularitate fără margini."

În acest context, în *Memoriile* ei, Sabina Cantacuzino scrie: „Misiunea ardeleană, care venea să notifice Unirea, delegație compusă din episcopii Miron Cristea și Hossu, dr. Vaida, dnii Goldiș, Brediceanu și Vlad, cerură să vadă pe mama; îi invită la dejun la noi – mai erau poftiți Mihai Popovici, Trifu, Ionel cu Elisa, Pia și Ion Pillat. La sfârșitul mesei, episcop dr. Miron Cristea făcu mamei o prea frumoasă cuvântare, reamintind venerația ce Transilvania o avea pentru numele Brătienilor, începând cu tatăl în 1848, '55, '66, '77 și cimentată cu fiul prin înfăptuirea României Mari. Sfârși. «Ca să fi fost un om în stare de astfel de lucruri trebuia să fi crescut de o mamă superioară. De aceea, într-acest cerc de familie, îi pot spune că ea este iubită și venerată de întregul neam românesc și este considerată nu numai ca bunica nepoților ei, ci a fiecărui român. De aceea, deși arhimandrit, îi cer voie ca un nepot obștesc să-i sărut mâna.» I-a sărutat-o." (Sabina Cantacuzino, *Din viața familiei Ion C. Brătianu,* vol. II, Ed. Albatros, București, 1996, p. 203)

Așadar, Marea Unire s-a realizat pe cale democratică, deciziile fiind luate de către organele reprezentative liber alese ale locuitorilor din aceste teritorii, întreaga acțiune a îmbrăcat aspectul unei revoluții de eliberare națională.

La realizarea acestui ideal măreț și-au adus contribuția o serie de personalități remarcabile: mai întâi Regele Ferdinand I și Ion (Ionel) I.C. Brătianu, apoi Ion Inculeț, Pan Halippa (Basarabia), Ion Nistor, Iancu Flondor (Bucovina), Vasile Goldiș, Ștefan Cicio-Pop, Iuliu Maniu, Al. Vaida-Voevod, Ion Flueraș, Iosif Jumanca (Transilvania) și, nu în ultimul rând, generalul Constantin Coandă, prim-ministru al Guvernului României în perioada 24 octombrie-29 noiembrie 1918.

În legătură cu contribuția lui Ion Flueraș la care ne-am referit mai înainte, în cartea sa *Socialismul în România* (Editura Fundației „Constantin-Titel Petrescu", București, decembrie 2003, p. 309) Constantin-Titel Petrescu amintește un fapt semnificativ mai puțin cunoscut. Ion Flueraș a fost cel ce a propus în prima ședință a Consiliului Național Român Central, cu sediul la Arad, din 21 octombrie/3 noiembrie 1918, în numele Partidului Social-Democrat Român, convocarea unei mari adunări naționale pentru a consulta întreg poporul român asupra viitorului său. Propunerea lui a fost acceptată în unanimitate și astfel la 18 nov./1 dec.1918 a avut loc Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, care a votat Unirea cu patria-mamă România.

Prin Decretul-lege nr. 3631 din 11 decembrie, publicat în *Monitorul Oficial* nr. 212 din 13 decembrie [st.v.], se consfințea astfel unirea: „Ținuturile cuprinse în hotărârea Adunării Naționale de la Alba Iulia de la 18 noiembrie/1 decembrie 1918 sunt și rămân de-a pururea unite cu Regatul României."

În mod firesc, în guvernul Ion I.C. Brătianu, instalat în 30 noiembrie/13 decembrie 1918, pe lângă miniștrii național-liberali George G. Mârzescu, Ion G. Duca, g-ral Arthur Văitoianu, Alexandru Constantinescu, Anghel Saligny, Oscar Kiriacescu, Dimitrie Buzdugan s.a., au fost cooptați și reprezentanți ai teritoriilor unite cu România în 1918 în calitate de miniștri secretari de stat fără portofoliu. Aceștia au fost: pentru Basarabia, Ion Inculeț și Daniel Ciugureanu; pentru Bucovina, Ion Nistor și Iancu Flondor; pentru Transilvania, Alexandru Vaida-Voevod, Vasile Goldiș și Ștefan Cicio-Pop.

La Primul Război Mondial au participat 28 de state, cu o populație de 1,5 miliarde locuitori. Au fost mobilizați 75 de milioane de oameni, s-au înregistrat 37,5 milioane de morți, răniți și dispăruți. Într-un clasament al pierderilor umane suferite, întocmit de cunoscutul istoric Ioan Scurtu, publicat în lucrarea *Istoria Românilor în secolul XX* (Editura Paideia, 1999, pp. 21-22), semnată de domnia-sa și de profesorul ieșean Gheorghe Buzatu, România, cu cei 339.117 morți recunoscuți, 200.000 ostași grav răniți și 116.000 prizonieri, se află pe locul 9 după Rusia, Germania, Franța, Austro-Ungaria, Marea Britanie, Serbia, Italia și Turcia, fiind urmată de Belgia, SUA, Bulgaria și Grecia.

Dacă adăugăm pierderile din rândul populației civile (potrivit mărturiilor timpului, în iarna anului 1917, numai tifosul exantematic a secerat 300.000 vieți omenești – Gh. Platon, *Istoria Modernă a României,* Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1985, p. 471), rezultă că cea dintâi conflagrație mondială ne-a costat viețile a aproape un milion de militari și civili morți, grav răniți și prizonieri.

Având în vedere că în 1915 populația Regatului României era de 7,9 milioane de locuitori, ne dăm mai bine seama de dezastrul uman pe care l-a cunoscut țara în anii Primului Război Mondial. Acesta a fost prețul reîntregirii patriei și făuririi României Mari!

Centenarul Marii Uniri

Femeile române și Marea Unire

Maria VAIDA

Ideea unității naționale este călăuzitoare și cu rădăcini adânci în conștiința neamului românesc, însoțind poporul din Transilvania veacuri de-a rândul, de la leagăn la mormânt, până la Marea Unire din 1918. Alături de marii bărbați ai țării, femeile române au luptat neabătut pentru unire, mai ales că ele au însușiri sufletești care resping ideologiile, în mintea și sufletul lor stăruie ideea unei familii mai mari: țara. Femeile n-au părăsit niciodată idealul național, deși trupul țării noastre a fost rupt în patru părți, a fost supus unor regimuri de deznaționalizare forțată, a fost asuprit secole de-a rândul. Cu toate acestea, femeia română a păstrat ființa etnică și ideea unirii într-un singur stat național, în pofida vicisitudinilor istoriei. S-au adus mereu elogii generațiilor care au precedat și care au pregătit și înfăptuit unirea, oamenilor politici, preoțimii, dascălilor nostri pentru activitatea lor patriotică neobosită, numai rolul femeii nu a fost apreciat după merit, acel rol educativ și național al femeii din gura căreia a auzit cel dintâi cuvânt românesc frumos oricare bărbat care mai târziu va deveni om politic, cel care va deveni preot ori dascăl, jurnalist, academician ori scriitor. Laudă lor!

Cum au acționat femeile române din Transilvania în perioada premergătoare Marii Uniri? Ele erau credincioase, de o sensibilitate sufletească impresionantă, mame devotate, soții dăruite cu spirit de sacrificiu pentru soții lor veșnic amenințați de asupritori, romånce înflăcărate.

În 1850, femeile din Transilvania, în frunte cu Maria Nicolau și Bălașa Cepescu, au înființat la Brașov o Reuniune a Femeilor Române, care avea drept scop creșterea și educarea fetelor rămase fără părinți după Revoluția din 1848, în orfelinate. Despre acest fapt, Elena Hossu-Longin mărturisește în *Amintiri:* „Mamele și soțiile pleiadei luptătoare de la Brașov au înțeles primele să împărtășească lupta bărbaților și să se înșiruie și ele înarmate cu dragostea lor înfocată, pentru salvarea sufletului românesc".

Au început să ajute la ridicarea culturală a femeii din clasele de mijloc; să ajute țăranca română să se alfabetizeze, să prețuiască portul popular național: de la regină până la țărancă, femeile purtau cu demnitate frumosul port popular românesc, cu brâul său tricolor.

O întreagă luptă s-a dat în Transilvania pentru vânarea tricolorului; astfel în 17 septembrie 1906, în localitatea Ilia mureșană, două surori, Maria și Simina Boboc, sunt pedepsite cu câte 5 zile de temniță pentru că au avut panglică tricoloră în păr; în 27 octombrie 1906, fetița Maria Colibaș din Ilia e pedepsită de pretor cu 10 zile de temniță și 50 de coroane amendă; în 30 octombrie, avocatul Ștefan Rozvan e osândit la 15 zile temniță și 200 coroane amendă pentru că florile cu care își decorase poarta erau în cele trei culori din steagul românesc. (Vasile Stoica, *Suferințele din Ardeal,* ediția a III-a, Cluj-Napoca, Ed. S.C. Murion Impex SRL, 1994, p. 185) La 1 iulie, 1907, în Făget, Caraș-Severin, la maialul copiilor, doi elevi sunt arestați și bătuți de jandarmi pentru că aveau tricolor la pălărie; în 8 iulie 1907, în localitatea Brad se bate toba într-o zi de târg, aducându-se la cunoștința tuturor că purtarea tricolorului românesc va fi pedepsită cu mare asprime; în aceeași zi, o femeie din Vaca, purtând tricolor în păr, e arestată și amendată cu 10 coroane; în 12 iulie 1907, în Petruman, Timiș, jendarii au sfârtecat haina domnișoarei Sofia Cercel, pentru că în cusătura ei erau cele trei culori românești, apoi le arestează pe Octavia Micu și Viorica Gera. Solgăbirăul le pedepsește pe toate trei cu câte o zi de temniță și 5 coroane amendă. În 18 decembrie sunt pedepsiți de jendarii din Orăștie cu câte două zile temniță și 30 de coroane dr. Aurel Oprea și Ioan Mihali, deoarece copilașii lor aveau tricolor la costumele românești. În 28 august 1909, la Câmpeni era zi de târg, iar jendarii pornesc în goană nebună să vâneze tricolorul; arestează, bat, sfâșie hainele. Pe o femeie o lasă în pielea goală în mijlocul străzii, după ce i-au sfârtecat ia cusută cu roșu, galben și albastru. O mulțime de oameni sunt răniți, unii străpunși cu baioneta; în 15 septembrie 1910, Ion Gallu din Igriș, Torontal, e pedepsit de solgăbirăul din Periamoș cu 1 zi de temniță și 10 coroane amendă pentru că a purtat brâu tricolor; la Năsăud, în 31 ianuarie 1911, la o nuntă românească năvălesc jendarii asupra oamenilor, fiindcă steagul vorniceilor era făcut din năframe roșii, galbene și albastre. Smulg steagul și-l sfâșie, rup tricolorul de pe hainele nuntașilor și le fac amendă contravențională. (*Ibidem*)

Haina populară este un lanț care-l leagă pe țăran de întreg neamul său românesc și din aceste considerente au fost înființate la Orăștie ateliere de cusături și scoarțe românești cu motive naționale, de o frumusețe deosebită, cu motive geometrice și florale.

În *Revista Orăștiei*, an I, nr. 38, 16/28 septembrie 1895, p. 3, avem următoarea știre:

„Prima ardeleancă bacalaureată

Între domnișoarele care au trecut zilele din urmă cu succes examenul de bacalaureat în București, este și o română din Ardeal, domnișoara Emilia Cioran, fiica domnului Emilian Cioran, preot în Rășinari. Domnișoara Cioran, după câte știm, este cea dintâi ardeleancă bacalaureată. O felicităm cu căldură. Dumneaei a învățat la institutul Educațiunea Română de sub direcția d-nei Elisa I. Manliu, una dintre cele mai cu renume directoare de școală din București, pedagogă cu meritată reputație, din institutul căreia au ieșit domnișoare care azi sunt profesoare, parte urmează la universitate. Institutul doamnei Manliu este de altfel școala unde învață fiicele din familiile cele mai mari din București și din întreaga țară.

Și în Beiuș ziua de 1 Decembrie 1918 a avut fastul cuvenit. D-nele Viora Ciordaș [fotografia de mai sus], Livia Cosma și Eufemia Ștefănică, cu câteva zile înainte s-au dus în delegație la părintele Moise Popovici, rectorul internatului ortodox și administratorul protopopesc al Beiușului și la d-l Valeriu Hețco, pentru ca în ziua măreață de 1 Decembrie să sfințească steagurile naționale pentru cele două biserici. Sărbătoarea s-a început cu sfânta slujbă de laudă și mulțumire către Dumnezeu, pe urmă în cadrele unor vorbiri înălțătoare s-au sfințit steagurile și, în frunte cu ele, întreg norodul a plecat la liceul greco-catolic unde s-a ținut festivalul. Aici profesorul dr. Constantin Pavel, într-un discurs magistral, a arătat importanța istorică a zilei. Seara, o mare revărsare de popor pe toate străzile orașului, iluminat ca la înviere și retragere cu torțe, cu muzică și cântece patriotice." (Petru E. Papp, *Din trecutul Beiușului. Pagini de glorie și jertfe,* Ediție îngrijită și Cuvânt înainte de pr. prof. Teodor Țenț, Ed. Buna Vestire, Beiuș, 2011, p. 215)

Reuniunea Femeilor Române din Beiuș și din jur a fost înființată în 27 noiembrie 1918, în mod provizoriu, iar în 5 ianuarie 1919 a făcut alegeri și a votat un birou din care au făcut parte: Viora Ciordaș, președinte, Livia Cosma, Angela Sălăgean Butean, vicepreședinte, dr. Ioan Ossian, secretar, Eliza Pavel Ștefănică, Veturia Butean, notare, Elena Ardelean, casieră, Elena Muntean, Aurelia Raț, bibliotecare. Membre de încredere au fost alese: Iza Ardelean, Paulina Bogdan, Florica Ciavici, Barbara Gera, Cornelia Hetco, Iolanda Hetco, Livia Ignat, Maria Popluca, Elisabeta Pelloni, Nina Petra, Elena Pinter, Eufemia Stefănică, Ana Costa, Catița Cosma, Elena Crainic, Victoria Mesaroș, Mărioara Muțiu, Maria Perenyi. Consilieri au fost numiți: dr. I. Ciordas, dr. Cornel Nyeș, Moise Popovici. (*Idem*, p. 219)

Această reuniune a desfășurat o activitate culturală impunătoare, dar și socială, caritabilă. Astfel, an de an, în ajunul Crăciunului, sunt îmbrăcați copiii săraci din oraș cu haine noi, sunt ajutorați bătrânii bolnavi și neputincioși, femeile împart cărți, cozonaci, prăjituri și alte daruri celor suferinzi, ospătează pe soldații armatei naționale, colectează pentru soldați pachete de tutun, făină de grâu, cucuruz, orz, cartofi, untură, slănină, vin, săpun, cămăși, pantaloni, ștergare, batiste, ciorapi. Aceste minunate femei române, cu sufletul vibrând de un cald patriotism, au îngrijit pe răniții din spitale. (*Idem*, p. 221)

Una dintre membrele Reuniunii, Maria Iepure, adună de prin satele din jurul Beiușului 15 orfani de război și deschide pentru ei un orfelinat susținut din donații, în anul 1919. Paralel cu aceste acțiuni caritabile, Reuniunea desfășoară un amplu plan de conferințe la sate, pentru luminarea poporului, iar la oraș susține festivaluri, șezători literare, concerte cu muzică românească, spectacole de teatru, cântări și dansuri naționale, recitări patriotice, expoziții etnografice și de artă populară națională, de ceramică și obiecte din lemn, din lut, necesare înfrățirii unui neam însetat de cultură și lumină.

În această perioadă, femeile Reuniunii au dezvoltat o prodigioasă activitate literară: se remarcă Viora Ciordaș care a tipărit volumele de proză și poezie *Din Cetatea Sfântă, Mozaicuri, Poeme în proză,* iar Ana Bucur a scris poezii adunate în volumul *Crâmpee din suflet*, dar și câteva piese de teatru, dintre care *Pentru un vis,* jucată cu succes pe scenele Beiușului, în care s-au redat fidel suferințele și zbuciumul neamului nostru de pe valea Crișului Negru, dar și tragicul sfârșit al martirilor dr. I. Ciordaș și dr. N. Bolcaș. Despre acești martiri a scris profesorul Mihail Diaconescu romanul *Sacrificiul,* o capodoperă epică despre Marea Unire și suferințele poporului român din Transilvania. Memoria infailibilă a documentelor este vie încă, iar rănile sunt dureroase, chiar după un secol. Trebuie să mai scriem despre ele, măcar o dată la 100 de ani, pentru că sunt cântece de adormit durerea...

În *Revista Orăștiei*, an I, nr. 44, 1895, p. 3, se arată cât de mare este însemnătatea *portului național.* În vreme ce la noi se interzice portul popular cu brâu tricolor, în Bavaria s-a înființat de curând o Societate pentru păstrarea și cultivarea portului național! O seamă de bărbați de frunte au convocat o adunare de peste 1000 de țărani la München, fiecare să vină îmbrăcat cu portul său, pentru că portul național era amenințat cu stingerea și pieirea. Există și în zona noastră o astfel de asociație, se menționează în articol: *Reuniunea femeilor române din comitatul Hunedoarei*, care pledează pentru cultivarea portului național și a industriei casnice, manufacturiere, de covoare, scoarțe, ii, cojoace și catrințe. Văzând modelul bavarezilor, ar fi bine să înțelegem însemnătatea acestei asociații și să-i acordăm mai mult sprijin, îndemna revista pe cititorii săi. În *Revista Orăștiei,* an I, nr. 45, 1895, p. 3, avem informații despre adunarea generală a Reuniunii femeilor române din comitatul Hunedoarei. Astfel, cititorii sunt informați că din Hațeg, Brad, Băița, Dobra, Orăștie, Cugir, Hunedoara sosesc la Deva femeile din această parte a Transilvaniei și, după ce iau prânzul în casa d-nei Elena Hossu Pop, fiica lui George Pop de Băsești, participă la întrunire. Acolo s-a luat hotărârea ca să fie premiate cele mai frumoase costume populare, scoarțe, țesături, cu suma de 20-30 de florini. Sunt nominalizate persoane care formează juriul și care se vor deplasa pe teren pentru jurizare. Ele oferă banii țărăncilor noastre pricepute și harnice, premiind costumele cele mai frumoase, ca să încurajeze păstrarea și cultivarea portului nostru național și nu era după un model bavarez, ci după ideea femeilor Reuniunii.

În *Gazeta Transilvaniei,* un articol intitulat *Jertfa femeii române,* semnat de aceeași înflăcărată milostivă Elena Pop Hossu-Longin, atenționează pe cititorii brașoveni că Reuniunea Femeilor Române din Hunedoara vine în ajutorul văduvelor și orfanilor de război, dar și a copiilor minori ai căror tați sunt înrolați pe front, solicitând și sprijinul caritabil al acestora.

→

Argumentele sunt impresionante: „Au stat şi vor sta femeile române veghind la căpătâiul eroilor noştri prin spitale, ducându-le toate mângâierile sfintei noastre religiuni, ridică şi înaltă cu cuvântul şi cu fapta văduve zdrobite de durere împreună cu orfanii lor rămaşi în urma vitejilor apărători ai patriei." (*Gazeta Transilvaniei*, an LXXIX, nr. 26, Braşov, 5/18 februarie 1916, p. 1) În alt număr al aceleiasi publicaţii, Maria Baiulescu, presedinta Uniunii Femeilor Române din Ungaria (înţelegând prin asta părţile ungurene ale Transilvaniei, aflate sub stăpânire maghiară), invită la înfiinţarea unui alt orfelinat şi la Blaj, după exemplul Sibiului. (*Gazeta Transilvaniei*, an LXXIX, nr. 32, 12/25 februarie 1916, p. 1)

„O mulţime de intelectuali, preoţi, învăţători, ţărani, toţi care nu fuseseră destul de smeriţi în faţa slujbaşilor unguri, fură învinovăţiţi de trădare, arestaţi, bătuţi şi chinuiţi în modul cel mai barbar. Unii au înnebunit, alţii au murit de dureri, iar alţii au fost spânzuraţi fără prea multă vorbă. Până şi femei au fost supuse acestor chinuri. Biata Mărioara Puia, tânăra dactilografă din Blaj, a fost omorâtă în temniţa din Alba Iulia şi îngropată ca un câine, fără a i se îngădui nici măcar mamei sale s-o mai vadă!" (Vasile Stoica, *Suferinţele din Ardeal,* ediţia a IV-a, Ed. Vicovia, Bacău, 2008, p. 363)

Femei participante la Adunarea de la Alba Iulia

Lemeni Eleonora

Prea puţine femei au fost desemnate să participe la Marea Unire din 1 Decembrie 1918 la Alba Iulia, deoarece, conform uzanţelor vremii, ele nu ocupau funcţii politice, nu aveau drept de vot, deşi aveau capacităţi intelectuale şi disponibilităţi asemenea bărbaţilor. Un caz fericit este acela al Eleonorei Lemeni, despre care se ştie că a fost prima româncă din Transilvania cu titlul de doctor, pe care l-a luat la Universitatea din Cluj cu distincţia *summa cum laude.* Din spicuirile presei acelor vremuri, Eleonora Lemeni avea legături cu femeile din Bihor, fiind prezentă la înfiinţarea Reuniunii Femeilor Române la Oradea, unde susţine un discurs fulminant, dovedind marea sa dorinţă pentru unitatea şi libertatea neamului românesc.

Eleonora Lemeni s-a născut în 15/27 august 1885, la Sălişte, fiind fiica lui Liviu Lemeni şi nepoata lui Ion Bran de Lemeni, cel care a fost unul dintre secretarii Marii Adunări de la Blaj, din 3/15 mai 1848, ţinută pe Câmpia Libertăţii în acest oraş recunoscut ca Roma mică. Tânăra Eleonora face clasele primare în Săliştea natală, iar liceul la Sibiu, la şcoala de stat ungurească. După aceea urmează studiile superioare, făcute la Universitatea din Cluj, la Facultatea de Litere şi Filosofie. Un semestru studiază la Universitatea din Geneva, în Elveţia, după care îşi ia doctoratul la Cluj. În anul 1908 este numită profesoară la Şcoala de Fete a Asociaţiunii Astra din Sibiu. În 1918 a participat la Marea Unire din 1 Decembrie, fiind aleasă în Marele Sfat. Din 15 decembrie 1918, Eleonora Lemeni a fost numită consilier de secţie la Resortul Ocrotiri Sociale, implicându-se activ în organizarea acestei secţii. Din anul 1926 a fost inspector medico-pedagogic la Ministerul Sănătăţii, iar din 1935 şi-a cerut pensionarea din motive de boală. Eleonora Lemeni a trăit din 1935 la Bucureşti, de unde trimite datele către Sibiu, profesorului Ioachim Crăciun, în 1943. (Gelu Neamţu, Mircea Vaida-Voevod, *1 Decembrie 1918. Mărturii ale participanţilor,* Ed. Academiei, Bucureşti, 2008, pp. 174-175)

În 8 iunie 1914, la Băile Episcopeşti din Oradea, s-a constituit Reuniunea Femeilor Române din Oradea şi jur, sub presedinţia doamnei Aurelia Coriolan Pop. Raportorul a fost d-na Lemeni Eleonora, care într-un discurs înflăcărat arată obligaţiunile pe care le are femeia română în lupta pentru existenţa naţională. Ea îi invită pe cei prezenţi la solidaritate şi cooperare, apoi citeşte proiectul de statut, se discută pe paragrafe şi se votează. Dr. Aurel Lazăr citeşte adeziunile d-nelor Viora Ciordaş şi Maria Cosma din Beiuş; în absenţă, Viora Ciordaş este aleasă vicepreşedintă. Scopul Reuniunii este: *Promovarea culturală şi economică a femeii române şi ajutorarea văduvelor şi orfanelor.* Aceste deziderate se vor realiza prin: sprijinirea şcolilor de fete; sprijinirea unui internat de fete; dezvoltarea industriei manufacturiere şi valorizarea produselor ei; ţinerea de cursuri practice, potrivit priceperii femeii (croitorie, menaj, manufactură); cursuri populare cu conţinut ştiinţific şi practic; sprijinirea acţiunilor filantropice şi umanitare; înfiinţarea unui cămin pentru femei; împărţirea de ajutoare elevilor săraci; îngrijirea răniţilor din spitale etc.

Intervenţiile Eleonorei Lemeni în dezbaterile Marelui Sfat Naţional arată că hotărârile de la Alba Iulia trebuie respectate; să se înscrie dreptul de vot al femeilor în acest proiect, cât şi reprezentarea proporţională. Pentru că nu se prevăd aceste postulate în proiect, d-ra Lemeni cere Marelui Sfat să se conformeze strict hotărârilor poporului. Tânăra afirmă că nu femeile au pornit războiul, n-au lucrat pentru el, ci, dimpotrivă, au alinat durerile lui şi vor să mijlocească pe viitor buna înţelegere între popoare, ajutând scopurilor civilizaţiei. Nu drepturile politice zdruncină familia, ci mizeria, iar simţămintele materne nu pot fi zdrobite niciodată. Inteligenta şi combativa tânără se declară împotriva proiectului, dacă nu se va introduce votul pentru femei şi reprezentarea proporţională a minorităţilor. (*Gazeta Transilvaniei*, an 80, nr. 159, 6 august 1919, p. 1)

La şedinţa Marelui Sfat Naţional din 5 august 1919, într-un colţ la intrare, aproape de fereastră, stătea d-ra Eleonora Lemenyi, singura femeie membră a Marelui Sfat. Înaintea deschiderii şedinţei din 30 iulie 1919, o delegaţie de femei din toate clasele, în frunte cu doamnele Andrei Bârsan şi Eleonora Lemeni, au prezentat Consiliului Dirigent un memoriu pentru acordarea drepturilor civile şi politice femeilor prin vot activ şi pasiv, conform înscrierilor acestor drepturi în Adunarea Naţională de la Alba Iulia. Arată activitatea femeii şi bărbăţia cu care s-a purtat în actualul război. Dl. Maniu răspunde: „Suntem perfect de acord cu dvs. Avem ca bază egalarea sexelor. Partidul Naţional a înscris întâiul, în trecut, drepturile femeii. A apreciat întotdeauna importanţa egală a femeii. Convingerii politice se adaugă convingerea ştiinţifică. Dacă în întunericul vremilor femeia a avut rol inferior, azi nu se mai poate. Suntem civilizaţi. Ne vom ţine făgăduinţa dată la Alba Iulia." (*Gazeta Transilvaniei,* an 80, nr. 157, 2 august 1919, p. 2)

Petrovici Ersilia

Altă doamnă participantă la Marea Unire din 1 Decembrie de la Alba Iulia a fost Ersilia Petrovici, care s-a născut în 7 noiembrie 1884 în comuna Idioara, judeţul Caraş-Severin. Încă din anul 1905, Ersilia Petrovici a participat la reorganizarea Reuniunii Doamnelor Române din Lugoj. Din partea acestei organizaţii a fost delegată ca membră cu credenţional la Adunarea Naţională de la Alba Iulia, din 1 Decembrie 1918, unde şi ea a cerut unirea Transilvaniei cu Patria Mumă, *fără condiţiuni.*

După revenirea în Lugoj, Ersilia Petrovici a fost aleasă în Consiliul comunal Lugoj, în două rânduri: între 1925-1927 şi 1930-1933. Începând cu anul 1927, Ersilia Petrovici devine preşedinta Societăţii Principele Mircea, filiala Lugoj. După aceea devine membră în Consiliul de Patronaj al judeţului Severin. Pentru munca sa rodnică în folosul comunităţii româneşti, a fost decorată cu Meritul Sanitar cl. I din partea Crucii Roşii Române şi cu Medalia de aur a Societăţii Principele Mircea. (*Idem*, pp. 260, 261)

Şerban Roza

Pentru frumuseţea, inteligenţa şi dăruirea sa, dacă ar fi să-i acordăm postum un titlu de miss a Marii Uniri din 1 Decembrie 1918, cu certitudine acesta i s-ar cuveni doamnei Roza Şerban, care a reprezentat la Alba Iulia Reuniunea Femeilor Române din Blaj. Fotografia păstrată peste veacuri arată chipul unei frumuseţi răpitoare, ca dovadă că şi în vremea aceea existau romănce frumoase, după cum se spune.

Roza Serban s-a născut în 26 februarie 1881, în localitatea Căpuşul Mare, judeţul Cluj; n-am descoperit cine erau părinţii ei. După şcoala primară şi secundară, a absolvit Şcoala Normală de Fete din Blaj, în anul 1898. Urmează apoi Institutul Pedagogic Superior din Budapesta, iar după absolvire ajunge profesoară la fostul său liceu, Liceul de Fete din Blaj, unde va sluji cu devotament învăţământul românesc din 1899 până în 1920. În anul 1911, cu prilejul semicentenarului Astrei, ea este aceea care a aranjat secţia de Artă Naţională a expoziţiei organizate cu acest prilej în cadrul Adunării Generale de la Blaj.

Însuşi marele Iorga a scris elogios despre această expoziţie, mai ales despre secţia de Artă Naţională.

Între 1916 şi 1920, a fost vicepreşedintă a Reuniunii Femeilor Române din Blaj; în această calitate a reprezentat Reuniunea Blaj la Marea Unire din 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia. În 1920 Roza Şerban este profesoară de pedagogie la cursurile pregătitoare de profesori de la Universitatea din Cluj, dar în acelaşi an a înfiinţat Reuniunea Femeilor Române din Sighet, a cărei preşedintă a fost până în 1932. În perioada 1933-1940, Roza Şerban a fost preşedinta Crucii Roşii din Sighet. Din această ipostază ea a înfiinţat dispensare medicale la Borşa, Sighet, Petrova.

În 1912 s-a căsătorit cu eminentul profesor Mihail Serban, director al Liceului „Dragoş Vodă" din Sighet. Pentru meritele sale şcolare şi extraşcolare deosebite, Roza Şerban a fost decorată cu Meritul Muncii cl. I. În anul 1945 ea a rămas văduvă în Sibiu, unde se refugiase din cauza prigoanei ungureşti. Odată cu revenirea Universităţii la Cluj, Roza Şerban s-a stabilit în oraşul de pe Someş, împreună cu fiica sa, reunind arcul de cerc peste timp şi peste străvechiul pământ binecuvântat al iubitei Transilvanii: Căpuşul Mare, Blaj, Sighet, Sibiu, Cluj. (*Ibidem*, pp. 351-352)

Munteanu Elena

Profesoara Elena Munteanu din Beius a plecat alături de soţul ei, protopopul Al. Munteanu, la Alba Iulia, în 1 Decembrie 1918, cu credenţional semnat din partea Reuniunii Femeilor Române din Beiuş şi din jur, votând Unirea fără condiţiuni. În *Românul,* an IX, nr. 117, 6 iunie 1920, p. 2, se reproduce o scrisoare din Beiuş, în care este relatat modul cum au fost decorate două doamne profesoare, membre ale Reuniunii Femeilor Române din Beiuş şi din jur cu distincţia Crucea Regina Maria: Elena Muntean şi Livia Cosma. Enumerând acţiunile filantropice realizate (colecte pentru orfani şi răniţi, îngrijirea răniţilor prin spitale, prelegeri populare, şezători culturale, înfiinţarea bibliotecii populare a Reuniunii), se precizează că festivitatea s-a desfăşurat în sala de gimnastică a Liceului de Fete din Beiuş, fiind prezidată de profesoara Angela Sălăgean, soţia directorului de la „Samuil Vulcan", profesorul dr. Camil Sălăgean, în prezenţa unui public numeros, majoritatea intelighenţiei Beiuşului, cum se arată în articol.

Foarte emoţionant este discursul rostit de profesoara Elena Munteanu: „Ceea ce simt nu este mulţumire, nu-i emoţie... şi nici duioşie. Căldura dulce ce-mi învăluie sufletul este o cerească fermecare. Aceste momente nu sunt sărbătoreşti, sunt sfinte! În faţa măreţiei lor, vredniciile îmi apar în conturuti palide şi disparate. Această înaltă apreciere însă ne dă încredinţarea că glasul sufletului, îndemnul dragostei şi al devotamentului ne-au fost înţelese. Puţin am putut face, pe cât de mare ne era preţul mântuirii noastre; din picurii rănilor sângerânde a răsărit înălţătoarea înviere a neamului nostru mare şi drag. Fericirea înaltă ce o simt, tainicele şoapte de mulţumire nu sunt vrednicia noastră. Ca pe magii de la răsărit o stea mândră ne-a condus, care azi e cea mai strălucitoare pe orizontul scumpei Românii: Regina – Mama răniţilor! Cu două zile ne-a premers în acel spital – căldura ei, care menire sfântă are de a răspândi fericire şi mângâiere – a înflăcărat scânteia celui mai nobil altruism din inima bunei noastre prezidente. Ea ne-a îndemnat, ea ne-a încurajat.

→

Centenarul Marii Uniri

O inimă în satul românesc

Constanța VAIDA HALIȚĂ

Acum, când anii mei cei mulți mă împresoară, în jurul meu se adună tot mai mult figurile celor pe care i-am cunoscut, dar nu mai sunt pe această lume. Din ce în ce mai mulți sunt cei pe care îi uitasem și care apar în gândurile mele, vii, de parcă mai ieri stăteam cu ei de vorbă. Îi revăd și descopăr, acum, când ochelarii au devenit de neînlocuit, multe lucruri ce mai demult păreau amănunte nesemnificative sau preocupări mai puțin atractive și care își dezvăluie pe neașteptate adevărata lor valoare.

Mătușa mea Titi – Elena Secoșan – sora tatălui meu, a fost una dintre persoanele care au jucat un rol de seamă în adolescența mea, urmărind evoluția și preocupările mele, chiar orientându-mi privirile către frumusețile artei noastre populare. La vremea aceea, eram mai curând atrasă de domenii de activitate mai apropiate de prezentul imediat, mai dinamice, mai vii, în concepția mea, și, mărturisesc, la un moment dat, mă ispitea chiar actoria. Părinții mei, ca majoritatea celor din altă generație, în conjunctura politică de atunci și în spiritul educației lor conservatoare, mă îndrumau către o profesie „serioasă”, practică. „Pita în mână!” era o lozincă des vehiculată. Am făcut atunci un compromis, între domeniul artei și cel practic al tehnicii, alegând arhitectura, urmând în acest fel și drumul pe care l-a ales mai înainte verișoara mea, Agir Mardan-Berindei (1939-2009, arhitect proiectant, deținut politic, arestată în 1950 pentru activitate „subversivă”). Astfel, nu am ascultat sugestia mătușii Titi. De altfel, nici nu aveam capacitatea să apreciez, nici atunci și nici mai târziu, valoarea și frumusețea unei astfel de profesiuni nobile care mi se propunea.

Începutul relatării mele legate de Elena Secoșan se situează în anii de după război, când mătușa mea s-a mutat din Timișoara la București, după decesul celui de al doilea soț, doctorul Secoșan. Își croia un nou început, într-un alt oraș, diferit ca atmosferă și societate decât cel în care trăise ani de zile. În prima căsătorie, alături de inginerul prof. Dionisie Mardan, a trăit un episod dintr-un roman interbelic, cu prosperitatea, spiritul de aventură și evenimentele mondene caracteristice epocii. Mardan era un personaj exotic, mult mai în vârstă decât ea, lipsit de inhibiții, spiritual și neîngrădit de precepte burgheze. Înfățișarea lui stârnea adesea comentarii contradictorii. Masiv, dar nu greoi, purta lavalieră și pantaloni bufanți, la înălțimea gambei – *Knickerbocker*. Multe dintre rude și prieteni se întrebau prin ce putea atrage acest personaj o fată tânără, frumoasă și delicată. Doar bunica mea, Sultana, mama Elenei, povestindu-mi întâmplări din trecutul familiei, mi-a explicat că enigma se dezlega ușor, dacă petreceai câteva ore în compania lui Didi Mardan. În ceea ce o privește pe Titi, bunica îmi povestea că din copilărie a manifestat preocupări artistice. În timp ce alte fete de vârsta ei se jucau cu păpușile, ea prefera să confecționeze rochițe brodate cu ață colorată. Mai târziu, în sfera acelorași preocupări, a descoperit tezaurul artei populare din zona Năsăudului; împreună cu o verișoară, colinda gospodăriile țărănești din preajmă, copiind pe hârtie milimetrică motivele broderiei de pe straie.

După terminarea liceului a studiat la Cluj, istorie și etnografie, avându-i ca profesori pe Vasile Pârvan și Romulus Vuia. (Acesta de pe urmă, 1887-1963, a fost profesor la Catedra de Etnografie și Folclor a Facultății de Litere și Filosofie din Cluj. La 1 ianuarie 1923 a fost numit, de către Principele Carol, directorul Muzeului Etnografic al Transilvaniei.) După căsătoria cu Mardan, la Timișoara, Elena Secoșan își completează și consolidează cunoștințele în domeniul artei populare, în cadrul Institutului Social Banat–Crișana, filială a Institutului Social Român, condus de Dimitrie Gusti, acumulând experiență, în special, în munca de cercetare pe teren.

Mardan îi aprecia pasiunea, deși pentru el acest domeniu nu avea prioritate. Ca profesor universitar la Politehnica din Timișoara și director al Fabricii de Țigarete (vezi Aurel Cosma jr, *Memorii,* Timișoara, 2010), era foarte ocupat și astfel mătușa Titi avea timp pentru propriile ei preocupări profesionale, pe lângă cele mondene. Activitatea soțului i-a oferit prilejul unor călătorii peste hotare, căci Mardan se deplasa în vederea încheierii unor tranzacții comerciale cu furnizorii occidentali de tutun, care aduceau marfa din coloniile lor, de exemplu, Olanda, care exploata plantațiile de tutun din „Indiile Olandeze”. Cu ocazia acestor călătorii, făcute evident cu trenul, erau vizitate orașele importante aflate pe traseul lor. Budapesta și Viena erau cu siguranță asemenea puncte de atracție, dar urmau apoi München, Köln, Bruxelles, Anvers și, bineînțeles, marele port Amsterdam, sediul multor companii comerciale legate de teritoriile îndepărtatelor colonii. Șederea în aceste locuri dura mai mult decât era necesar pentru rezolvarea problemelor de afaceri. Periplul artistic al mătușii se completa și pe parcurs, acolo unde era necesară schimbarea trenurilor. Chiar dacă era vorba doar de câteva ore de așteptare a legăturii, Titi se urca într-o trăsură și făcea un tur al orașului, lăsându-l pe Mardan, fericit, în restaurantul gării. Alteori, cei doi petreceau mici vacanțe în Italia și Franța, pentru care mătușa se pregătea din timp, consultând ghidurile turistice ale vremii, *Baedecker* (fondat în 1827) sau *Les Guides Bleues* (din 1916). Păstra în bibliotecă câte un exemplar al acestor ghiduri, pe care mi le-a arătat, la vremea când noi nu puteam trece granița decât cu formalități dificile și garanții.

Didi Mardan nu era un om cu vocație de soț, potrivit unei căsnicii durabile, așa încât, între cei doi intervine divorțul. Cel de al doilea soț, doctorul Nicolae Secoșan, o persoană total diferită, delicat și discret, i-a oferit consoartei ani fericiți și tihniți. Din nefericire pentru mătușa mea, viața lui a avut un sfârșit prea curând și neașteptat. Mătușa Elena, născută Haliță, Mardan, din prima căsătorie, își păstrează, până la sfârșitul vieții, numele de Secoșan, după cel de al doilea soț.

Relația mea cu mătușa Elena Secoșan s-a stabilit după venirea ei în București. Aici s-a încadrat în echipa condusă de acad. George Oprescu, directorul Muzeului de Artă Populară din București, fructificând bagajul de cunoștințe și cultură acumulat de-a lungul anilor. A coordonat sectorul de etnografie al Institutului Român pentru Relații Culturale, unde a organizat o serie de expoziții în multe țări din lume și a susținut conferințe despre arta populară românească, făcând cunoscută valoarea și originalitatea acesteia. Ultima ei conferință a susținut-o pe când avea peste optzeci de ani, în Statele Unite-California. Înaintea plecării în America, ne mărturisea că regretă că nu știe limba engleză și că astfel este nevoită să vorbească în franceză, prin interpret.

Munca ei nu s-a rezumat doar la cea din cadrul strict instituțional. În paralel cu activitatea de zi cu zi în sălile muzeului și în depozitele aferente acestuia sau în pregătirea minuțioasă a exponatelor care luau calea expozițiilor din străinătate, a muncit și ca îndrumător și animator, în colectivele de tineri cercetători de atunci. Aș menționa în mod special pe doamna Maria Bâtcă, etnograf, cercetător la Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” al Academiei, sau pe domnul profesor dr. Ioan St. Lazăr, istoric, etnolog, critic literar, fideli discipoli și colaboratori ai Elenei Secoșan, ei înșiși cu o importantă operă științifică.

Arta populară era parte din viața ei, un crez profesional, dar și o pasiune. În acest sens citez o caracterizare făcută de prof. dr. Gheorghe Deaconu, etnolog, istoric, fost director al Direcției Județene pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Vâlcea, într-un articol publicat în revista *Curierul de Râmnic,* din 7 aprilie 2009, cu frumosul și elocventul titlu, spunând mai bine și mai mult decât am știut eu, „Elena Secoșan, tinerețea fără bătrânețe a tradiției”: „Admirabila și charismatica bătrânică era ea însăși întruchiparea tinereții fără povară și fără regret, ne umilea pur și simplu cu inepuizabilele resurse de vigoare și energie...”
La peste șaptezeci de ani, Elena Secoșan a încetat să mai lucreze la muzeu, dar a rămas în continuare în legătură cu elevii ei din multe Case de Creație Populară din țară, îndemnându-i ca în munca lor de cercetare să se bazeze în primul rând pe contactul direct cu cei care păstrează și creează în continuare opere de artă, în spiritul tradiției poporului român, cu actul viu al creației autentice.

Într-un interviu apărut în Revista *România Pitorească* din 1989 găsim mărturisirea ei: „Profesorii mei cei mai de seamă au fost țăranii.”

→

Această distincție o voi privi pururea ca pe o comoară comună, din care fiecare are parte, cei care au înțeles intențiunea ei și cu aceeași însuflețire dezinteresată au plecat spre lăcașurile durerilor cu dorul de a alina. Strălucirea acestor decorații se reîntoarce în prima linie la înălțimea de unde ne-au fost trimise. În decursul zilelor ce vor urma, privind la această cruce, gândul nostru se va îndrepta la acele zile de glorie și sacrificiu și ne vor apărea icoanele mărețe, în fruntea lor va străluci imaginea adorată a celei mai bune Regine și a celui mai iubit crai, care azi este simbolul dragostei și al devotamentului în tot sufletul de român! Trăiască Mama răniților! Trăiască gloriosul nostru Rege!” (*Românul*, an IX, nr. 117, 6 iunie 1920, p. 2)

După Unire, femeile au continuat munca lor în folosul comunității. Elocvent este exemplul doamnei Elvira Botez, care a sosit în Orăștie când societatea românească avea de lucru să promoveze noile proiecte demarate anterior: internatul pentru liceul românesc; atelierul de țesătorie care trebuia readus la fala lui de dinainte de război; organizarea unui orfelinat pentru numeroșii orfani de război, iar doamna Elvira, soția colonelului Botez a fost numită președintă a acestei activități. Munca ei a fost făcută cu dăruire, zi de zi, o faptă nobilă ce a condus la înflorirea așezământului. În favoarea orfelinatului, doamna Elvira a organizat serate, concerte, chiar și după ce soțul ei a fost transferat din Orăștie la Sibiu, ea rămânând un model de împlinire a datoriei obștești, iar pentru aceasta, românii îi vor purta veșnică amintire. (*Doamna Elvira Botez,* în *Libertatea*, an XIX, nr. 45, 10 nov. 1921, p. 1)

Da, a existat o mișcare feministă, care s-a născut după revoluția pașoptistă. În 1850 a avut loc prima reuniune a femeilor române în Transilvania. Scopul mișcării nu a fost, însă, de a obține drepturi egale cu cele ale bărbaților, precum se întâmpla în Europa, ci de a lupta pentru libertate și unitate națională. „Numai femeia este capabilă să păstreze tezaurului naționalității”, era convinsă Maria Baiulescu, președinta Uniunii femeilor române din Ungaria. Se considera că „emanciparea reală a femeii poate fi realizată numai după emanciparea deplină a națiunii”, notează conf. univ. dr. Simona Rodica Stiger într-un articol pe acest subiect. (Ioan-Aurel Pop, *Marea Unire și vecinii României*, conferință susținută la Târgu-Mureș, martie, 2018)

În concluzie, femeile române din Beiuș n-au rămas nepăsătoare la înfăptuirea și consolidarea Marii Uniri din 1 Decembrie 1918. Oare astăzi mai vedem așa dăruire și abnegație? Greu de spus, nu-i așa? Cinste lor! Dumnezeu să așeze sufletul lor frumos printre îngeri!

Istoricul Căii Eroilor din Târgu-Jiu (II)

Sorin BULIGA

Festivitățile de predare a operelor din ansamblul monumental

Luptele eroice de pe Jiu din toamna anului 1916 au fost comemorate an de an, la aceeași dată de 14 octombrie. O schimbare s-a constatat în 1938, când Ministerul Apărării Naționale „a aprobat ca serbarea victoriei din Valea Jiului, să aibă loc în anul acesta, în ziua de 27 Oct., în loc de 14 Octombrie”, așa cum reiese din adresa Secretariatului General al M.A.N., nr. 17551 din 14 octombrie 1938. Cu această ocazie, se cere întocmirea programului serbării și trimiterea lui la secretariat, în caz că urmau să participe ofițeri și trupe din Garnizoana Târgu-Jiu.

Prefectura județului Gorj, prin adresa nr. 17551 din 17 octombrie 1938, înștiințează pe Rezidentul Regal al Ținutului Olt că serbarea pentru comemorarea a 22 de ani de la lupta de la podul Jiului a fost amânată pentru ziua de 27 octombrie, același an. În cadrul acestei manifestări, la solicitarea d-nei Areție Tătărescu, urma să se facă „și sfințirea și predarea Primăriei Tg. Jiu, a Coloanei Recunoștiinței din parcul nou al orașului, precum și Portalul din grădina publică, monumente ridicate de către Ligă pentru proslăvirea memoriei Eroilor Gorjului”. Prefectura înaintează și programul serbării, înștiințând că acesta a fost transmis și Secretariatului General al M.A.N. pentru „a încuviința participarea ofițerilor și trupelor din localitate și a fi complectat dacă va fi nevoe după propunerile inițiatorilor serbării...”

Programul festivităților de la 27 octombrie 1938 urma să se desfășoare astfel: după sfințirea „Coloanei Recunoștinței”, cortegiul (format din reprezentanți ai clerului, oficialități, public, elevi, profesori și militari) se deplasează la Biserica Sf. Apostoli pentru oficierea unui *Te Deum* pentru pomenirea eroilor, după care acesta „continuă drumul pe Calea Eroilor, până la portalul din grădina publică, unde va avea loc sfințirea și cuvântările ocazionale...”, care „se vor referi la luptele dela Valea Jiului, la predarea și primirea monumentelor oferite de către Liga Națională a Femeilor din Gorj”. Același cortegiu avea programate opriri la Podul Jiului și la mormântul Ecaterinei Teodoroiu, unde urmau să fie oficiate, de asemenea, servicii religioase. Festivitățile se încheiau cu „defilarea școalelor, societăților, premilitarilor și armatei, pe Bulevardul C.A. Rosetti, în fața portalului”.

Liga Națională a Femeilor Gorjene, prin adresa înregistrată la primăria orașului cu nr. 7501 din 27 octombrie 1938, anunță că „predă orașului Tg. Jiu monumentele închinate Eroilor” cu ocazia festivităților din acea zi. Totodată, se prezintă situația sumelor cheltuite pentru executarea lucrărilor respective, care totalizau la acea dată 2.436.275 lei. Defalcat, sumele au fost repartizate astfel: Biserica Sfinții Apostoli – 666.462 lei, exproprierea pentru deschiderea Căii Eroilor – 746.000 lei, *Portalul de piatră* – 683.198 lei și *Coloana* – 340.615 lei. Liga roagă primăria să păstreze aceste monumente ca „să ne amintim întotdeauna de Eroi, care și-au jertfit viața pentru Patrie”.

Specific aici că cea mai mare parte din costurile ridicării *Coloanei* a fost suportată „de societatea «Petroșani», care a alocat 2.500.000 lei – «trecute pe vagoneți» – și a asigurat forța de muncă necesară, plătită în regie” (Sorana Georgescu-Gorjan, p. 55). În condițiile în care România prospera în plan economic în timpul guvernării Tătărescu (1934-1937), Societatea „Petroșani” înregistra și ea beneficii considerabile. Din acestea, directorul general, Ioan E. Bujoiu (în a cărui subordine directă era inginerul-șef Ștefan Georgescu-Gorjan), a contribuit substanțial la dezvoltarea economică și socială a Văii Jiului. Fiind și un membru marcant al Partidului Național Liberal și ministru în Cabinetul Tătărescu, el „a fost de acord ca societatea să suporte costul execuției și montării monumentului, precum și să asigure personalul calificat”.

În arhive există și afișul-înștiințare prin care se anunță programul acestor festivități (identic cu cel înaintat către M.A.N.), când Liga Națională a Femeilor din Gorj predă „cele două monumente: «Coloana Recunoștinței» din parcul nou și «Portalul» din grădina publică, construite din inițiativa și din fondurile Ligei Femeilor Române”. La final, se face și următorul apel: „Pentru a se da fastul cuvenit, acestor importante serbări, toți cetățenii sunt rugați a lua parte”.

Este important de precizat că, prin Decretul nr. 1932 din 7 iunie 1940, Carol al II-lea, Regele României, acordă Ordinul „Meritul Cultural” pentru Artă în grad de Cavaler cls. I sculptorului Constantin Brâncuși, precum și altor personalități marcante ale culturii și artei românești.

Este interesant de menționat că, în cadrul festivităților legate de predarea capodoperei brâncușiene primăriei din Târgu-Jiu de către Liga Națională a Femeilor Gorjene, nu se amintește nimic despre *Masa Tăcerii* și *Aleea scaunelor.*

După I. Pogorilovschi, pentru acest lucru ar fi fost de vină slaba organizare a festivităților respective, care au fost făcute „de o asemenea manieră încât pur și simplu au ignorat componenta de lângă apă a capodoperei” (Pogorilovschi, p. 248). Mai precis, „mulțimea, într-un cortegiu măreț, cu preoții în cap” s-a deplasat de la *Coloană* (care a fost sfințită de 16 preoți) spre Biserica eroilor, iar apoi „pe calea eroilor spre portal, unde de asemenea s-a oficiat un scurt serviciu divin”. Cortegiul a fost îndrumat ulterior prin B-dul Rosetti spre podul Jiului, când de fapt evocarea celor morți în 1916 „ar fi trebuit să se facă pe dig, în jurul *Mesei tăcerii”.* (Conform articolului *Comemorarea luptei de la Jiu, 14/27 octombrie 1916. Inaugurarea, în prezența d-lui Rezident regal general Scărișoreanu, a operelor de artă ridicate din inițiativa Dnei Aretia Tătărescu* din ziarul *Cuvântul Gorjului,* Tg.-Jiu, 19/1938, citat de I. Pogorilovschi.)

Sensul de celebrare a axului ansamblului sculptural este și el un indiciu că piesa cea mai importantă a Ansamblului era *Coloana Infinită.* Ar fi fost însă interesant de știut indicațiile lui Brâncuși referitoare la parcurgerea tripticului său, dacă acesta ar fi participat la ceremoniile respective. El plecase însă din Târgu-Jiu în septembrie, probabil de teamă că războiul iminent să nu îl blocheze departe de atelierul său.

Este posibil ca eludarea Mesei să fi fost gândită deliberat de către Primăria Târgu-Jiu, datorită interesului său de a o trece sub tăcere, din cauza mai multor atacuri în presa din București la adresa sa, pe motiv că ar irosi fondurile statului cu „lucrări inutile” (*Coloana, Portalul* și Strada Eroilor).

Este apreciabilă vehemența Primăriei Târgu-Jiu, în ceea ce privește apărarea imaginii orașului și a lucrărilor brâncușiene. De exemplu, ca urmare a unui articol denigrator apărut în ziarul *România* din capitală, în data de 11 septembrie 1938, nr. 102, pag. 11 („Tg. Jiu oraș ruină”), Primăria trimite un drept la replică în data de 16 septembrie, prin care se explică problemele la care se făcea referire în articolul respectiv: „un oraș fără lumină, piață mică, piață mare, abatorul comunal, aspecte periferice etc...” Spre finalul articolului se face următoarea specificație: „La munca depusă de către edilii comunali, pentru binele și înfrumusețarea orașului, se adaugă și sprijinul neprecupețit din partea Ligei Naționale a Femeilor Gorjene, prin neobosita Doamnă Areție Tătărescu, prin ajutoare bănești și efectuarea de lucrări, pe cât de utile, dar și frumoase [...], iar rezultatul acestei munci se poate vedea din alăturatele fotografii cu diferite vederi din oraș”.

Primăria mai trimite și două adrese, cu același text justificativ, la ziarele *Gorjanul* și *România.* În acestea se menționează în plus (față de adresa din 16 septembrie) faptul că Liga Națională a Femeilor din Gorj „în ultimul timp a realizat următoarele: a construit Portalul din grădina publică, Mauzoleul Ecaterinei Teodoroiu, Coloana Eroilor din parcul nou, a terminat Biserica Sf. Apostoli și a creat strada Eroilor, plătind și exproprierile necesare”.

În ziarul *Gorjanul* nr. 37, septembrie 1938, ziaristul Ion Mohor găsește regretabile atacurile din ziarul bucureștean (care „scria de curând că, în timp ce orașul nostru înnoată în cea mai mare mizerie, banii comunei și ai statului se irosesc pe lucrări inutile, – dând exemplu: Coloana Recunoștinții, strada Eroilor, Portalul din parcul orașului, etc.”). El specifică și următorul fapt: „Primăria a executat lucrări numai în limita sumelor donate, – și nimic mai mult. N-a angajat nici un ban al cetățenilor în lucrările de artă cu care s-a împodobit orașul. Tot ce s-a făcut: monumentul Eroinei, Coloana Recunoștinței, Portalul Eroilor, Calea Eroilor, masa de piatră de lângă dig, absolut totul se datorează numai «Ligii Femeilor Gorjene» și excelentei sale prezidente și cetățeană de onoare a Tg. Jiului, doamna Aretia Gh. Tătărescu, către care se îndreaptă omagiile și recunoștința tuturor cetățenilor de bună credință din acest oraș”.

→

În devenirea mătușii Elena remarc ceva, probabil mai puțin așteptat, mai puțin obișnuit. Mătușa era un etnograf care a călătorit în străinătate în repetate rânduri, a văzut multe orase din Europa și a admirat arta de pe continentul nostru, în variatele și splendidele ei forme. Cu o bogată și diversificată percepție a artei occidentale, Elena Secoșan rămâne întotdeauna legată de satul românesc pe care l-a iubit, în care a trăit și la care a revenit mereu.

Mărturisirea citată mă face să mă gândesc la Discursul de recepție în Academia Română al lui Liviu Rebreanu, *Laudă țăranului român,* din 1940, ca și la cel al lui Lucian Blaga, *Elogiu satului românesc,* din 1937, discurs pe care l-am citit, făcut după toate regulile genului. Din câte știm, dânsa a admirat opera lui Lucian Blaga, a ținut să-l vadă, poate l-a și vizitat. Citind acum rândurile de mai jos din Discursul de recepție al marelui nostru filosof, îmi aduc aminte de mătușa mea, de dragostea ei pentru portul românesc din sate, întrebându-mă la ce s-ar fi putut gândi dânsa relativ la aceste idei care oricum erau ale epocii în care trăia.

Pentru Blaga, „…satul nostru este clădit în preajma bisericii, din care iradiază Dumnezeu…“ și „Satele nu țin să se conformeze toate la rânduielile unuia singur. În port, în obiceiuri, în cântec, fiecare sat ține la autonomia și la aureola sa. Instinctul de imitație, căruia o anume sociologie i-a acordat un rol cu totul exagerat în viața umană, nu depășește decât foarte diminuat și foarte sever controlat pietrele de hotar ale colectivității unui sat. Să se compare odată această neostentativ mândră comportare cu aceea a orășenilor, care se supun docil tuturor ucazurilor modei lansate dictatorial de undeva dintr-un centru mondial. Intervine aici o diferență foarte profundă de psihologie. Orășenii trăiesc în altfel de orizonturi și sufăr aproape întotdeauna de conștiința și teama periferialității. Între marile orașe e o adevărată întrecere de a preface și de a proclama pe toate celelalte drept provincie.“

Acum, în anul sărbătoririi Centenarului României Mari, socotesc că este de folos să ne amintim de cei mai modești sau mai vestiți oameni de carte și artă care, prin munca, spiritul și dragostea lor față de poporul din care s-au născut, au contribuit atât la cunoașterea și aprecierea acestuia pe multe meridiane ale lumii, cât și la cunoașterea românismului de sine însuși. Exemplul tuturor, cercetători și istorici, stă mărturie și imbold pentru noile generații, pentru continuarea acestui drum, în speranța renașterii noastre spirituale.

Centenarul Marii Uniri

De vorbă cu Silvia Grossu (II)

Mitropolitul Gurie Grosu, binecuvântătorul Unirii

Raia ROGAC

Raia Rogac: *După cum am arătat mai sus, un aport deosebit în scoaterea din anonimat a Mitropolitului pentru publicul larg l-a avut și Asociația Obștească Mitropolitul Gurie Grosu. Ce realizări ale acesteia sunt demne de consemnat pentru publicul larg?*

Silvia Grossu: Fondatori ai Asociației suntem mai mulți. Alături de descendenții familiei Mitropolitului se regăsesc numele cercetătorilor Maria Danilov și Varvara Buzilă. Suntem susținuți de multă lume bună. De la înființarea Asociației Mitropolitul Gurie Grosu, în martie 2014, ne-am propus un larg program de înveșnicire a numelui Mitropolitului. Mai întâi prin promovarea operei sale: editarea trilogiei *Mitropolitul Gurie – misiunea de credință și cultură,* a volumelor de publicistică, de lucrări dogmatice și de omiletică ș.a.; pe alt palier, a fost prevăzută organizarea simpozioanelor științifice și a conferințelor tematice în anii 2017 și 2018, cu concursul Institutului de Istorie al AȘ a RM, Asociației Istoricilor din Republica Moldova, Filialei Basarabia a Asociației Române de Istorie a Presei (ARIP). De asemenea, în acest vast proiect s-au regăsit numeroase acte de caritate, tocmai pentru că Mitropolitul Gurie era un sârguincios promotor al filantropiei în Basarabia. Un alt segment al proiectului ar fi realizarea unui film documentar dedicat activității ecleziastice și culturale a Mitropolitului Gurie al Basarabiei, despre care însă nu vreau să ofer detalii. Edificarea în capitală a unui monument dedicat Mitropolitului Gurie al Basarabiei (eventual, cu susținerea Institutului Cultural Român de la Chișinău, a Primăriei municipiului Chișinău, a Ministerului Culturii al Republicii Moldova), împreună cu restaurarea la Mănăstirea Răciula a casei călugăriței Eliconida, sora Elena a Mitropolitului, și deschiderea în incinta acesteia a Casei memoriale Mitropolitul Gurie (eventual prin concursul Ministerului Culturii al Republicii Moldova, Mitropoliei Chișinăului și a întregii Moldove, Direcției de Cultură a raionului Călărași) ar depăși cadrul temporal al celor preconizate pentru acești doi ani, dar au demarat deja. Doamne ajută!

R.R.: *Dacă aveți un program atât de vast și complex, atunci se poate aprecia că procesul de restabilire și reevaluare a personalității marelui ierarh este unul reușit?*

S.G.: Și da, și nu. E necesar să amintim că, pe parcursul a aproape două secole, noi am fost privați de cunoașterea valorilor moștenite, de însușirea lor firească. Actualmente, e nevoie, probabil, tot de atâtea decenii ca să recuperăm ceea ce ni s-a luat cu forța și fără drept de apel. Avem nevoie, mai ales, de modele de caractere, de personalități cu verticalitate. Modelul atitudinal–comportamental pe care ni-l oferă prin acest document vrednicul nostru înaintaș – comuniunea axiologică prin credință, corectitudine, onestitate, demnitate, dârzenie, tenacitate, bun-simț și înaltă moralitate – e demn de studiat în sălile de curs, nu doar la facultățile de teologie, ci și la drept, jurnalistică, științe politice. Dar despre Mitropolitul Gurie Grosu, la nicio facultate, la nicio instituție de învățământ teologic nu este vreun curs măcar sau vreun seminar. Bunăoară, părintele Viorel Cojocaru de la Catedrala Sfinții Apostoli Petru și Pavel a mărturisit la lansarea volumului doi că, atunci când a studiat la Facultatea de Teologie din Chișinău, nu li s-a vorbit despre Mitropolitul Gurie, ajungând singur la el. Tot el ne-a mărturisit că este copleșit de publicistica și omiletica înaltului ierarh, actualmente deținând cam 95 de procente din fondul revistei *Luminătorul,* întemeiate și menținute de Gurie Grosu. În paginile acesteia a identificat circa 300 de articole, discursuri, predici și pastorale ale Mitropolitului... Și cine le studiază, cine le cunoaște?

R.R.: *Până în prezent s-au întreprins mai multe acțiuni întru pomenirea și înveșnicirea numelui primului nostru mitropolit. Toate în Republica Moldova? Peste Prut ce se face?*

S.G.: Dificilă întrebare. Și peste Prut s-a înviorat interesul pentru activitatea cărturărească a mitropolitului, după ce am avut prezentări de carte la congresele Asociației Române de Istorie a Presei de la Arad, Timișoara, apoi anul trecut la târgurile de carte de la Iași și Galați. Un alt motiv de bucurie ar fi că unele dintre lucrările sale dogmatice au fost reeditate și sunt repuse în circulație. Mă refer la *Cartea de înțelegere a rugăciunilor de toate zilele și a slujbelor bisericești. Alcătuirea Înalt Preasfințitului Gurie Grosu, adăugită și actualizată,* reeditată în anul 2004, la Iași, de către Editura Christiana. Deoarece a văzut lumina tiparului în anul 1930, la Chișinău, respectiva lucrare, extrem de utilă enoriașilor, a fost adaptată și redactată conform normelor ortografice la zi, așa cum am procedat și noi cu textul memoriului *Procesul și apărarea mea. Denunțarea comploturlui apocaliptic.* Postul de televiziune Trinitas a fost aici la Chișinău în repetate rânduri și a filmat mai multe subiecte legate direct sau adiacent de personalitatea mitropolitului. Le suntem recunoscători. E cazul să mulțumim pe această cale înaltelor fețe bisericești de peste Prut, care nu doar cunosc, dar și promovează imaginea Mitropolitului Gurie al Basarabiei. Mă refer la Înalt Preasfințitul Calinic, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului, la Preasfințitul Casian, Episcopul Dunării de Jos (Dobrogei), la Preasfințitul Părinte Gurie Georgiu, episcopul Devei și Hunedoarei, care a acoperit cheltuielile pentru bustul Mitropolitului Gurie de pe Aleea personalităților de la Catedrala Sfinții Apostoli Petru și Pavel din Chișinău.

R.R.: *Apropo de Aleea mitropoliților și preoților de la această nouă catedrală, care anual se completează cu busturi ale celor mai mari personalități ale religiei ortodoxe din Basarabia – recent a fost dezvelit bustul Mitropolitului Gurie. Vă rog să ne povestiți cui aparține ideea, cine este autorul lucrării și care sunt ctitorii ei?*

S.G.: Se cuvine precizat că sunt două alei: cea de pe dreapta și cea de pe stânga clopotniței. Ambele au deja edificate toate soclurile pentru cele mai valoroase fețe bisericești, personalități dedicate cauzei biserici și culturii neamului. Aleea de pe partea dreaptă, a preoților, are patru busturi – Alexei Mateevici, Paul Mihail, Vasile Țepordei și Valeriu Gafencu – deja instalate și sfințite. Aleea de pe stânga, a mitropoliților, va avea două segmente. Pe segmentul din extrema stângă, până pe centru, spre monumentul Sfântului Apostol Andrei, vor fi instalate pe soclurile deja edificate busturile mitropoliților Moldovei voievodale – Iosif Mușat, Dosoftei, Varlaam, Petru Movilă ș.a., iar pe celălalt segment – mitropoliții moldoveni cărturari din secolul al XX-lea – Gurie Grosu, Iosif Naniescu, Nestor Vornicescu, Antonie Plămădeală. Inițiativa Aleii personalităților bisericii ortodoxe pe care le-a dat acest pământ aparține protoiereului Petru Buburuz, parohul Bisericii Sfinții Apostoli Petru și Pavel, care nu doar a lansat acest apel, ci a elaborat conceptul, a identificat donatorii și mijloacele necesare pentru a duce la bun sfârșit acest măreț proiect. Atitudinea inimoasă a preacucernicului Petru pentru orice detaliu mi s-a reliefat chiar în iarna acestui an, pe când se lucra la bustul Mitropolitului Gurie. Am fost invitați, eu și soțul meu Igor, ca descendent apropiat al lui Gurie Grosu, care i-a fost frate de bunel paternal, în atelierul sculptorului Veaceslav Jiglițchii (cetățean de onoare al Chișinăului) pentru a evalua gradul de asemănare a trăsăturilor feței, a poziției și perspectivei bustului. Atenția, răbdarea și migala părintelui Petru Buburuz pentru orice detaliu sau nuanță sugerată ne-a fascinat. Iar gradul de pătrundere și profunzime cu care aceste toate au fost realizate de către sculptorul executant ne-a surprins plăcut. În luna martie, pe 25, la Catedrala Sfinții Apostoli Petru și Pavel, cu ocazia sărbătoririi Unirii Basarabiei cu patria-mamă, a fost instalat și sfințit acest bust al Mitropolitului Gurie Grosu. La sfințirea monumentului a venit jumătate de Chișinău.

R.R.: *Se știe că tot Mitropolitul Gurie, la 27 martie 1918, a oficiat serviciul divin dedicat Unirii Basarabiei cu România, astfel devenind binecuvântătorul ei. Părintele Viorel Cojocaru propune ca Pastorala Unirii, semnată de Mitropolit, să fie recomandată spre citire studenților de Ziua Unirii. Sunt convinsă că Actul Unirii a început de la Catedrală – l-am putea numi pe Gurie Grosu Patriarhul Unirii?*

→

Primarul însuși, prin adresa nr. 6848 din 3 octombrie 1938, va insista pentru a se prezenta în ziarul *România* un articol cu realizările Ligii Naționale a Femeilor din Gorj, specificând, încă de la început, faptul că Liga „urmărește prin activitatea sa numai scopul artistic, lucrând neîncetat cu tot entuziasmul pentru înviorarea artei strămoșești și scoaterea în evidență a tuturor comorilor trecutului românesc, ca și a produselor artistice a țăranilor gorjeni". După trecerea în revistă a realizărilor Ligii, primarul face următoarele aprecieri la adresa lui Constantin Brâncuși: „Executarea portalului și a Coloanei Eroilor a fost încredințată marelui sculptor C. Brâncuși, care legat de județul Gorj prin naștere, fiind din comuna Peștișani Gorj, de unde a plecat de peste 30 de ani, în Franța, Anglia și America, să-și desăvârșească marele său talent, a depășit arta românească, transformând-o, într-o concepțiune nouă, de simbolism, de forme mistice și masivitate".

Bibliografie

Alexandrescu, Ioan, *Cu Brâncuși la Tg.-Jiu,* în *Omagiu 100 - Brâncuși,* Comit. de Cult. și Ed. Soc. al Jud. Gorj, Târgu-Jiu, 1976.

Buliga, Sorin (a), *Brâncuși – religiozitate, filosofie și artă,* Ed. Universitaria, Craiova, 2008.

Buliga, Sorin (b), *Colecția de trovanți, masa-rebut și mesele din piatră de moară brâncușiene din Târgu-Jiu, Litua, studii și cercetări,* v. XIX, pp. 575-607, Muzeul Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu" Târgu-Jiu, 2017.

Buliga, Sorin (c), *Documente privind etapa preliminară edificării Ansamblului Monumental de la Târgu-Jiu, Confesiuni,* anul V, nr. 48, nov. 2017, pp. 22-23, Târgu-Jiu.

Buliga, Sorin, Andrițoiu, Adina (a) *Documente din arhivele naționale ale județelor Gorj și Dolj cu privire la Ansamblul sculptural brâncușian de la Târgu-Jiu,* Ed. Brâncuși, Târgu-Jiu, 2017.

Buliga, Sorin, Andrițoiu, Adina (b) *Schițele lui Ioan Alexandrescu privind Ansamblul monumental „Calea Eroilor", Caietele Columna,* anul XXII, nr. 87/2, pp. 55-59, 2018, Târgu-Jiu.

Ciucă, Eugen, *Brâncuși la Târgu-Jiu,* în *Contemporanul* (București), nr. 16, p. 6, 1964.

Georgescu-Gorjan, Ștefan (a), *Ansamblul monumental de la Târgu-Jiu – 40 ani de la inaugurare,* în *Arta* (București), nr. 10, p. 34, 1978.

Georgescu-Gorjan, Ștefan (b), *Amintiri despre Brâncuși,* Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1988.

Georgescu-Gorjan, Ștefan (c), *Templul din Indor,* Ed. Eminescu, București, 1996.

Georgescu-Gorjan, Sorana, Stefan Georgescu-Gorjan, *Constructorul Coloanei Infinite,* Ed. Fundației „Constantin Brâncuși", Colecția „Brâncusiana", Târgu-Jiu, 2002.

Medianu, Apriliana, *Maestrul Brâncuși,* în *Curentul literar și artistic,* din 6 octombrie 1930, pp. 3, 4, București.

Mocioi, Ion, *Brâncuși: Ansamblul sculptural de la Târgu-Jiu,* Comitetul pentru cultură și artă al județului Gorj, Tg.-Jiu, 1971.

Georgescu-Paleolog, Vasile, *Brâncuși – Concepție urbanistică,* în *Arta* (București), nr. 3, pp. 18-19, 1967.

Pogorilovschi, Ion, *Brâncuși, Apogeul imaginarului,* Ed. Fundației „Constantin Brâncuși", Târgu-Jiu, 2000.

Centenarul Marii Uniri

S.G.: Este bine descris evenimentul aceasta de mai multe ziare din Basarabia. În primul rând, ziarul lui Onisifor Ghibu, *România Mare,* redă în detalii evenimentul votării în Sfatul Țării a mărețului act, publică discursurile și dezbaterile, apoi oferă panorama marșului delegaților sub aplauzele și uralele mulțimii de oameni înșiruiți de-a lungul străzilor, pe care le-au parcurs până la Catedrală. În fruntea procesiunii era viitorul mitropolit Gurie Grosu cu mai mulți preoți patrioți. A fost slujit un *Te Deum* înălțător sub bolțile Catedralei Nașterea Domnului. Deoarece la 21 noiembrie 2017, Gurie Grosu, împreună cu episcopul Gavriil al Akermanului, a oficiat un serviciu divin la Capela Palatului Sfatului Țării în legătură cu deschiderea lucrărilor acestuia, tot atunci sfințind primul drapel național al regimentului moldovenesc, apoi a binecuvântat și alte ședințe ale primului parlament din Basarabia, iar la 27 martie 1918 și Actul Unirii, el este considerat un actor important al acestui măreț eveniment. Dar Patriarh al Unirii e o hiperbolă, cred eu. Iar Pastorala de care vorbiți, fiind una complexă, vibrând de sevă patriotică, exemplară pentru un ierarh ortodox, care face apel la faptele glorioase ale neamului pentru credință și dreptate, necesită analiză specializată și meticuloasă. Este preconizată pentru volumul de omiletică.

R.R.: *La sfârșitul lunii aprilie s-au împlinit 90 de ani de la înscăunarea mitropolitană a arhiepiscopului Gurie Grosu, ocazia fiind comemorată cu un* Te Deum *la monumentul de la Catedrala amintită mai sus…*

S.G.: Da, a fost un *Te Deum* înălțător, la care a participat un sobor de preoți de la Mitropolia Basarabiei, al cărei înaintestătător a fost Mitropolitul Gurie Grosu. Au venit la acest eveniment și preotul Serafim Munteanu, și primarul de Nimoreni, satul de baștină al înaltului ierarh, și sătenii de la Rusestii-Noi, sat pe care Mitropolitul îl considera ce-a de-a doua baștină, deoarece mama sa, Ecaterina Tănase, s-a recăsătorit după moartea primului soț, tatăl lui Gurie, și s-a stabilit în Ruseștii-Noi. Un alt motiv care a generat o dragoste stabilă pentru acest sat a fost și statutul de îndrumător al preotului Vasile Gobjilă din Ruseștii-Noi, cu care tânărul ieromonah Gurie Grosu a mers prima dată în România, în 1904, pentru a participa la comemorarea celor 400 de ani de la moartea domnitorului Ștefan cel Mare. Călătoria l-a marcat pentru toată viața și l-a determinat și mai mult pentru implicarea într-un lung și tenace proces de iluminare și culturalizare a basarabenilor săi scumpi. Dar înălțarea până la treapta de Mitropolit al Basarabiei a fost precedată de un parcurs în ascensiune pentru alte demnități, pe care le-a deținut Gurie Crosu. Astfel, după Unire, la 4 iulie 1918, Arhimandritul Gurie a fost ales și hirotonit episcop vicar la Iași cu titlul de *Botoșăneanul* și se numește oficial „arhiereul Gurie, vicar al mitropoliei Moldovei". În 1919, în prefața unui „Cuvânt" tipărit fără datare, Gurie se intitulează deja „Gurie Grosu Botoșăneanul, Vicarul Mitropoliei Moldovei și Sucevei și locțiitor al Vicarului de Bălți din Basarabia". În această calitate, la Tipografia Națională din Iași publică *Cuvioasa Maica noastră Paraschiva cea nouă* (1919). În decembrie 1919, arhimandritul Gurie a fost chemat la Chișinău. Sf. Sinod l-a împuternicit mai întâi ca vicar locțiitor de Arhiepiscop din ianuarie 1920, după care a fost ales de către congresul eparhial al preoților și mirenilor din Basarabia ca Arhiepiscop, la 20 februarie 1920. A fost confirmat ca Arhiepiscop titular al Chișinăului la 25 decembrie 1920 prin înaltul Decret regal și învestit în această demnitate de MS Regele Ferdinand, la 29 martie 1921, instalarea în scaun făcându-se la 16 mai 1921 de către ÎPS Mitropolit Primat al României Miron Cristea, ulterior Patriarh al României. Astfel, din ianuarie 1920, episcopul vicar Gurie Grosu este rânduit de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române să conducă Arhiepiscopia Basarabiei, iar opt ani mai târziu, la 28 aprilie 1928, este înălțat la treapta de Mitropolit al Basarabiei. „Luă parte activă la toate manifestările naționale, fiind chiar unul dintre dregătorii din timpul autonomiei provinciei. Ca o apoteoză a faptelor sale patriotice culturale, cât mai ales religioase, precum și a restabilirii vechii mitropolii a lui Gavriil, Patriarhia, la 10 ani de la Unire, ridică scaunul arhiepiscopal al Chișinăului la rangul de Mitropolie, iar pe titularul ei la sanul de Mitropolit." Dar, oricare i-ar fi fost postul, este bine cunoscut tuturor istoricilor și cercetătorilor de la noi că ideea revigorării morale, confesionale și culturale a basarabenilor a fost obiectivul major al tuturor activităților Mitropolitului Gurie Grosu, liantul unificator al tendințelor, speranțelor și eforturilor sale de-o viață. În calitate de Mitropolit al Basarabiei, Gurie Grosu a făcut din biserica românească din ținut o platformă deschisă tuturor activităților naționale spre cultură și progres, dovadă fiind numeroasele asociații culturale pe care le-a înființat, manifestările de caritate, pe care le promova insistent, eforturile pentru întemeierea învățământului superior în Basarabia (Facultatea de Teologie fiind meritul său incontestabil), nemaipomenind de asidua activitate cărturărească etc. În cartea sa de memorii *Pe baricadele vieții,* Onisifor Ghibu spune despre Mitropolitul Gurie cuvinte foarte calde: „Mitropolitul Gurie a dovedit dragoste și râvnă pentru cultură, în general, și pentru cultura bisericească, în special, și în calitatea sa de propovăduitor și răspânditor de carte și de suflet românesc". Lucrările Mitropolitului Gurie se cer citite, activitatea sa ecleziastică și misionară analizată și studiată nu doar din curiozitate pentru istoria noastră adevărată, ci îndeosebi pentru că ele constituie repere de legitimare a demnității noastre creștinești, naționale, cetățenești și personale, capitole la care mai suntem restanțieri.

R.R.: *A existat și propunerea de a organiza un pelerinaj la mormântul Mitropolitului Gurie de la Cernica, propunere întâmpinată cu entuziasm de un număr mare de doritori. Mai rămâne actuală?*

S.G.: Da. Au venit propuneri de la preoții Mitropoliei Moldovei, ai Mitropoliei Basarabiei, dar nu s-au pus pe rol nici mijloace logistice, nici demersuri oficiale pentru a duce la bun sfârșit aceste proiecte. Asociația noastră nu are încă suficiente forțe pentru a acoperi atâtea necesități, iminente unui proces complex de revalorificare a personalității Mitropolitului Gurie al Basarabiei, dar poate antrena în aceste activități instituții de cultură, oameni cu inimă largă, așa că nu disperăm, ci lucrăm. Suntem deschiși spre conlucrarea pentru această cauză nobilă. Mitropolia Basarabiei, printr-o decizie specială, a declarat 2017 anul părintelui Alexei Mateevici și al Mitropolitului Gurie, preconizând un șir de manifestări de evocare, între care și pelerinaje. Ceea ce a reușit de minune au fost seminarele și simpozioanele științifice din protopiate, la unele am participat și eu, precum și un șir de emisiuni la posturile TV și de radio din România și Republica Moldova. Și Mitropolia Moldovei a avut inițiative frumoase, organizând diverse manifestări culturale. Împreună cu cercetătoarea Institutului de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei, conf. Maria Danilov, și profesorul Constantin Schiopu, am participat la Conferința de comemorare a Mitropolitului Gurie la 140 de ani de la nașterea la Mănăstirea Noul Neamț, acolo unde, în 1902, proaspătul absolvent al Academiei Movilene de la Kiev, Gheorghe Grosu, este tuns în monahism cu numele Gurie, în onoarea sfântului Gurie, Arhiepiscop de Kazan. În iunie 2017, o echipă de preoți-cercetători a participat la Kiev la Simpozionul dedicat celor 400 de ani de la întemeierea Academiei Movilene, unde a fost prezentată și o comunicare științifică despre Mitropolitul Gurie. Totdeauna am considerat că ortodoxia are cele mai multe și mai trainice punți pentru împăcarea creștinilor. Cred că una dintre acestea ar fi personalitatea Mitropolitului Gurie.

R.R: *Ce credeți, Mitropolitul Gurie va fi canonizat? Au fost formulate astfel de păreri la manifestările culturale de anul trecut.*

S.G.: Am auzit nu o singură dată astfel de opinii, dar eu nu mă pot pronunța. Este un domeniu la care nu am acces – nu știu cine deține această demnitate și putere de decizie, nu cunosc nici condițiile pe care ar trebui să le întrunească, eventual, personalitatea ecleziastică Mitropolitul Gurie. Dar cred că mai e mult până atunci.

R.R.: *Ați putea să ne oferiți detalii despre rudele pe care, după multe căutări, le-ați regăsit, totuși?*

S.G.: E mult de povestit, e un parcurs anevoios și îndelungat. De cum a fost deschis hotarul, împreună cu soțul am încercat să dăm de persoane care l-au cunoscut pe mitropolit sau știau ceva despre rudele lui. Era nevoie de astfel de căutări, deoarece tatăl lui Igor, Valeriu Grosu, fiul mezin al fratelui mitropolitului, preotul Andrei Grosu, a fost pedepsit de regimul sovietic și a făcut șapte ani de Siberie doar pentru că ceilalți frați ai săi – Vladimir, Lidia, Pavel, Nicolae, Leonid – s-au retras peste Prut în 1944, el rămânând alături de părinți, forțați să nu părăsească Basarabia. Ca să-și protejeze familia, el le-a interzis alor săi să-i scrie sau să vină, după ce le muriseră părinții: preotul Andrei a decedat pe 5 martie 1953, în aceeași zi cu Stalin. Deși preot în satul Codreanca, departe de evenimentele politice, i s-a interzis familiei, prin dispoziția sovietului sătesc, să fie înmormântat după datina bisericească, așa cum se face pe la noi. Au oprit procesiunea, cu sobor de preoți, cu multă lume, până nu s-au încheiat funeraliile lui Stalin. Nu avea nimeni voie să deplângă pe altcineva, decât pe „marele conducător". Preoteasa Daria s-a stins și ea peste un an și jumătate. Când au venit timpuri mai blânde, zic de anii '60, tatăl lui Igor n-a vrut să mențină relații cu cei de peste Prut, astfel s-au rupt legăturile și nu s-au mai refăcut decât prin anii '90. Chiar Igor, până să termine facultatea, nu a știut că Mitropolitul Gurie era fratele bunelului. Tatăl lui nu le vorbea copiilor despre rudele din România, pentru a-i feri de consecințe nedorite. Așa erau vremurile. Acum, că ne-am regăsit și, din august 2009, suntem în relații de rudenie cu veri și rasveri, familia e foarte mare. La reuniuni avem multe de povestit și de reînnodat. La ei s-au păstrat multe fotografii, chiar și unele lucruri, care le-au parvenit de la mitropolit. La noi, doar unele poze care, fiind păstrate prin podul casei, ascunse pe după bantine, nu sunt în cea mai bună stare. Dar le-am publicat în volumele editate.

R.R.: *Și la Curtea de Argeș am înțeles că aveți o mătușă nonagenară, unica din generația nepoților Mitropolitului Gurie…*

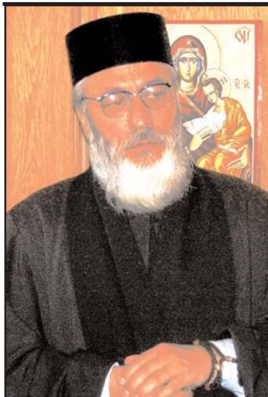
S.G.: Da, așa este. Avem mare noroc de tanti Liuba, soția lui Pavel, unchiul lui Igor, care s-a stins cu puțin timp înainte de a-l cunoaște, în 2006. Mai avem rude și la Râmnicu Vâlcea – verișoara Ermina Popescu și copiii ei; și la București – o altă verișoară, regretata Eugenia Râșnoveanu, și la Lubeck, în Germania, un văr, Ermin Grosu, cu băiatul Mihai; și la Roma, în Italia – o altă verișoară, Daria. Cu toți copiii și nepoții am redevenit o familie mare, ca odinioară.

R.R.: *Ce evenimente mai pregătește Asociația Mitropolitul Gurie Grosu, în comun cu alte instituții și organizații, dedicate Mitropolitului Gurie?*

S.G.: Sunt multe de făcut. Evocarea cursivă a unei personalități atât de multilateral înzestrate cere timp, cere efort constant, cercetare permanentă. Mai e nevoie și de cutezanță, îmbinată cu multă cumpătare, pentru spargerea unor tipare și pentru depășirea unor obișnuințe și tabieturi de interpretare. E nevoie de fermitate de caracter, ca a Mitropolitului, ca să putem accepta, în Republica Moldova, dar și în România, și alte puncte de vedere, pentru a detrona unele optici prestabilite, de extremă spectrală, de tonalitate triumfalistă, îndeosebi, în acest an al Centenarului. Pe acest făgaș, al reconsiderării valorilor esențiale, ce țin de axa devenirii noastre, se înscrie volumul III al tripticului editorial *Procesul și apărarea mea. Defăimarea complotului apocaliptic, Mitropolitul Gurie – misiunea de credință și cultură.* În această lucrare de natură confesivă ni se spun adevăruri grele, care dor și care macină. Si care ar trebui să ne pună pe gânduri… și pe fapte. Eu mă mândresc mult cu această generație și cred că noi îi datorăm mult mai mult decât am reușit să facem până acum. Oricât vom face pentru acești vrednici înaintași, cu oricâte titluri i-am gratifica, oricâte monumente le-am edifica, oricâte cărți am edita, aceste toate nu vor fi suficiente. Generația lor de glorie și noblețe a înfruntat vicisitudini și a depășit greutăți care pentru noi astăzi sunt insurmontabile. Memoria este considerată drept pavăză împotriva ispitei de a recidiva, un factor de prevenire a repetării răului. Prezentul triptic editorial consacrat Mitropolitului Gurie al Basarabiei este gândit ca o pavăză în calea uitării. Sperăm ca trilogia să-și găsească ușor cititorul și să constituie un gest de comemorare demn de vrednicia credinței neamului nostru.

Centenarul Marii Uniri

Martin Opitz, un poet german îndrăgostit de români

ÎPS Calinic ARGEȘEANUL

În splendida serie de cărți trimise în librării de Editura Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului din Curtea de Argeș (sub îngrijirea editorială a Mănăstirii Aninoasa), în preajma sărbătoririi a 500 de ani de la sfințirea Mănăstirii Argeșului, au apărut și un număr de volume care cuprind scrieri ale ÎPS Calinic, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului, publicate mai demult. Două volume de mari dimensiuni poartă titlul comun *Aș vrea să vă spun…* Primul volum este intitulat *Cu pana printre idei* și include cărțile *Bucuria lecturii, Pace și bucurie cu Brâncuși, Frumusețea lumii văzute, Albinele fac politică, Patriarhul biblic, Traista cu stele, Spre columna lui Traian, Veșnicia de zi cu zi, Biserica neamului în pumnii tiranului, Să ne salvăm de la un nou holocaust,* al doilea – *Când gândul își ridică pleoapa,* conține „capitolele"–cărți *Fereastra lui Iorga, Mersul printre stele, Dintr-ale lumii, Interviuri, Adevăratul Cioran, Iubirea nemuritoare a lui Dumnezeu, Martin Opitz, un poet german îndrăgostit de români.* Din această ultimă parte a celui de-al doilea volum, reluăm, aproape în întregime, două fragmente, plus patru poeme ale poetului german. (Redacția)

Transilvană, Țară mândră!

Am crezut, cred și voi crede pentru totdeauna, că Transilvania, din cuprinsul Troiței Românești, este Potirul de Aur din care s-a revărsat mereu peste fire, dinlăuntru și pe dinafară, neamul cel nemărginit de granițe și alte spaime social politice, îngrijindu-se, cu sfințenie, să nu-și piardă *credința adevărată în Dumnezeu și identitatea de neam binecuvântat!*

Spuneau adesea transilvănenii cei nemuritori: trupul ni-l puteți robi, dar sufletul, ba! El este al lui Dumnezeu și nu se înstrăinează! Sfântul pașoptist, Nicolae Bălcescu, înălțat-a Imn nemuritor acestei Țări a Transilvaniei, scriind, că este „Cea mai mândră și mai binecuvântată dintre toate țările semănate de Domnul pe pământ!", această țară bucurându-se întotdeauna de cinstire și mare admirație din partea călătorilor străini, dar și din partea românilor înșiși.

Există în cultura, dar și istoria noastră românească, o tipăritură în mai multe volume, *Călători străini despre Țările Române,* o carte care ar trebui grabnic retipărită în românește și limbi străine. În această tipăritură sunt mărturii de o valoare absolută pentru viața noastră românească. Evocările rămase de la călătorii străini – cărturari, clerici, misionari, diplomați, negustori, strategi etc., din secolul al XIV-lea începând și continuând pentru sute de ani, până în zilele noastre, arată nivelul cultural european, Țările noastre Române făcând parte cu adevărat integrantă din arealul continentului.

Reamintim că Nicolae Iorga a scris, în prima ediție numită *Istoria Românilor prin călători,* având patru volume, osteneala cercetărilor până în anul 1850, arătându-ne contribuția majoră a numeroșilor călători, care au fost din aproape toate națiunile europene și chiar din Țările Asiei – arabi, greci, turci, italieni, portughezi, francezi, germani, polonezi, ruși, sârbi, bulgari, maghiari și alți călători englezi, olandezi, danezi, suedezi...

După cum se știe, o bună parte dintre călătorii străini care au străbătut Țările Române, iar dintre cei mai vechi, reamintim pe Peter Sparman, Ulrich von Tennesdädt, episcopul Ioan de Sultaniech, Iacob de Marchia, Stephan „Taurinus" (Stieröchsel), Francesco Massaro – au fost pe drumurile Transilvaniei, de la Brașov la Oradea, cunoscând oameni, obiceiuri, cetăți, aurul, contradicțiile sociale, religioase și naționale, lăsând rapoarte importante, care mai târziu au pătruns în circuitul istoriei. S-a constatat că localnicii vorbeau o limbă foarte limpede, înrudită cu limba latină.

Secolele XV și apoi XVI aveau să înlesnească venirea străinilor în Țările Române, iar secolul al XVII-lea, după biruințele spectaculoase și de răsunet ale Bravului Mihai Vodă, precum și după Unirea celor trei Țări Române, chiar pentru o scurtă vreme, principalele capete încoronate ale Europei își întorceau privirile spre noi. O nouă avalanșă de diplomați și oameni de cultură se interesau de noua față istorică a Țărilor Române, asa cum Patriarhul Antiohiei, cu cronicarul său, Paul de Alep, aveau să călătorească de câteva ori, lăsând cronici de certă valoare istorică, religioasă și culturală, despre românii ortodocși din această parte de lume.

Mihai Viteazul și Martin Opitz în „oglindă"

Contemporan cu domnitorul Mihai Viteazul, Martin Opitz, poetul german din Silezia (1597-1639), născut în Boberfeld, a acceptat poftirea, în anul 1622, a principelui Gabriel Bethlen (1613-1639), care visa să se declare rege al Daciei, de a primi o catedră la noul înființat Colegiu Superior Reformat din Alba Iulia. Frecventat și de tineri români, avea „moftul" de a fi universitate cu trei facultăți: Teologie, Filosofie și Litere (Lingvistică).

Ducele de Silezia este rugat de Gabriel Bethlen să-i recomande patru profesori care să predea la colegiul nou înființat. La 14 mai 1622, ducele răspunde, recomandând doi profesori iluștri, Eximer și Kirschner, un instructor, Iacob Copius, pe Ioan Origanus și Martin Opitz, despre care se spunea că este laureat al Universității din Heidelberg. Dintre cei cinci inși recomandați, doar Martin Opitz ajunge la Alba Iulia și la Cluj, entuziastul tânăr, de doar 25 de ani, care voia să unifice ritmul poeziei clasice cu ritmul natural al limbii germane.

Acest tânăr protestant, atins de aripa geniului, la vârsta de 19 ani publicase prima compoziție în limba latină, *Strenarum Libellus,* pentru ca un an mai târziu să redacteze o *Apologie* în favoarea folosirii limbii germane în operele literare.

Acest extraordinar fiu superdotat al măcelarului-maestru Sebastian Opitz și al primei lui soții, pe nume Martha Rothmann, a avut prilejul să studieze la celebra Universitate Heidelberg, unde a avut coleg de studenție pe fiul lui Gabriel Bethlen, Stefan Bethlen, și pe Ștefan Galeyi. Ei au văzut în colegul lor, Martin Opitz, o celebritate pe care a recunoscut-o și principele Gabriel Bethen, când l-a poftit ca profesor la Colegiul din Alba Iulia.

În acest colegiu el a predat poeții clasici, iar pe lângă această lucrare didactică de mare excepție, el se ocupă cu predilecție de civilizația daco-romană. În lucrarea sa *Dacia înainte de romani,* Grigore Tocilescu afirma că Procuratorul Aurariam, pe care îl cunoaștem în Dacia este M. Ulpius Hermias, un libert al împăratului Traian, așa cum ne arată inscripția de la Zlatna, publicată în *Corpus inscriptionum latinorum,* revista ungară a minelor și topitoriilor din 1890, piatra fiind descoperită pe malul râului Ampoiului de către Martin Opitz.

Așadar, avem bucuria ca acest mare poet cu inima de aur să se aplece asupra studiului vechilor inscripții romane și din Țara Vlahilor, adunând material pentru o lucrare vastă, *Dacia Antiqua.* Desigur, pe lângă Martin Opitz au mai fost invitați și alți dascăli vestiți pentru a da viață Universității: Ioan Heinrich-Alstedt, filosof și pedagog, Ludovic Piscator din Heidelberg, filolog și lingvist, H. Bisterfeld, naturalist, și alte somități universitare.

Dintre toți profesorii universitari, Martin Opitz se va lega cu inima și sufletul său sensibil cel mai mult de românii din Transilvania, din împrejurimile orașului Alba Iulia și Zlatna. Pregătirea sa științifică era binecunoscută și mult apreciată de contemporani. În anul 1617 publică un manifest în limba latină prin care susține limba literară germană, urmând un volum de *Ode și sonete lirice* (1618). Pe lângă aceste activități, a peregrinat prin țările Europei în lung și în lat, începând cu Țările de Jos, unde a stat doi ani.

Totuși, cât de mică era lumea și atunci și cum se ducea vestea despre învățații vremii! Iată că, în anul 1622, la vârsta de doar 25 de ani, Martin Opitz este recunoscut ca o celebritate și este chemat la Universitatea din Alba Iulia.

Acolo a stat doar un an și câteva luni, timp în care și-a legat numele de activitatea din colegiu, dar mai ales contribuția lui exemplară la cunoașterea și apărarea vieții românilor transilvăneni; cu deosebire cei din regiunea orașului Zlatna, cel mai mare centru minier pentru extragerea aurului din Munții Apuseni.

Martin Opitz, fire romantică, în loc să stea în atmosfera oficială a curții principelui, prefera natura pitorească a regiunii, munții acoperiți cu păduri bogate, manifestările artistice și cu deosebire jocurile românilor, portul popular, cântecele țăranilor români, petrecându-și tot timpul liber prin satele românești, amintind doar câteva: Ighiul, Șardul, Țelna, locuri care aveau podgorii cu vinuri alese, despre care a scris, după cum vom vedea.

Cea mai mare bucurie a lui Martin Opitz, făcând aceste escapade în natură, a fost fericita întâlnire cu vechiul prieten din Olanda, inginerul de mine H. Lisabon, care și el, prea bucuros, i-a deschis inima și ușa casei sale de la Zlatna. Dimpreună au mers prin locurile mirifice ale Munților Apuseni, locuri pline de vestigii istorice, în care se găseau urmele civilizației daco-romane: minele castrelor, inscripții, morminte, vase, podoabe, cunoscând viața plină de bucurie și veselie a satelor, cu durerile și lacrimile lor, provocate de opresiunea permanentă, socială, religioasă, și națională, precum și chiote de veselie, din când în când, izvorâte din datinile folclorice și din bunele speranțe nădăjduitoare.

→

Din depărtate Asii, venind pe cai gonacii

Călcând în goană Goții cu alții-n șir grăbit
Al Daciei și-al Romei pământ de mulți râvnit,
Nu șterg a voastre nume cum nu v-au nici învins
De v-ați păstrat lumina așa cum e înscris...
Din depărtate Asii venind pe cai gonaci
Pe Greci să îi supună, pe Misii vechi și Traci,
Cu biciul, nici Atila cu hoardele de Schiți
Nu poate frânge neamul nepieritoarei ginți.
Într-un pârdalnic tropot năvala lor zorește
Iar Slavii vă-nconjoară ca marea într-un clește...

Și totuși, limba voastră, prin timp a străbătut

Și totuși, limba voastră prin timp a străbătut;
E dulce cum e mierea și-mi place s-o ascult!
Cum Esperida este cu Galica vecină
Italica-i cu-a voastră dintr-un izvor, Latină;
Nemuritoare ginta din care-au fost pornit
Romanii sub un scheptru pe toate le-au unit.
Chiar albele căsuțe cu șiță învelite
Și prag de piatră albă, cu duh meșteșugite,
Vorbesc de-acele datini străvechi ce nu se schimbă
Cum nici credința voastră în moștenită limbă.

Centenarul Marii Uniri

Acest mare poet, cu sufletul de aur, și-a legat inima și sufletul de aceste locuri și de oamenii minunați, manifestându-și admirația totală prin închinarea celebrului poem *Zlatna, sau despre liniștea sufletului,* folosind numele românesc al orașului, pentru că în doar un an a învățat a grăi și în limba română (fiindcă în limba germană acesta se numește Schlaten). Trebuie să subliniem, cu acest prilej, că despre Zlatna au mai scris până la Martin Opitz și alți diplomați și călători, remarcând fară nicio îndoială, pe lângă marea bogăție auriferă a Zlatnei și caracterul dominant românesc. Se cunoaște afirmația istoricului și diplomatului Georg Reicherstorffer, sas de origine, într-un memoriu din anul 1550, adresat împăratului Ferdinand I, că Zlatna este un „oraș pe care îl locuiesc românii", cum de altfel locuiau în toată Transilvania.

Lucrarea sasului, numită *Chorographia Transilvaniei*, tipărită la Viena în 1550, era dedicată, atenție, lui Nicolae Olahus, care era de origine românească, unul dintre cei mai mari umaniști ai timpului.

Si, ca o laudă a sasului nostru din Transilvania, cinstit ca savant, el a scris în limba latină încă o *Chorographie a Moldovei,* arătând caracterul latin al acesteia, el fiind cel mai bun cunoscător al Țărilor Române din timpul vieții lui, afirmând că este locuită de români.

Reamintim, vorbind despre Zlatna, că istoricul maghiar Toth Zoltán tipărește în anul 1955 o lucrare (*Mișcări țărănești din Munții Apuseni, până în 1848*) în care – spre cinstea lui istorică – afirmă că: „printre locuitorii orașului Zlatna, găsim din primele timpuri românii".

Trebuie să constatăm, revenind la Martin Opitz, că i-a depășit pe toți înaintașii săi, ba chiar și pe urmașii săi, volumul său *Zlatna...,* fiind o realizare literară strălucită și totodată invocând cu știință realitatea, care aduce un elogiu superb și o pledoarie susținută cu mare însuflețire pentru viața românilor împodobiți cu virtuți alese și dreptul ce li se cuvenea la viață, libertate și dreptate în propria lor țară. (...)

Ceea ce a uimit acest suflet urias, un sfânt al neamului românesc, as putea afirma, fară rezerve, a fost și faptul că a adunat un vast material pentru alcătuirea unei istorii a Daciei, *Dacia Antiqua,* la care a lucrat 12 ani, el fiind copleșit de trecutul istoric al dacilor și de cele două lupte eroice, dintre împăratul Traian și regele Decebal.

De aceea, suntem în admirație și prețuire pentru acest genial cărturar și arheolog, deopotrivă, pentru că în căutările lui febrile, îngerul Domnului îl ducea pretutindeni unde se aflau dovezi istorice despre neamul daco-roman și românii transilvăneni, cu care se întâlnea adesea, cerându-le voie să caute prin curțile și grădinile lor pietre pentru a scoate înscrisurile epigrafice și a dovedi, cu argumente mai tari ca piatra, că românii sunt urmașii romanilor.

În grădina unui alt român din orașul Ampelum, s-a descoperit o piatră din anul 161, era noastră, unde se scrie că la Roma era împărat Marc Aurelius, *sprijinitor al literelor,* omenos cu sclavii, dar mare prigonitor al creștinilor. Piatra cu inscripția a fost dusă în 1723 la Viena și păstrată intr-un coridor al Bibliotecii Imperiale.

Alcătuirea poemului numit *Zlatna...,* nu a fost doar un moment de inspirație locală, ci a însoțit întreg materialul cu note istorice, literare, de întinsă cultură umanistă europeană. Mai mult, acest poem a fost tipărit la Strassbourg, în anul 1624, la numai un an după ce a Martin Opitz a plecat din Transilvania. Vedem și din acest gest al lui Martin Opitz dragostea lui de a nu se risipi osteneala în care a pus atâta iubire pentru românii transilvăneni! Cred că nimeni n-a scris și nici n-a mai făcut o bucurie mai mare pentru Transilvania, nu de un om, ci de înger al lui Dumnezeu, trimis la noi!

Dar, Martin Opitz nu se oprește doar la Strasbourg, cu tipărirea poemului său celebru, care, auziți! a apărut la Frankfurt am Main și la Amsterdam, mărind aria cunoașterii unui neam de obârșie divină.

Vădit lucru, Marin Opitz este o celebritate a veacului său, ca și pentru noi astăzi și rămâne de-a pururi. Parcă îmbogățit de harurile transilvane, după plecarea de la noi, în anii următori, a publicat intens, precum: *Cartea poeticii germane* (1624), *Poeme germane* (1624), traduceri: Seneca, *Troienele* (1625), Sofocle, *Antiqona* (1636), Ottavio Rinuccini, *Tragedia pastorală a lui Daphne* (1636), Philip Sidney, poet englez, *Arcadia* (1629), John Barkley (1631), traducere *Argenis,* cu acestea din urmă punând temelia romanului pastoral și politic în literatura germană, fiind un inspirat deschizător de drumuri în literatură.

Pentru toată osteneala maximă, într-o perioadă de timp minimă, acest poet unic a fost recunoscut, semn că lumea citea carte serios!, prin decernarea la Viena, în anul 1624, a *Cununii de lauri pentru poezia germană,* iar împăratul Ferdinand I îi acordă titlul de nobil!

Nu doar ca poet consacrat, dar și ca umanist european recunoscut, atât pentru pregătirea lui enciclopedică, cât și pentru cunoașterea a zeci de limbi clasice și moderne, ci și pentru abilitatea lui diplomatică, a primit încredințări în diferite țări și capitale ale Europei de atunci, Berlin, Dresda, Varșovia, Praga, Paris (1630). A fost secretarul și istoriograful Casei Regelui Vladislav al IV-lea al Poloniei. Au urmat și multe alte prezențe diplomatice în state europene, ajungând și la Danzig în anul 1639. După atâtea peregrinări europene, într-un timp atât de scurt, a murit de ciuma care bântuia orașul, molipsindu-se de la un cerșetor căruia i-a dat de pomană, ca un milostiv ce era! Potrivit obiceiului, cei care erau infectați de această boală necruțătoare erau izolați și lăsați să moară, după care li se dădea foc, atât celor ciumați, cât și lucrurilor personale, precum și locului unde și-au sfârșit viața.

Odată cu sfârșitul lui Martin Opitz, au dispărut în flăcări cărțile, bruma de lucruri personale și mai ales manuscrisele, printre care valoroasa lucrare *Dacia Antiqua,* la care, după cum am mai spus, a lucrat timp de 12 ani! Ce operă fundamentală a putut distruge ciuma și flăcările de la Danzig, dimpreună cu autorul lor, Martin Opitz! A purtat cu sine, mereu lucrând la opera dragă inimii lui, *Dacia Antiqua!* Negreșit, era un fiu spiritual al Daciei Felix! Înainte de a cunoaște noi toate acestea, mai întâi le-a cunoscut Europa. Noi românii, transilvani mai ales, doar în anul 1888, după 264 de ani de la prima apariție, la Strassbourg (1624), aveam să aflăm despre capodopera poetică ce încununa fruntea urmașilor, din neamul dacilor, atat de mult iubiți – mai bine zis, adorați! – de Martin Opitz.

În gazeta *Tribuna de la Sibiu* (nr. 107-113, 1888, pag. 426–450), apărea poemul *Zlatna,* tradus de poetul George Coșbuc, care a descoperit, se pare, celebrul poem în biblioteca Universității din Cluj sau în biblioteca profesorului său, Grigore Silași, profesor de Literatură, care își făcuse studiile la Viena. Mai poate fi luată în considerare și varianta semnalării poemului de către Ion Slavici, directorul de atunci al *Tribunei.*

Oricum, îngerul păzitor al românilor transilvăneni nu a dormit nicicând! El a arătat drumul spre poemul *Zlatna!* S-au mirat mulți de atunci, ne miram și noi azi, cum a rămas acest poem în paginile *Tribunei,* atâta vreme, adică 56 de ani (1888-1944), fără să vadă lumina tiparului, într-o carte de sine. A fost reactualizat de către protopopul Elie Dăianu, fost director al *Tribunei* (1899-1903), apoi a fost publicat în ziarul *Timpul* (23 ianuarie) sub titlul: „Poemul *Zlatna* este un certificat poetic al sufletului nostru latin".

Au mai trecut 50 de ani de uitare! Din grija tot a unui poet, Mihai Gavril, cărturar harnic și înzestrat cu har, care a fost captivat de strălucirea poemului, dar și de sfârșitul tragic al autorului său, Martin Opitz, a încercat să aducă printre români, un „român-dac", care a ars de iubire, la propriu și la figurat, ducând în desagă, *Dacia Antiqua!*

Mihai Gavril, spre deosebire de poetul George Coșbuc, nu-i spune poemului „traducere", ci poem „răsădit în românește", intitulând creația lui Martin Opitz *Zlatna, Cumpăna dorului!,* cu un cuvânt înainte de cărturarul Vasile Netea și o postfață de Al. Tănase, devotații îngrijitori ai operei poetului german. Marele poet Martin Opitz, geniu al literaturii germane, este pentru noi icoana luminoasă între icoanele românești: *Cazania lui Varlaam* (1643), *Noul Testament de la Alba Iulia* (1648), *Psaltirea lui Dosoftei* (1673), *Biblia de la București* (1688), care aveau darul de a lumina mințile și sufletele multor scriitori de mai târziu: M. Eminescu, Lucian Blaga, Liviu Rebreanu, George Coșbuc, Tudor Arghezi, M. Sadoveanu, cu tot neamul lor scriitoricesc!

Îngerul păzitor al lui Martin Opitz s-a întâlnit cu îngerul păzitor al lui Mihai Gavril și s-au înțeles să aducă printre români, în vatra lor de viață, dor și sfințenie „cea mai strălucită creație poetică" scrisă de un poet străin de neam, „originii geniului și pământului românesc" (Martin Opitz, *Zlatna, Cumpăna dorului,* Editura Albatros, 1981). Istoricul literar Mihai Isbășescu, în lucrarea *Istoria literaturii germane,* îl consideră „Cel mai de seamă poet german al secolului al XVII-lea". Martin Opitz își ocupă astfel locul meritat în istoria literaturii române. După unii specialiști, este considerat unul dintre cei mai însemnați teoreticieni ai artei poetice din epoca barocului, numele său latinizat fiind Martinus Opitius, cu pseudonimul *Încoronatul* (*Der Gekronte*). De aceste numiri ale poetului german, Martin Opitz, Martinus Opitius și *Der Gekronte* (Încoronatul), precum se cunoaște din înscrierile vremii, la opera sa *Zlatna, sau despre liniștea sufletului*, sau *Zlatna, Cumpăna dorului,* numirile Poemului de Aur, cum îl numesc eu, am ajuns să ne bucurăm noi, cei ce suntem, împreună cu cei care au fost și cu cei ce vor veni!

Sperăm că Vlădica Irineu, arhiepiscopul de Alba Iulia, va binecuvânta apariția poemului *Zlatna, Cumpăna dorului* într-o ediție nouă, bilingvă, pentru bucuria unanimă, a transilvanilor și a românilor de pretutindeni, care se vor osteni să citească cele 583 de versuri, care se constituie într-un *Imn de Cinstire* unic în literatura lumii!

Mulțumesc și pe această cale părintelui Spiridon și maicii Emiliana, stareța Mănăstirii Pătrânjeni, sufletul ctitoriei istorice, care, acum, ne grăieste din nou despre credința statornică a nemuritorilor transilvani din *Dacia Antiqua,* pe care scriitorul Miron Scorobete a numit-o *Dacia Edenică!*

Cu nicio armă însă dușmanul n-o să poată

Ai tăi de cum plecară din plaiul lor natal
Venise grabnic Alba cu vrăjmășescul val;
Necugetat în fapte cu haita lui haină,
În cimitir să schimbe orașul și-n ruină.
Antverpiei vestite prin câte sunt din arte,
Podoabe nestemate, i le-a răpit pe toate;
Deși n-ați stat la umbră privind pe Schelda șire
De nave încărcate cu aur, de oștire...
Cu nicio armă însă dușmanul n-o să poată
Să vă răpească limba, nădejdea voastră toată;
Al bărbăției sceptru și-a artelor menire
Ce le păstrați în datini și cuget cu iubire.

Caval să-și facă, rumpe din codru un lăstare

Valahul, om de cinste, iubește brazda care
I-aduce rodul dulce și-aleasa desfătare.
Își mână boii-n ciurdă și oile în turmă,
La pășunat pe unde le poate da de urmă,
Caval să-și facă rumpe din codru un lăstare,
Pe care de-l sărută răsar sunând izvoare
De dor și de iubire, ce farmecă și împlă
Toți munții ce-și apleacă pe văi bătrâna tâmplă.

Centenarul Marii Uniri

Eginald Schlattner - un senior al culturii

Gabriela CĂLUŢIU SONNENBERG

La ceas aniversar, în anul în care România sărbătoreşte Centenarul Marii Uniri, pe data de 12 noiembrie 2018, Universitatea „Babeş Bolyai" din Cluj acordă preotului şi scriitorului Eginald Norbert Schlattner, în semn de preţuire pentru meritele sale de om de cultură polivalent, titlul de *Doctor Honoris Causa*.

Acest act festiv de recunoaştere şi de recunoştinţă este implicit şi un enunţ al unui adevăr lăsat adesea în umbră: anume că nu numai românilor de etnie română le datorăm Marea Unire, ci şi cetăţenilor aparţinând naţionalităţilor conlocuitoare. Prea puţin se ştie, de exemplu, că, pe 8 ianuarie 1919, sasii s-au adunat la Mediaş şi s-au pronunţat, la fel ca suta de mii de români care se adunaseră cu o lună în urmă la Alba Iulia, în favoarea înfăptuirii României Mari.

Dar nu despre aceasta vorbim când îl omagiem pe omul de cultură Eginald Schlattner. Cine este acest Domn, în germană *Herr,* de fapt? Scriitorul celebru, cunoscut în străinătate mai mult decât la el acasă, despre a cărui operă s-au scris deja lucrări de diplomă şi doctorate? Omul despre care s-au turnat 45 de filme documentare? Scriitorul ale cărui romane se ecranizează? Preotul care refuză să-şi părăsească parohia, oficiind slujba singur în biserica rămasă goală, după ce toată suflarea germană a satului a plecat în Germania? Părintele de penitenciare, care cutreieră închisorile, aducând alinare celor încarceraţi, duhovnic din convingere, deschis deopotrivă protestanţilor, cât şi celor care aparţin altor confesiuni? Inginerul hidrolog persecutat şi închis cândva de comunişti, condamnat pentru „omisiunea denunţării de trădare de patrie", silit să lucreze mai apoi ca salahor, surghiunit prin creierii de munte? Sasul ardelean care e mândru că e român? Părintele, soţul, tatăl, eruditul? Citind biografia sa, pe bună dreptate ai impresia că ai de-a face nu cu unul, ci cu mai mulţi oameni deodată.

În timp ce mă gândesc la cuvântul „portret", mă-nfioară un gând: „Doamne, nu mă lăsa: pentru a câta oară numele de Eginald Schlattner se alătură unui cuvânt înrudit cu teribila „caracterizare", de care-a avut parte o viaţă-ntreagă, el, subiectul predilect al torţionarilor proletcultişti?!"

Îmi propun să contracarez îndărătnicia destructivă care i-a fost destinată atâta amar de vreme, contrapunându-i o stare de spirit care vine tocmai din flancul opus, cel al gândirii libere, luminoase. Mi-o inspiră, paradoxal, omul care numai de lumină şi de libertate n-a avut parte, pe vremea când a stat închis într-o chilie obscură, la cheremul unor anchetatori zeloşi, neînduplecaţi. Este aproape un miracol cum a reuşit să nu se molipsească de la ei de amărăciune şi cinism, rămânând deschis şi vesel. Incredibil cum a reuşit să se menţină echilibrat, după modelul de viaţă cumpătat al burgheziei săseşti, în ciuda faptului că istoria familiei sale se citeşte ca un lung şir de persecuţii, deposedări, confiscări, deportări, exmatriculări, încarcerări, accidente şi nedreptăţi!

Dimpotrivă, de câte ori îl vizitez, nu mă pot opri să nu remarc umorul sănătos şi doza solidă de realism cu care Eginald Schlattner dezamorsează orice posibil atac de linguşiri mieroase. Sunt admirabile aceste calităţi conviviale ale omului pe care mă consider privilegiată că-l pot numi prieten. Dar ceea ce mă impresionează şi mai mult la Domnia Sa este erudiţia pe care o serveşte în doze mici, fără să epateze, legând surprinzător de bine domeniile pe care i-a fost dat să le aprofundeze: cel tehnic, ca inginer hidrolog, cel teologic, ca preot creştin reformat, cel umanist, prin evantaiul pluridisciplinar propriu programei şcolilor ardelene, pe care le-a absolvit eminent în secolul trecut, şcoli la care se preda inclusiv latina veche, şi cel istoric, acumulat într-o lungă viaţă sub frământări fasciste, comuniste, capitaliste... Nu în ultimul rând adaug domeniul meu preferat, cel literar şi lingvistic, pe care îl stăpâneşte la perfecţie, graţie pasiunii sale pentru carte, dar şi experienţei sale vaste, de autor poliglot.

Din start mă feresc de pericolul de a-l descrie doar prin prisma acelui episod tragic din tinereţe, cel al detenţiei nedrepte, deşi el constituie un capitol definitoriu al biografiei şi operei sale. Consider că sunt deja suficienţi admiratorii şi criticii care au disecat acest subiect, întorcându-l pe toate feţele şi exploatând la maximum deliranta relaţie-controversă dintre călău şi victimă.

Unii au făcut-o probabil din dorinţa de a scrie ceva senzaţional, alţii poate şi din cauză că s-au simţit descumpăniţi faţă cu dimensiunile considerabile al scrierilor lui Eginald Schlattner. Din experienţă proprie pot spune însă că romanele sale, deşi voluminoase, se citesc dintr-o răsuflare şi au calitatea de a atrage deopotrivă tineri şi vârstnici, emanând nostalgii şi pansând răni pe care unii dintre noi le descoperă abia după ce le văd (de)scrise acolo, franc, dezarmant, eliberator.

Eginald Norbert Schlattner s-a născut la data de 13 septembrie 1933 la Arad, a copilărit la Făgăraş şi a studiat la Sibiu, Braşov şi Cluj.
De formaţie inginer hidrolog, a optat mai târziu pentru teologie, devenind preot protestant. Trăieşte la Roşia, lângă Sibiu, unde activează ca preot şi romancier român de limbă germană.

Dintre cărţile sale:

1. *Cocoşul decapitat,* apărută sub titlul original *Der geköpfte Hahn,* la Editura Paul Zsolnay, Viena, 1998, şi în anul 2001 la Editura dtv, München, Germania, colecţia Taschenbuch (în total, 14 ediţii). În limba română s-a publicat la Editura Humanitas, Bucureşti, 2001, în traducerea Norei Iuga. Romanul a fost ecranizat în regia regretatului Radu Gabrea. Bestseller inclus pe lista cea mai cunoscută din Germania (Süd-Westdeutscher Rundfunk, pe scurt SWR).

2. *Mănuşile roşii* (*Rote Handschuhe*), Editura Paul Zsolnay, Viena, 2001, ulterior preluat de Editura dtv din München şi reeditat în şapte ediţii. *Mănuşile roşii* figurează printre cele mai bune 100 de romane scrise în limba germană în perioada 1999-2001, selectate de Institutul Inter Nationes şi de Goethe-Institut. În limba română a apărut la Editura Humanitas. S-a tradus între timp în maghiară, polonă, spaniolă, portugheză, rusă. Transpus pe ecran în anul 2010, în regia lui Radu Gabrea. Bestseller (locul cinci din zece, lista SWR, 2001).

3. *Clavir în ceaţă* (*Das Klavier im Nebel*), Editura Paul Zsolnay, Viena 2015, titlu preluat de Editura dtv din München în anul 2007, cu un total de şapte ediţii. În limba română a apărut la Editura Cartier, Chişinău, tradus de Catrinel Pleşu.

4. *Vecinul meu, regele* şi *Odem* (*Mein Nachbar, der König*, respectiv, *Odem*), două titluri editate concomitent la Editura Schiller, Sibiu-Bonn, de dr. Michaela Nowotnik, care a obţinut titlul de doctor *summa cum laudae* tematizând romanul *Mănuşile roşii* (titlul lucrării de doctorat: *Biografia de care nu poţi scăpa*, Köln, 2016).

5. *Wasserzeichen* (traducere în lucru sub titlul *Filigran*), Editura Pop, Ludwigsburg, Germania 2018.

Faptul că operele sale sunt scrise în limba maternă, germana, poate servi la rândul său drept pretext de scuză, dar nici acesta nu mai este fondat de când operele sale s-au tradus şi se traduc necontenit, nu numai în română, ci şi în spaniolă, maghiară, polonă, portugheză, rusă, turcă, japoneză ... iar lista nu se opreşte aici.

E suficient să spunem că numele romancierului Schlattner este prezent în lista celor mai valoroşi o sută de autori de limbă germană ai deceniului 1999-2001!

Las, aşadar, intenţionat în paranteze trecutul de deţinut politic al octogenarului cu nume sonor, de cavaler medieval, activ în slujba Creştinătăţii, şi mă concentrez pe atât de multe alte lucruri interesante, care rămân de spus despre acest fascinant om şi personaj de roman, investit cu curajul de a nu se conforma rigorilor în mai toate compartimentele vieţii sale. Un protestant în sens literal, devotat cauzelor care merită lupta.

Aş începe prin a spune că, după ce l-am cunoscut personal, am constatat că omul din spatele legendei romancierului cu temperament nărăvaş, care s-a ţesut cumva de la sine în jurul său, nu confirmă deloc acest clişeu. Dimpotrivă, mă-ncumet să spun că trăsătura sa de caracter cea mai marcantă nu este răzvrătirea, ci opusul ei, blândeţea statornică. Avem de-a face cu un sas ardelean care refuză să se dea bătut în faţa sorţii, rămânând la vatră şi continuând să-şi ducă viaţa aşa cum este învăţat, mărturisind cu neştirbită încredere: *Dumnezeu mă vrea aici.*

Acesta este şi titlul cărţii semnate de profesorul universitar bucureştean Radu Carp, volum apărut la Editura Lumea Credinţei în primăvara anului 2018, o carte-dialog, care conţine pilonii principali ai concepţiei despre lume şi viaţă a preotului sibian Eginald Schlattner. Este o carte plină de idei demne de reţinut, cel puţin la fel de memorabile ca acelea enunţate cândva de un alt protagonist atipic, Petre Ţuţea (rog esteţii să-mi scuze alăturarea de nume, hazardată poate, la prima vedere).

Din paginile acestei cărţi se desprinde portretul unui „Schlattner – autorul care reflectează despre religie, despre revelaţia lui Dumnezeu în propria viaţă, omul Cetăţii care încearcă să înţeleagă mecanismele Istoriei şi cum s-au derulat acestea pe parcursul vieţii unui om, persoana care îşi descoperă permanent rădăcinile identitare, de membru al unei comunităţi pe cale de dispariţie" (citat din prefaţa scrisă de Radu Carp la volumul *Dumnezeu mă vrea aici*).

Ce altă dovadă mai clară de patriotism putem pretinde decât ataşamentul faţă de glia natală? Românii au în Eginald Schlattner un ambasador din rândurile proprii, care s-a decis să arate lumii că „există şi o altă Românie, pe care m-am străduit s-o fac cunoscută şi crezută peste hotare" (*op. cit.*, pag. 51). De altfel, Eginald Schlattner deţine deja din 2002 titlul de Ambasador Cultural al României, iar în anul 2003, preşedintele Austriei i-a înmânat Crucea de Onoare pentru Literatură şi Artă, clasa I – *Litteris et artibus*.

Mai mult chiar, un preot evanghelic care nu se sfieşte să mărturisească legătura intimă care-l leagă de ortodoxie, cine-a mai auzit de-aşa ceva?! La 85 de ani, fără a-şi nega apartenenţa la etnia germană, tot el ne dă o lecţie de smerenie şi respect faţă de România, recunoscând deschis: „Faptul că am putut să scriu trei romane în limba mea maternă îl datorez nu numai mamei mele, ci în mare măsură patriei mele care niciodată nu ne-a interzis limba, nici pe stradă, nici acasă, la şcoală şi nici la biserică" (*op. cit.*, pag. 56). Tot Domnia Sa spune, în altă parte: „În mod paradoxal, e mai uşor să fii neamţ în România decât în Germania, plecat ca neamţ de aici, unde nu eşti recunoscut ca atare. Acolo, dacă ai noroc, nu te consideră *Zigeuner,* ci român."

→

Centenarul Marii Uniri

Aurel Vlaicu la Cernăuți

Dragoș OLARU

Renumitul lingvist Sextil Pușcariu, prin activitatea sa în Bucovina, a scris una dintre cele mai luminoase pagini în cronica zbuciumată a meleagului nostru. Este foarte puțin cunoscut faptul că zborul primului aviator român deasupra Cernăuților se datorează lui S. Puscariu, care, în 1912, cunoscându-l personal pe ilustrul pionier al aviaticei românești, Aurel Vlaicu, l-a chemat în capitala Bucovinei să efectueze un zbor, pentru a putea fi admirat de bucovineni. El a creat pe lângă Societatea pentru cultura și literatura română din Bucovina un comitet de intelectuali, care s-au ocupat de organizarea acestei demonstrații. Astfel, pe la mijlocul lui aprilie 1912, A. Vlaicu si-a adus aeroplanul la Cernăuți, iar la 21 aprilie, în aclamațiile câtorva zeci de mii de oameni, s-a ridicat în nouri sfidând vântul potrivnic care căuta să-l împiedice în executarea zborului, după ce cu o zi înainte efectuase un strălucit zbor de probă. Peste o săptămână, la 28 aprilie, Vlaicu a efectuat al doilea zbor, precedat și el în ajun de un altul de probă.

Zborurile lui Aurel Vlaicu la Cernăuți (patru la număr) au fost un eveniment sportiv de o deosebită importanță culturală și națională. Prezentăm în continuare câteva documente de epocă, referitoare la acest eveniment important din istoria orașului Cernăuți în general și pentru românii bucovineni în special.

Iată ce scria același S. Pușcariu, care, fiind chemat de urgență la Academia Română, a fost de față numai la zborul de probă din 20 aprilie: „Îmi aduc aminte de cuvintele unui coleg neamț, care venise să asiste și el la acest zbor și care, la Viena, mai avuse ocazia să vadă aeroplane. După ce Vlaicu se înălță și făcu câteva viraje elegante, el îmi zise: *De ridicat s-a ridicat el, dar să-l vedem cum va coborî!* Parcă în ciuda acestui sceptic, falnicul nostru zburător a aterizat la 10 metri de el."

Despre zborul din 21 aprilie găsim date foarte interesante într-o scrisoare a lui Ion Nistor, din 22 aprilie, către același S. Pușcariu: „Astăzi dimineață V-am depeșat reușita zborului. Adaog la depeșă câteva note. Vremea era foarte rea. Vântul nu contenea de loc. Publicul devenise nerăbdător. Vlaicu era enervat și nehotărât. În fine, spre orele 6 s-a ridicat la îndemnul nostru. A zburat spre Ceahor. De jos se vedea ce luptă uriașă ducea cu vântul. Zboară aeroplanul ca o barcă mânată de valuri când în sus, când în jos. Cu mare greutate s-a întors și a zburat contra vântului. Aterizarea a fost usoară; a avut însă unicul cusur că nu s-a făcut pe câmpul hipodromului, ci într-o grădină între Feldgasse și șinele trenului. Aceasta a fost singura cauză din care zborul n-a reușit deplin. Publicul a rămas mulțumit. Contele Meran (guvernatorul Bucovinei – nota D.O.) l-a felicitat pe aviator pentru curajul său."

Facem precizarea că decolarea a avut loc de pe terenul hipodromului de atunci, care se afla pe locul unde peste ani avea să se deschidă chiar aeroportul din Cernăuți, iar aterizarea s-a făcut într-o grădină din apropierea actualei străzi Karmeliuk și calea ferată. Publicul, apreciat de ziare între 18 și 30 de mii, se adunase în incinta hipodromului, precum și pe ridicăturile din împrejurimi.

Revista *Junimea Literară* din Cernăuți relata cu entuziasm în legătură cu acest eveniment: „Neamul românesc din Bucovina a avut o frumoasă zi de sărbătoare, o zi de mângâiere și întărire sufletească... Au fost zborurile lui A. Vlaicu un eveniment sportiv de primă importanță pentru Cernăuți și Bucovina.

S-a admirat genialitatea inventatorului care a construit un aparat superior din multe puncte de vedere tuturor aparatelor mai noi și siguranța aviatorului care cârmuieste cu atâta destoinicie aparatul său... Pentru noi n-a zburat cine știe ce aviator venit să-și câștige nume și bani, pentru noi a zburat un român, feciorul economului din Binținți lângă Orăștie, și a zburat în fața câtorva zeci de mii de oameni între care erau și sute de acei care ne vorbesc de rău, care ne disprețuiesc, care caută să dovedească altora, ba chiar și unora dintre noi, că suntem un popor inferior, fără cultură, fără calitățile ce se cer unui neam ce aspiră către un viitor. În fața acestora a zburat Vlaicu și, ridicându-se triumfător în aer, a simbolizat ridicarea noastră, a însemnat învingerea noastră prin muncă și răbdare.

Din inima noastră a dispărut îndoiala, din mintea noastră s-au șters gândurile negre și în locul lor s-a sălășluit încrederea unui neam care are o mare doză de vitalitate, care-i înzestrat cu strălucite calități care asteaptă să fie trezite, îndrumate, sprijinite și care desigur vor învinge, asigurând neamului nostru locul ce i se cuvine între neamurile lumii.

Lacrimile de bucurie ce-au izvorât cu prisosință din ochii multor spectatori erau prinosul de dragoste și recunoștință a românilor bucovineni pentru cea-surile de mândrie și bucurie sufletească cu care ne-a dăruit acest distins fiu al neamului nostru glorios și care ne este și nădejdea viitorului nostru."

Cât de semnificative sunt aceste cuvinte înflăcărate și îndemnuri optimiste ale acestui cronicar, publicate cu peste o sută de ani în urmă! Ele sunt foarte actuale și azi pentru românii bucovineni, care pot dovedi calitățile și valorile creatoare ale neamului nostru numai prin muncă asiduă și răbdare.

Nu putem să încheiem aceste rânduri fără să lansăm ideea că i-ar sta bine unei străzi din apropierea aeroportului cernăuțean să poarte numele lui Aurel Vlaicu, numele aceluia care a purtat cu desăvârșită glorie faima primelor zboruri din lume cu avionul.

De altfel, patriotismul și curajul par a se moșteni din tată-n fiu în familia Schlattner, părintele lui Eginald fiind pe vremuri ofițer în Armata Regală Română, nu în cea austro-ungară, cum era obiceiul sașilor de pe atunci. Același cap de familie a hotărât mutarea de la Arad la Făgăraș, în momentul în care se finaliza cel de-Al Doilea Război Mondial, atunci când încă se mai cumpănea dacă Banatul va reveni Ungariei sau României. S-a-nfăptuit aceasta în ciuda faptului că se vorbea maghiara în casă, la fel de bine ca româna și germana (bunica din partea mamei se trăgea dintr-o familie de nobili maghiari).

Revenind la portretul acestui adevărat *Senior al Culturii,* creionez câteva dintre ideile sale, pe care le redau în cuvintele sale proprii. Se deduce din scrierile lui, asa cum el însuși mărturisește, „încercarea de cunoaștere și recunoaștere a celuilalt, care este diferit de tine prin obiceiuri, religie, port, dar mai ales prin ponderea limbii lui materne". Recomandă acest model de acțiune, pe care l-am putea numi *modelul transilvan de conviețuire pasnică,* inclusiv politicienilor din Uniunea Europeană, ca soluție de armonizare *prin integrare, nu prin asimilare.* Și nu se rezumă doar la enunțarea sa în teorie, ci-l aplică în viața de zi cu zi, ca de exemplu atunci când deschide porțile bisericii și casei parohiale din Rosia pentru consătenii cu tenul brun, care locuiesc „în vale". Nimic neobișnuit pentru un sas care a copilărit în forme de conviețuire firești, printre români, maghiari, evrei, germani, armeni și țigani, pe când încă nu se inventaseră noțiunile tehnice de „multietnic", „multicultural" sau „*Leitkultur*" (cultură de ghidare).

Cum îl împacă pe Dumnezeu? Ei bine, iată cum: „Liturghia cântată o țin întotdeauna în limba germană, fiindcă așa este învățat Dumnezeu de 800 de ani. Predica o țin însă în limba română, dacă sunt români. Iar dacă sunt și români, și nemți, atunci țin două predici diferite despre texte diferite, ca bunul Dumnezeu să nu se plictisească." (*op. cit.*, pag. 103)

Nonconformismul lui Eginald Schlattner se simte până și în limba scrierilor sale, un amestec de influențe care s-a conservat în Ardeal datorită izolării geografice și politice îndelungate („un limbaj german influențat de idiomul austriac de la care, în mod conștient, nu mă abat în romanele mele, deși pe alocuri este demodat", mărturisește în autobiografie). Această particularitate contribuie la atracția pe care romanele sale o exercită asupra cititorilor germani din afara granițelor României. Pe scurt, inclusiv din punct de vedere lingvistic, Eginald Schlattner este un unicat, în sensul cel mai autentic.

Personalitatea sa atrage parcă acum mai mult decât oricând atenția celor mai diverși intelectuali și artiști, care îl vizitează din ce în ce mai des, în grupuri din ce în ce mai numeroase. Cortegiul musafirilor se extinde dincolo de granițe, vârste, naționalități, cetățenii, etnii, religii sau profesii. Singura condiție care se subînțelege din oficiu este spiritul deschis. Cu aceeași bucurie, părintele îi primește pe toți și găsește cuvântul potrivit pentru fiecare. În ciuda vârstei sale venerabile și a inevitabilului cortegiu de limitări fizice aferente, conservă o vioiciune de minte cu care parcă abia a început să iasă la drum, încurajându-și interlocutorii să depene idei proaspete, adesea surprinzătoare, noi, profunde. Idei de schimbat lumea, dar numai prin consens, fără a forța sau impune vreodată ceva! După o audiență la Domnia Sa, toți cei prezenți pleacă parcă mai bogați sufletește, însuflețiți, energizați.

Privită din perspectiva actuală, decizia de a-i acorda titlul de *doctor honoris causa*, venită din partea Universității din Cluj, aceeași universitate care în 1957 l-a exmatriculat pe motiv de... absențe nemotivate, pentru că fusese arestat, este mai mult decât o măsură reparatorie. Este o elegantă reverență în fața celui care, neclintit în credința sa, și-a dedicat viața și opera idealului conviețuirii în bună înțelegere și acceptare reciprocă.

Valoarea simbolică a acestei recuperări ne confirmă odată în plus valabilitatea crezului său neclintit: „Fantezia lui Dumnezeu depășește toate previziunile noastre". Se-nchide astfel un cerc, vicios la propriu și la figurat, și se deschide în același timp o perspectivă nouă asupra puterii nemăsurate a cuvântului, mai puternic decât ura, atunci când e folosit cu răspundere și cumpănire.

Claritatea pe care o aduce această recunoaștere oficială ne aduce și pe noi cu un pas mai aproape de idealul acelei normalități după care România tânjește de o sută de ani, după ce elitele ei au fost suprimate sistematic, cu îndârjire dictată de rațiuni politice dezumanizante. Avem nevoie de modele, ca de aer! E o mare ușurare să constatăm că, deși procesul acestei renașteri spirituale nu poate fi accelerat din afară, până la urmă protagoniștii adevărați ai istoriei își află locul meritat, pe vârfuri, chiar dacă uneori e nevoie de decenii până când se înfăptuiește acest ideal.

Limba Noastră cea Română

Grigore Vieru

Sărut vatra și-al ei nume
Care veșnic ne adună,
Vatra ce-a născut pe lume
Limba noastră cea română.

Cânt a Patriei ființă
Și-a ei rodnică țărână
Ce-a născut în suferință
Limba noastră cea română.

Pre pământ străvechi și magic
Numai dânsa ni-i stăpână:
Limba neamului meu dacic,
Limba noastră cea română.

În al limbilor tezaur
Pururea o să rămână
Limba doinelor de aur,
Limba noastră cea română.

Centenarul Marii Uniri

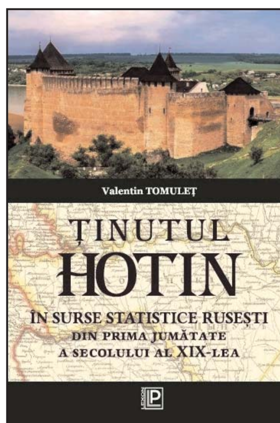
Ţinutul Hotin în statistici ruseşti

Galina MARTEA

De la bun început trebuie spus că monografia *Ţinutul Hotin în surse statistice ruseşti din prima jumătate a secolului al XIX-lea,* publicată recent la Editura Lexon-Prim, Chişinău, este o lucrare monumentală, de 1056 de pagini, dedicată poporului român din Basarabia, cel atât de mult încercat de istorie de-a lungul veacurilor. Autorul cărţii este neobositul Valentin Tomuleţ, scriitor şi istoric literar, profesor universitar la Facultatea de Istorie şi Psihologie şi decan al Facultăţii de Arte Frumoase, Universitatea de Stat din Moldova.

Dincolo de efortul impresionant în realizarea cărţii, trebuie subliniat faptul că autorul a scos la suprafaţă lucruri din trecut care au stat ascunse prin diverse arhive din mai multe ţări, multe dintre ele necunoscute până în prezent. Valentin Tomuleţ dedică această monografie poporului moldovean, poporului român din Basarabia şi, nu în ultimul timp, concetăţenilor din comuna Tabani, raionul Briceni, localitate unde este născut (la 15 septembrie 1952). Totul este realizat pentru ca omul acestui ţinut să-şi cunoască trecutul istoric, plin de umilinţă şi trădare. Spune autorul: „Publicând această lucrare, ne-am gândit în primul rând la cititorul simplu, dornic de a cunoaşte istoria locală – elevul, studentul, profesorul, cetăţeanul, în particular, cel din mediul rural, care este interesat să aibă un răspuns neîntârziat şi lămurit la diferite chestiuni legate de istoria localităţii în care s-a născut şi locuieşte, răspuns pe care nu-l poţi obţine decât din lucrări speciale, dar pe care, din păcate, nu le are la îndemână, nu le cunoaşte şi nici nu le poate găsi…" În continuare, autorul menţionează „politica de rusificare şi deznaţionalizare promovată în Basarabia prin impunerea valorilor naţionale şi spirituale ruse, străine, în detrimentul celor autohtone". Sunt prezentate fapte istorice petrecute pe teritoriul Basarabiei în perioada dominaţiei ţariste, fiind pusă la îndemâna cititorului o întreagă gamă de evenimente ce au marcat existenţa unui popor în condiţii de ocupaţie („unde, după anexarea în 1812 a Basarabiei la Imperiul Rus, administraţia imperială rusă colonizează provincia nou-anexată cu ruşi, ucraineni, bulgari, găgăuzi, germani, elveţieni, evrei etc., ca rezultat fiind schimbată structura etnică a populaţiei din Basarabia"), depistate din surse statistice inedite cu referire la localităţile din fostul judeţ Hotin la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi prima jumătate a secolului al XIX-lea, toate fiind preluate din arhivele Republicii Moldova, Federaţiei Ruse şi Ucrainei. Este de menţionat dragostea cu care autorul descrie caracterul basarabeanului care, după secole de ocupaţie de marile imperii, încă mai doreşte să menţină în viaţă tradiţiile şi limba strămoşilor noştri – limba română. În acest context, poporul basarabean trebuie să-şi cunoască istoria neamului, cu atât mai mult locuitorii zonei de nord a Basarabiei (astăzi, în componenţa Republicii Moldova şi Ucrainei), precum şi din alte regiuni pierdute în urma actelor abuzive şi ilegale. În acest scop îi este pusă la dispoziţie lucrarea de faţă.

Intervalul cronologic abordat în monografie cuprinde, aşa cum scrie Valentin Tomuleţ, „prima jumătate a secolului XIX, ca limită inferioară de hotar servind anul 1812, când, în urma războiului ruso-turc din anii 1806-1812, regiunea dintre Prut şi Nistru a fost anexată la Imperiul Rus. Limita cronologică superioară cuprinde mijlocul secolului al XIX-lea, când, în urma războiului Crimeei (1853-1856), Rusia a fost nevoită să retrocedeze Principatului Moldovei partea de sud a Basarabiei. Limitele cronologice propuse înglobează o perioadă cu adânci transformări, care au influenţat semnificativ evoluţia vieţii social-politice a regiunii dintre Prut şi Nistru, transformări dictate de ruperea acesteia în 1812 din cadrul unui sistem social-economic şi politic (cel al Principatului Moldovei) şi încorporarea ei forţată în cadrul altui sistem (cel al Imperiului Rus). În aceşti ani, în viaţa economică şi în structura socială a Basarabiei intervin schimbări radicale, determinate de politica cu caracter pronunţat antinaţional promovată de ţarism şi de măsurile de colonizare şi deznaţionalizare întreprinse de administraţia imperială rusă în vederea includerii provinciei în sistemul economic şi politic al Imperiului Rus, evenimente care vor avea efecte pronunţate asupra Basarabiei. Deşi, limitele cronologice ale cercetării cuprind prima jumătate a secolului al XIX-lea, totuşi, pentru a putea face comparaţiile şi generalizările de rigoare, am fost nevoiţi să depăşim atât limita inferioară, cât şi cea superioară a cercetării. Pentru limita inferioară, când Principatul Moldovei era un stat integru, paralelele respective vor începe cu anii '60-'70 ai secolului al XVIII-lea, când războaiele ruso-turce din anii 1768-1774 şi 1787-1791 au influenţat puternic procesele demografice din Principat, iar limita superioară coincide cu reformele liberale în Basarabia din anii '60-'70 ai secolului al XIX-lea, impactul lor fiind unul vădit asupra proceselor demografice, economice şi sociale din regiune."

Structurată în 7 capitole şi 18 subcapitole, studii introductive, abrevieri, zeci de anexe, lucrarea în sine se centrează pe studiul monografic dedicat ţinutului/judeţului Hotin din prima jumătate a secolului XIX: împărţirea administrativ-teritorială şi, nemijlocit, analiza sistemului administrativ şi fiscal al Basarabiei în prima jumătate a secolului al XIX-lea; recensămintele şi statisticile oficiale privind demografia Basarabiei, realizate de către Imperiul Rus din acea perioadă, acestea reflectând pe viu atitudinea meschină în planificarea şi implementarea politicilor economice, sociale şi fiscale de dezvoltare, cât şi pentru desfăşurarea diferitor activităţi administrative pe teritoriul basarabean; în mod aparte, sunt realizate studii detaliate de ordin demografic, social şi economic care au avut loc în ţinutul/judeţul Hotin în diferite perioade de timp, privite în context basarabean general şi local, iar cele de ordin regional – în contextul a trei gubernii din Novorosia (Herson, Taurida şi Ekaterinoslav), date statistice depistate în diverse fonduri de arhivă din Moldova, Ucraina, Federaţia Rusă; dinamica populaţiei din satul Tabani, judeţul Hotin, şi situaţia localităţilor din ţinutul Hotin privind acele schimbări cantitative care s-au produs sub raport numeric; multe alte aspecte ce ţin de teritoriul şi populaţia Basarabiei. Din analiza statisticilor realizate de către Imperiul Rus în 1820 se poate extrage o informaţie extrem de vastă şi preţioasă despre populaţia ţinutului Hotin din acea vreme. Materialul factologic identificat include în cel mai amănunţit mod date din 145 de localităţi din ţinutul Hotin, spre exemplu, privind anul populării localităţii, numele proprietarului, legenda provenienţei; numărul de mănăstiri, biserici, şcoli, clădiri ce aparţineau statului şi persoanelor particulare, hanuri, cârciumi, beciuri, magazine, mori şi uzine; numărul de vite, de stupi de albine, de livezi ce aparţineau locuitorilor, numele persoanelor de sex masculin-capi de familii, numărul de burlaci, văduve, văduvi, mazili, ruptaşi şi bejenari, informaţii despre proprietarul sau arendaşul moşiei satului, numărul de soldaţi instruiţi şi cine este comandantul lor etc. Este important de menţionat că datele statistice realizate în anul 1820 au fost depozitate în fondul Guvernului Regional al Basarabiei şi al Arhivei Naţionale a Republicii Moldova, care, ca şi cele din 1821, sunt inedite, fiind descoperite în fondurile Arhivei de Stat din regiunea Cernăuţi, Ucraina. Importanţa acestor statistici constă în faptul că atestă influenţa politicii imperiale ruse asupra proceselor migraţioniste din ţinut. Cât despre statisticile din 1825 cu referire la ţinutul Hotin, şi nu numai, datele au fost descoperite în Arhiva Istorică Militară de Stat din Rusia – fondul Arhiva Militaro-Ştiinţifică, în care erau adunate informaţii deosebit de preţioase despre numărul de persoane de sex masculin şi de sex feminin pentru următoarele categorii sociale – ţărani, clerici, mazili, ţigani şi evrei, dar şi despre starea economică a satelor la momentul respectiv. Un lucru foarte interesant este că evidenţa statistică a fost efectuată de ofiţeri ai departamentului militar, concomitent cu selectarea materialului pentru secţiunea specială „Descrierea militaro-statistică a Basarabiei", aceasta fiind concepută în 1826, însă rămasă în manuscris. În consecinţă, avem un studiu nespus de valoros, cu relatări preţioase, extrem de interesante, bine argumentate. De altfel, autorul spune: „Poziţia periferică a Basarabiei în sistemul economic şi politic al Imperiului Rus a determinat în mare parte atitudinea vădit discriminatorie faţă de această provincie a autorităţilor centrale, care au limitat drepturile şi posibilităţile autohtonilor, în fond ale moldovenilor. Ca rezultat, lipsa de unitate statală şi independenţă naţională, dominaţia politică şi exploatarea economică, crearea unor stări sociale cosmopolite de către Imperiul Rus au influenţat direct acest proces. Ţarismul a promovat în Basarabia o politică de rusificare şi deznaţionalizare prin impunerea valorilor naţionale şi spirituale ruse, străine, în detrimentul celor autohtone…" Totodată, autorul cărţii menţionează: „Documentele depistate sunt traduse în limba română. Principiul de bază în reproducerea documentelor a fost respectarea cu stricteţe a formei primare, de aceea documentele traduse redau întocmai conţinutul originalului. Documentul de bază – tabelul – este publicat integral, fără prescurtări sau omisiuni. În interesul unei cât mai exacte transcrieri, s-a menţinut redarea exactă a materialului factologic înregistrat în document."

Monografia *Ţinutul Hotin în surse statistice ruseşti…* este o lucrare foarte actuală şi necesară timpurilor noastre, deoarece prin intermediul acesteia poporul român din Basarabia poate să-şi reamintească istoria trecutului nefericit. Privind acest subiect, autorul vine cu convingeri ferme: „Primul lucru cert într-o investigaţie ştiinţifică, atunci când încercăm să supunem analizei orice problematică legată de istoria Basarabiei în epoca modernă sau, mai corect spus, sub dominaţie ţaristă, este lipsa sau absenţa totală a memoriei. Cum putem vorbi în acest sens de un adevăr istoric, cum putem aprecia destinul unui popor şi/sau al unei ţări dacă uităm (sau ne facem că uităm) de regimurile care s-au perindat în timp şi au promovat ideologii criminale ce şi-au propus să extermine limba română, cultura, datina şi tradiţia străbună românească, poporul român? Din diverse motive, de partid, ideologice, de clan, egoiste, de interes meschin, de incompetenţă etc., nu s-a făcut suficient pentru a condamna regimurile imperiale, pentru a informa şi a convinge societatea şi comunitatea internaţională, în baza unor cercetări temeinice, în legătură cu etnocidul la care a fost supusă etnia română din Imperiul Rus şi URSS. Când spunem că nu există o memorie colectivă despre ceea ce s-a întâmplat cu acest pătimit popor de-a lungul secolelor, ne referim în primul rând la faptul că ştim încă prea puţin sau aproape deloc despre soarta Basarabiei şi a basarabenilor sub ocupaţia ţaristă începând cu 1812, deşi suntem de acord cu faptul că nu s-a făcut nimic considerabil sau aproape nimic pentru recuperarea memoriei istorice, în pofida faptului că referitor la istoria Basarabiei au fost scrise nu puţine lucrări. Conştientizăm, desigur, că problemele cu care se confruntă Republica Moldova astăzi sunt o consecinţă nefastă a trecutului, inclusiv a actului ilegal şi abuziv săvârşit la 1812 de Imperiul Rus, prin care acesta a anexat jumătatea estică, cea mai bogată şi fertilă parte a Principatului Moldovei, trunchiind o ţară şi dezbinând un popor. Jurnalistul Silviu Tănase constată că 180 din ultimii 200 de ani au fost trăiţi de românii basarabeni sub dictaturi sau regimuri autocrate: 106 ani sub dominaţie imperială rusă/ţaristă, câţiva ani de dictatură carlistă şi 48 de ani sub regimul imperial sovietic (1940-1941, 1944-1991). Urmare – lipsa de libertate a gândului a generat atrofierea conştiinţei şi a memoriei, în cazul basarabenilor – a memoriei de neam şi Ţară, de Ţara-Mamă…"

→

Limba noastră cea română e iubită și la Cernăuți

Maria CHIRTOACĂ

Străbătut de undele Prutului, bântuit încă de stafiile istoriei, bătrânul oraș Cernăuți e și astăzi romantic și frumos, păstrând pe străzile sale parfumul poeziei. Situat în vestul Ucrainei și în nordul nostalgicei noastre Bucovine, are o suprafață de 153 de kilometri pătrați și o populație de aproximativ 259.400 de locuitori ucraineni, ruși, români (circa 20%), moldoveni, evrei, germani, polonezi și alte minorități.

E atestat documentar din anul 1408, când domnitorul Moldovei, Alexandru cel Bun, a acordat privilegii unor negustori din Lwow, și are un trecut la fel de zbuciumat ca al tuturor teritoriilor românești. Începând cu anul 1775, orașul a fost integrat Imperiului Habsburgic și populat cu germani, evrei și polonezi, limba germană impunându-se în acest teritoriu.

În anul 1849, Cernăuți era capitală a Ducatului Bucovinei și abia după încă aproape șaptezeci de ani, în 1918, a revenit, cum era drept și firesc, României.

Ca întotdeauna, în urma marilor războaie, țările mici sunt râvnite și împărțite după bunul plac al cuceritorilor: în iunie 1940, prin Pactul Ribbentrop-Molotov, regiunea Cernăuți a intrat în componența Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste Ucrainene.

I-a fost redată României din 1941 până în 1945, când a intrat din nou în posesia U.R.S.S. Ucrainene, până la dizolvarea Uniunii Sovietice, în anul 1991. Acum orașul aparține Ucrainei.

Timpul, însă, își urmează cursul firesc, indiferent la gândurile de orice natură ale oamenilor și acest fenomen e valabil și pentru Cernăuți, acolo unde în urmă cu peste o sută cincizeci de ani îl purtau pașii pe acela care avea să devină steaua călăuzitoare a limbii române.

Frumosul oraș nu și-a pierdut farmecul de-a lungul anilor și încă ne invită să-i admirăm arhitectura, centrul vechi, obiectivele culturale și istorice. Universitatea, elegantă, rafinată, impunătoare, ca o regină în mijlocul supușilor, păstrează aceeași atmosferă sărbătorească (ori așa simțim noi de fiecare dată când participăm la un eveniment important) și ne mândrim cu faptul că scriitorul și lingvistul Sextil Pușcariu, decan al Facultății de Filosofie din Cernăuți, este român, că tot acolo și-a desăvârșit studiile luându-și doctoratul în teologie scriitorul Gala Galaction, că a studiat acolo și compozitorul Ciprian Porumbescu, cel care a și condus corul Societății Culturale a studenților români din Cernăuți. Universitatea, construită de împăratul Franz Joseph în anul în 1875, se află pe locul Seminarului Teologic. Acolo, unde era și Facultatea de Teologie, își aveau reședința mitropoliții bucovineni. Clădirea actuală e construită prin anii 1920-1922 de către guvernul României și a purtat o vreme, după Unirea din 1918, numele regelui Carol I. Sălile universității sunt splendide, adevărate opere de artă. Numele unora provin de la culorile ce le împodobesc sau de la evenimente remarcabile din istoria orașului. În Sala Roșie, cu tapițerie de mătase, predomină această culoare veselă, revigorantă, optimistă. Sala Albastră se remarcă prin nuanța candidă a cerului, Sala Sinodală, unde s-a votat în anul 1918 Unirea Bucovinei cu România, se mai numește, în cinstea acestui eveniment, și Sala Unirii. Sunt, de asemenea, impresionante porțile boltite, coloanele, arcadele și zidurile clădirilor din interior, unde predomină rozul și roșul-cărămiziu. Clădirea principală este fosta reședință mitropolitană. O biserică frumoasă din corpul aceleiași importante instituții de învățământ superior, care are acum șaisprezece facultăți, e mai mereu plină de credincioși. Ceva mai în spate există și un parc dendrologic. Această atracție turistică a orașului (azi, Universitatea Națională „Iuri Fedkovici") aparține patrimoniului U.N.E.S.C.O.

Teatrul Național, datând din 1905, unde a debutat marele actor Grigore Vasiliu Birlic (a studiat în acest oraș dreptul și artele dramatice), poartă azi numele scriitoarei Olga Kobileanska. Primăria, Gara Centrală, Catedrala Sfântul Nicolae, Biserica Armenească,

Palatul Hurmuzachi-Logothetti, Monumentul Eroilor Români, Muzeul Municipal, Muzeul de Artă, Monumentul Armatei Roșii, Centrul Cultural Român Eudoxiu Hurmuzachi, Muzeul Diasporei sunt alte obiective care nu trebuie ocolite în Cernăuți. În piața Primăriei, traversând un parc frumos îngrijit, există, de asemenea, un monument interesant: în spatele statuii poetului ucrainean Taras Șevcenko se află fântâna arteziană cu un zid frumos colorat în cinstea eroilor naționali și tot pe acest zid este și modelul documentului care atestă înființarea orașului Cernăuți de către domnitorul Alexandru cel Bun.

Se cuvine să ne amintim cu emoție de casa lui Aron Pumnul și de mormântul acestuia, unde sunt depuse, de asemenea, cu fior și nostalgie, flori la fiecare eveniment important din viața românilor bucovineni. Aceste străzi pietruite ale orașului au purtat și pașii altor personalități de origine română: regizorul Ion Bostan, compozitorii Tudor Flondor și Roman Vlad, istoricul Ion Nistor, folcloristul Ion G. Sbierea, frații Hurmuzachi, cântăreața de operă Viorica Ursuleac, pianistul Carol Miculi, Florin Piersic, actorul nostru îndrăgit, care a copilărit o vreme la Cernăuți, solista de muzică populară Sofia Vicoveanca, Ambrosiu Dimitrovici, publicist, membru fondator al Academiei Române, fizicianul Radu Grigorovici, scriitorul Modest Morariu, matematicianul Gheorghe Vrănceanu, jurnalistul Mircea Șerbănescu, Isidor Bodea, primul medic șef al Spitalului de copii, Iancu Flondor, militant pentru drepturile românilor din Bucovina, dramaturgul Victor Ion Popa, actorul Mișu Fotino, părintele Dumitru Stăniloaie, prof. doctor Ilie Luceac, Alexandrina Cernov, membră de onoare a Academiei Române și mulți alții.

Îmi amintesc că primele zile ale lui septembrie 2018 s-au dovedit senine și calde, gata să-l omagieze pe Eminescu și limba noastră cea română. Grațioasa statuie a poetului a fost inundată de soare, de muzică și bucurie, dar mai ales de flori, coroane, ofrande, glastre ce îmbujorau privirile participanților la eveniment.

Fiintează acolo Societatea pentru Cultura Românească „Mihai Eminescu", coordonată de jurnalistul Vasile Bîcu și aceasta deschide larg porțile fiecărei ediții a sărbătorii naționale „Limba Noastră cea Română", mai întâi la statuia poetului și în continuare în sala Filarmonicii de Stat „Dmitro Hnatiuc". Oaspeți de onoare aduc omagiu poetului nepereche, frumuseții fără egal a graiului nostru și amintesc importanța evenimentului, lansează cărți și demonstrează faptul că viersul românesc nu are frontieră.

De nenumărate ori bucovinenii au subliniat nevoia de colaborare cu românii din cele trei țări surori și faptul că guvernul României nu se implică ori se implică foarte puțin în susținerea bucovinenilor de peste graniță. În Cernăuți, unde predomină populația ucraineană și rusă și unde numai pe alocuri se mai vorbește românește, este nevoie de cărți și manuale în limba română, așa încât se impune ca noi, cei de aici, să punem și acolo umărul la promovarea limbii române și a valorilor noastre culturale.

Mergând agale pe străzi, se aud și voci tinere de ucraineni stârnindu-și chitara și manifestându-se împotriva genului de activități despre care povestesc. Deși populația se dovedește pașnică, amabilă, sensibilă, profund religioasă, pare-se că există, ca peste tot, extremiști.

Chiar dacă populația acestui oraș românesc a fost deznaționalizată de către puternicul Imperiu Austro-Ungar, nu trebuie să uităm că timp de peste patru sute de ani de la înființarea sa, în secolul al XIV-lea, până la ocupația austro-ungară, acest teritoriu a fost pământ românesc. În secolul al XVI-lea acolo erau numai români, dar mai târziu acestia au fost declarați abuziv cetățeni ucraineni. Să nu uităm, de asemenea, că în anul 1848 aici s-au refugiat mulți revoluționari din Moldova și Țara Românească, militând pentru prosperitatea națională.

Avem drepturi mari în Bucovina și îmi place să cred că omenirea a învățat din evenimentele trecutului că pacea între oameni nu e doar o poveste la care visează altruiștii și de care egoiștii râd.

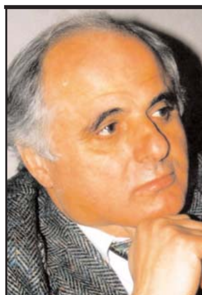
Sunt și războaie care se câștigă pașnic și oșteni care luptă până la ultima suflare pe tărâmul de aur al limbii române pentru a-i recuceri prestigiul în fața lumii întregi, pentru a-i păzi și păstra frumusețea și unitatea în toate plaiurile românești. Este și aceasta o modalitate de a milita pentru înfăptuirea sfântului nostru vis de Unire într-o Românie fără frontiere. Dumnezeu să ne ajute!

Cu profundă durere pentru trecutul istoric al românilor din Basarabia, autorul continuă: „La începutul secolului al XIX-lea, Rusia, pentru prima oară în istoria cuceririlor teritoriale pe direcția sud-vestică, anexează o regiune ce nu-i aparținea și la care nu avea niciun drept, cu populație nerusă. Pentru a justifica acest act ilegal și abuziv, istoriografia rusă a expus diferite concepții și teorii. Aceste concepții și teorii, preluate ulterior de istoriografia sovietică moldovenească, privind intenția nobilă de «eliberare a populației ortodoxe de sub jugul odios otoman», sunt false și vulnerabile și nu rezistă niciunei critici în cazul românilor basarabeni, întrucât acestora nu le-a fost acordată libertatea promisă, iar populația s-a pomenit sub o altă dominație politică, exercitată de o putere de aceeași credință creștin-ortodoxă. Pentru justificarea acestui rapt teritorial, istoriografia rusă și cea sovietică au căutat să prezinte argumente, cât de cât plauzibile, care pe parcurs s-au dovedit a fi adevărate falsuri… Nici Basarabia anexată nu a prosperat sub aspect economic pe durata celor 106 ani de ocupație rusă, ea fiind una dintre cele mai sărace regiuni (gubernii) din Imperiu, cu o infrastructură economică inferioară față de guberniile limitrofe. Cea mai gravă consecință a actului de la 1812 a constituit-o însă înstrăinarea, pentru o perioadă îndelungată, a românilor basarabeni de neamul românesc, cu toate consecințele dezastruoase, cea mai dureroasă fiind conservarea unei stări de subdezvoltare a populației majoritare ca urmare a lipsei desăvârșite a instruirii în limba maternă."

Cele scrise de Valentin Tomuleț în monografie ar putea fi retranscrise aici în totalitate, deoarece sunt lucruri nespus de prețioase și pe care poporul trebuie să le cunoască. Deșteptarea unui popor poate fi obținută numai prin lecturarea unor asemenea cărți care trezesc sentimentul de unitate națională, de conștiință națională, demnitate națională – toate reprezentând conținutul prin care se manifestă atitudinea omului față de întreaga diversitate a valorilor naționale. În consecință, aceasta este o lucrare foarte actuală și extrem de utilă pentru societatea basarabeană de astăzi, care este atât de divizată și influențată de diverse orientări politice atât din interior, cât și din afara țării. Să-i mulțumim domnului Valentin Tomuleț pentru această monografie de mare preț și, totodată, să-i dorim succese cât mai frumoase în realizarea altor acțiuni nobile.

Centenarul Marii Uniri

Micul curs eminescian de istorie națională

Tudor NEDELCEA

A fi poet național înseamnă să fii nu numai cel care a atins pragul de sus al perfecțiunii artistice, ci să reprezinți năzuințele neamului tău. Eminescu a primit acest titlu din partea românilor (germanii l-au numit pe Goethe poet național, dar și pedagog național), motiv pentru care detractorii săi i-au contestat acest atribut, deranjant pentru ei, neiubitori de valori naționale. Aș aminti doar pe semnatarii de la *Dilema* (nr. 265, 27 februarie-5 martie 1998): Răzvan Rădulescu, T.O. Bobe, Pavel Gheo Radu, Cristian Preda, Virgil Nemoianu, Moses Rosen, Ion Bogdan Lefter, Z. Ornea, Mircea Cărtărescu, Șerban Foarță, Cezar Paul-Bădescu – unele nume necunoscute publicului cititor, dar care au fost încununați pentru aceste opinii cu Premiul Național (și cu bani) „M. Eminescu" sau cu funcții politice (cazul europarlamentarului Cristian Preda), inși care au încercat în cel mai autentic stil neostalinist să-l execute pe Eminescu. (Vezi Tudor Nedelcea, *O nouă încercare de sacrificare a lui Eminescu sau „Despărțirea de Eminescu"*, în Tudor Nedelcea, *Eminescu*, prefața de Mihai Cimpoi, cuvânt înainte de Th. Codreanu, postfața de Victor Crăciun, București, Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2013, pp. 233-245.)

Eminescu a fost înnobilat cu titlul de poet național nu numai pentru că e cel mai mare poet român (cel puțin până la acea dată), dar a îmbrățișat și alte domenii de activitate necesare tânărului stat român, unit în 1859 și independent în 1877: teologia, filosofia, economia politică, sociologia, statistica, dar și istoria, determinându-l pe N. Iorga să-l caracterizeze astfel: „Eminescu stăpânea cu desăvârșire cunoștința trecutului românesc și era perfect inițiat în istoria universală, nimeni din generația lui n-a avut în acest grad instinctul adevăratului înțeles al istoriei, la nimeni el nu s-a prefăcut ca la dânsul într-un element permanent și determinant al întregii lui judecăți. E uimit cineva astăzi, la capătul atâtor cercetări minuțioase și pline de răbdare, după adăugirea unui imens material de informație și atâtor sforțări ale criticii, când constată cât înțelegea acest om, și gânditorul politic trebuie să admire ce mare era puterea lui de a integra faptele mărunte și trecătoare ale vieții contemporane în maiestoasa curgere a dezvoltării istorice."

Iubindu-și cu sinceritate țara, el a fixat și canoanele acestui patriotism: „Cu cât ne iubim mai mult patria și poporul nostru, cu atât vom trebui să ne înarmăm mintea cu o rece nepărtinire și să nu surescităm cugetarea, căci usor s-ar putea ca să falsificăm vederea acestei călăuze destul de credincioase și să ne agităm cu vehementă prin întuneric, în luptă cu fantasme. Inimă foarte caldă și minte foarte rece se cer de la un patriot chemat să îndrepteze poporul său, și fantasmul iubirei patriei, cel mai aprig fanatism, nu oprește defel ca creierul să rămâie rece și să-și îndrepteze activitatea cu siguranță, să nimicească adevărata cauză a răului și să o stăpânească cu statornicie de fier." (N. Iorga, *Istoria literaturii românești contemporane,* vol. VII. *Literatura în serviciul politicii,* în N. Iorga, *Eminescu,* Iași, Editura Junimea, 1981, p. 269. Vezi și Tudor Nedelcea, *Eminescu, istoricul,* Craiova, Fundația Scrisul Românesc, 1998. Vezi și Mihai Cimpoi, *Mihai Eminescu. Dicționar enciclopedic,* ediția a II-a, revăzută și adăugită, Chișinău, Edit. Gunivas, 2018.) Și nu avea la data scrierii acestui articol decât 20 de ani! „A fi «naționalist» în epoca lui Eminescu – argumentează acad. Ioan-Aurel Pop (*Eminescu și Transilvania. Locul românilor în Europa. Lecția de românism a românilor de la răsărit*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2014, p. 11), însemna a-ți iubi în chip netărmurit țara și poporul și a lupta pentru libertatea națională. Acesta era unul dintre cele mai înalte idealuri morale posibile, exprimate numai de spiritele cele mai alese."

Conștient de greutatea și responsabilitatea cuvântului scris, precum altădată cronicarii moldoveni, de rolul educativ și formativ al istoriei, Eminescu a poposit asupra unor personalități și epoci de istorie, propunându-și un program de reconstrucție istorică, de revalorificare a făuritorilor de neam românesc. Chiar dacă nu și-a strâns toate studiile și articolele într-un volum, contemporan cu A.D. Xenopol, el a elaborat un *mic curs de istorie națională* (*Convorbiri literare,* 1 aug. 1876, p. 168), promis ziariștilor de la oficiosul liberal *Românul,* condus de o altă mare personalitate a vremii, C.A. Rosetti, cu care se afla într-o benefică polemică.

„Panule, știi tu că în lumea aceasta nu este nimic mai interesant decât istoria poporului nostru, trecutul lui tot, tot este un șir neîntrerupt de martiri?", îi scrie el lui Gh. Panu (Gh. Panu, *Amintiri de la „Junimea" din Iași,* vol. I, București, 1971, pp. 379-380). Asupra acestor martiri s-a oprit Eminescu, analizându-le acțiunile în context panromânesc și european, începând cu etnogeneza limbii și poporului nostru până la ultimele evenimente ale anului 1888,

publicate în revista *Fântâna Blanduziei* (I, nr. 4, 25 dec. 1888, p. 1).

Un element de bază al trăiniciei și rezistenței românilor de-a lungul vremurilor și în gura marilor imperii a fost (și este) unitatea sa etnică și lingvistică. Eminescu laudă revista *Albina Carpaților* pentru „propășirea fonetismului în Transilvania", demers științific considerat de el „un puternic mijloc pentru a păstra vechea noastră avere națională: unitatea în limbă și o normă unică în pronunție". (*Foaie literară*, în *Curierul de Iași,* 26 aug. 1877, p. 2)

Afirmând un mare adevăr: „nu noi suntem stăpânii limbii, ci limba este stăpâna noastră", sau că „limba română este, formal, cea mai pur romanică din câte există", Eminescu se dovedește și un bun lingvist. Constată că „există multe indicii, atât în numirile localităților și râurilor, precum și în alte împrejurări, cari denotă o unitate a neamului românesc preexistentă formațiunilor statelor noastre". (*Timpul,* 6, nr. 72, 1 apr. 1881, p. 1) O unitate dată de „acel neam de oameni, cu acel tip etnic care, revărsându-se deoparte din Maramureș, de alta din Ardeal, au pus temelia statelor române în secolul al XII-lea și al XIV-lea și care prin caracterul lui înnăscut, au determinat soarta acestor țări de la 1200 și până la 1700", căci, „o unitate atât de pronunțată a limbei dovedește însă o unitate de origini etnice". (*Ibidem*)

„Unitatea actuală a limbei vorbite" a găsit în Matei Basarab un domnitor-decident, și această unitate lingvistică este întregită de obiceiul pământului, dreptul lor propriu (*Jus Olachale* sau *Olacharum*), întrucât „acasă la dânsa, limba românească este o bună gospodină și are multe de toate". Această unitate a fost și o pavăză, un scut de apărare împotriva imperiilor vecine, în special pentru românii transilvăneni, „căci politicește putem fi despărțiți, dar unitatea noastră de rasă și de limbă e o realitate atât de mare și de energică, încât nici ignoranța, nici sila n-o pot tăgădui. Ei, să nu fi trăit Matei Basarab, nici Teofan al Ardealului, nici Varlaam al Moldovei, să nu fi fost suta a șaptesprezecea cu eroii și cugetătorii ei, vă puteți bate joc de noi încă mult timp, dar astăzi nu se mai poate. Astăzi, limba este una de la Cotnar până în Cetatea Albă de lângă Nistru, de la Hotin pân-în Granița militară, azi datina e una, rasa e una și etnologic e unul și același popor, care nu mai doarme somnul pământului și a veacurilor." (*Timpul,* 3 apr. 1882, p. 1)

Astfel încât este legitimă dreptul românilor de a li se respecta „limba, datina, divinitatea noastră etnică, bunurile conștiinței noastre". (*Timpul,* 1 apr. 1882, p. 1)

Biserica este, în concepția eminesciană, instituția cu merite incontestabile în păstrarea unității lingvistice și etnice a poporului român: „Biserica? Creațiunea aceasta eminamente națională a unui Iuga Vodă, carele la 1399 încă o face neatârnată de orice ierarhie bisericească sau lumească, Biserica lui Mateiu Basarab și a lui Varlaam, maica spirituală a neamului românesc, care a născut unitatea limbei și unitatea etnică a poporului, ea care domnește puternic dincolo de granițele noastre și e azilul de mântuire națională în țări unde românul nu are stat". (*Timpul,* 29 mai 1883, p. 1)

Eminescu este printre primii cărturari români care au demonstrat necesitatea construiri unei catedrale pentru neamul românesc (*Timpul,* 5, nr. 143, 4 iul. 1881, p. 1; vezi și Tudor Nedelcea, *Eminescu,* pp. 334-335), caracterul național al Bisericii. „Biserica ortodoxă a Răsăritului a luat la români o formă deosebită de aceea a altor biserici: ea nu e numai o comunitate religioasă, ci totodată națională" (*Timpul,* 6/18 sept. 1889, p. 1); „am vorbit de biserica națională îndeosebi, nu de legea ortodoxă, și de deosebirile ce biserica noastră le are, nu în dogme, dar în spiritul și atitudinea ei, de celelalte biserici" (*Timpul,* 10 sept. 1880, p. 1).

→

Doină

Mihai Eminescu

De la Nistru pân-la Tisa
Tot românul plânsu-mi-s-a
Că nu mai poate străbate
De-atâta străinătate.
Din Hotin și pân-la Mare
Vin muscalii de-a călare,
De la Mare la Hotin
Mereu calea ne-o ațin;
Din Boian la Vatra-Dornii
Au umplut omida cornii
Și străinul te tot paște
De nu te mai poți cunoaște;
Sus la munte, jos pe vale,
Și-au făcut dușmanii cale,
Din Sătmar pân' în Săcele
Numai vaduri ca acele.
Vai de biet român săracul!
Îndărăt tot dă ca racul,
Nici îi merge, nici se-ndeamnă
Nici îi este toamna toamnă,
Nici e vara vara lui
Și-i străin în țara lui.
De la Turnu-n Dorohoi
Curg dușmanii în puhoi
Și s-așază pe la noi;
Și cum vin cu drum de fier
Toate cântecele pier,
Zboară păsările toate
De neagra străinătate.
Numai umbra spinului
În ușa creștinului.
Își dezbracă țara sânul
Codru – frate cu românul –
De săcure se tot pleacă
Și izvoarele îi seacă –
Sărac în țară săracă!

Cine-au îndrăgit străinii
Mânca-i-ar inima câinii,
Mânca-i-ar casa pustia
Și neamul nemernicia!

Ștefane, Măria Ta,
Tu la Putna nu mai sta,
Las-arhimandritului
Toată grija schitului,
Lasă grija sfinților,
În sama părinților,
Clopotele să se tragă
Ziua-ntreagă, noaptea-ntreagă,
Doar s-a-ndura Dumnezeu
Ca să-ți mântui neamul tău!
Tu te-naltă din mormânt
Să te-aud din corn sunând
Și Moldova adunând.
De-i suna din corn o dată
Ai s-aduni Moldova toată,
De-i suna de două ori
Îți vin codrii-n ajutor,
De-i suna a treia oară
Toți dușmanii or să piară,
Din hotară în hotară –
Îndrăgi-i-ar ciorile
Și spânzurătorile!

Centenarul Marii Uniri

Acest spirit și caracter național a fost demonstrat prin tipărirea cărților bisericești în limba națională, cu efecte benefice pentru destinul și individualitatea culturii române: „Biserica și domnii noștri [...] au pus a se traduce cărțile bisericești în limba românească, au introdus limba poporului în biserică și stat în locul celor străine hieratice. Dacă chiar ar fi existat înclinări de dialectizare a limbei noastre, ele au încetat din momentul în care Biserica au creat limba literară, au sfințit-o, au ridicat-o la rangul unei limbi hieratice și de stat. Din acel moment trăsătura de unitate a devenit și a rămas și naționalitatea, pe când înainte românul înclina a confunda naționalitatea cu religia”. (*Ibidem.* Pe larg, în Tudor Nedelcea, *Eminescu și cugetarea sacră*, Craiova, Fundația Scrisul Românesc, 2000.)

În micul curs de istorie națională pe care-l elaborează pentru adversarii ideii naționale, conform căruia „naționalitatea trebuie să fie simțită cu inima, nu vorbită numai cu gura”, Eminescu are în vedere „ideea unității morale a națiunei noastre”, care a stat la baza organizării sărbătoririi lui Ștefan cel Mare la Putna, cum se menționa în apelul din 4 martie 1870, unitate „în care însă cugetele se vor unifica – cugetele demne a[le] lucrărilor, astfel încât pe viitor lucrările noastre toate să aibă una și aceeași țintă, astfel ca unificarea direcțiunei noastre spirituale să urzească de pe-acuma unitatea destinelor noastre. Să facem faptele să pătrundă toată viața noastră națională. Să fim conștienți de situațiunea noastră cu lumea, de datoriile către ea și către noi înșine. În trecut ni s-a impus o istorie, în viitor să ne-o facem noi.” (M. Eminescu, *Opere*, vol. IX, București, Editura Academiei, 1980, p. 443)

În *Notiță asupra proiectatei întruniri la mormântul lui Ștefan cel Mare la Putna,* Eminescu constată cu amărăciune că dezbinarea românilor „e unul din cele mai mari defecte ale prezentului”, astfel încât „trebuința cea mai mare” constă într-o „singură direcțiune a spiritului pentru generațiunea ce crește”, generația sa având datoria ca „îndată ce au cunoscut răul, au cugetat și la remedii contra lui”. (*Convorbiri literare,* 15 sept. 1870, p. 1)

Dureros e că poporul român este, începând cu secolul al XIV-lea, „totdeauna dezbinat înăuntru, dezbinat în politica sa față cu vecinii”. (*Convorbiri literare,* 1 aug. 1876, p. 70)

Din punctul de vedere al necesității unității naționale, al propășirii culturii și cultivării identității etnice, el judeca acțiunile domnitorilor noștri, surprinzându-ne prin profunzimea și corectitudinea caracterizării acestora.

Primul domnitor urcat pe treptele unirii a fost, se știe, Mihai Viteazul, eroul cărții lui N. Bălcescu, *Istoria lui Mihai-Vodă Viteazul,* elogiată de el (în care „figura voievodului românesc iese în prosceniu, vitejească și mândră și vrednică de a se coborî din strălucita viță a Basarabilor”.

O abordare pertinentă și obiectivă privește „legarea de glie” a țăranului român de către domnitorul unificator, abordare atestată aproape un veac mai târziu de istoricul C.C. Giurescu. (*Probleme controversate în istoriografia română,* București, Editura Albatros, 1977, pp. 74-75: „«Așezământul» sau «legătura» lui Mihai Viteazul nu este un act unic, izolat. El se înseriază în șirul de măsuri similare luate atât în Țara Românească sau Muntenia, cât și în Moldova, măsuri potrivit cărora stăpânii rumânilor sau vecinilor fugiți nu-i mai puteau revendica și aduce înapoi, dacă fuga se produsese înainte de un anumit termen. În cazul «așezământului» lui Mihai, termenul a fost pustiitoarea expediție din 1595 a lui Sinan pașa și recensământul fiscal subsecvent. [...] Așadar, Mihai Viteazul nici n-a introdus, nici n-a consfințit rumânia.”) Ca un autentic istoric, Eminescu studiază originea și evoluția proprietății agrare în context istoric, demografic și economic al stării țărănești, „ajungând la concluzia că în Ardeal și în Țara Românească *glebae adscriptio* e introdusă, din cauze curat temporare și de oportunitate, de Mihai Viteazul”. (*Timpul,* 6 mart. 1882, p. 1) Condiție așezării locuitorilor este explicată: „Ieșind din locurile pământești, câștigate prin merite războinice, și așezându-se pe moșia altuia, câștigată tot prin asemenea merite, el transigea în privirea condițiilor așezării, păstrându-și un singur lucru caracteristic pentru un popor eroic: libertatea personală. Chiar când ia arma în mână n-o face pentru a cuceri proprietatea nobilului, ci pentru a restabili condițiile primitive cu care s-a așezat prin liberă tranzacție pe acea proprietate.” Așadar, „proprietarul e liber pe proprietate, țăranul pe munca sa și pe averea mobiliară”, astfel încât „acest om fenomenal prin vitejie și prin minte, această jertfă tragică a unui mercenar de rând ca Basta”, introduce *glebae adscriptio.* „Un act nedrept se va zice – continuă Eminescu comentariul –, care ridica libertatea personală”. Dar el motivează cu argumente gestul domnitorului: „Tot pământul țării acesteia la început domnesc a fost; proprietatea absolută nu există în zilele mele. Noi, Domnul, ți-am dat acest pământ, dar ți l-am dat cu rezerva că-l vei exploata în anume condițiuni. Aceste condițiuni sunt pozitive după obiceiul pământului: parcelarea în ferme, cu dreptul de dijmă și o zi de lucru pe săptămână. Ție-ți trebuie muncă? Bine. Ți-o dau. Dar mie-mi trebuie popor, pentru că am de purtat războaie și nevoie de contribuabili. De aceea-l leg pe pământul tău pe acest

popor și oricât s-ar înmulți, tu să-i dai pământ.” Ce mai constată Eminescu? „Ceea ce-i uimitor în documentele noastre vechi și-ți umple inima de duioșie și iubire este profunda naivitate și bună-credință de cari sunt dictate. Oamenii, poate unde erau de aceeași rasă și înrudiți fizic și moralicește, nu erau numai cuminți, ci și binevoitori [...]. Astfel și măsura lui Mihai Vodă era de-o mare bună-credință.”

Efectul acestei măsuri constă în creșterea demografică (la două milioane de locuitori) și a veniturilor populației (la 200.000 de galbeni), beneficiarul de drept fiind Matei Basarab, „care culege fructele semănate de marele și nefericitul predecesor”.

Meritul uriaș însă al acțiunii domniei sale – înțelepte și progresiste – constă în unirea pentru prima dată în istoria românilor, a tuturor consângenilor săi, intitulându-se „cu tâlc”, „domnul Țării Românești, al Ardealului și a toată Țara Moldovei”, apreciat de contemporani ca un „spirit renascentist, un *restitutor Daciae*”. (Ioan-Aurel Pop, *Istoria românilor,* ediția a II-a, București/Chișinău, Editura Litera Internațional, 2011, p. 98. În prefața intitulată *Cum scria Mihai Viteazul?* la vol. *Scrieri de Mihai Viteazul,* ediție îngrijită, note și bibliografie de Tudor Nedelcea, Editura Scrisul Românesc, 1993, Marin Sorescu scria: „Asumându-și energia împotrivirii la rău prin vitejie și jertfă, Mihai Viteazul e un principiu de funcționare a poporului român. Peste tot, în scrisorile sale, este conștient de pericolele care îl pândesc, de faptul că este în centrul unui viespar de intrigi și trădări. La rându-i a știut, cu abilitate, multă vreme, să dejoace planurile vrăjmașilor, văzuți și nevăzuți. Ce n-au izbutit păgânii au săvârșit creștinii, în fața cărora, cum am văzut, inima sa se-nmoaie, iar sabia se arată cu zăbavă” (p. 11). Adrian Păunescu, în *Capul de la Torda,* 1979, a surprins, uimitor, destinul măreţului voievod și al neamului său: *Nu mai acuzați străinii că ne taie domnitorii,/ Că intimidează Țara cu guverne provizorii./ Eu atât aș vrea să aflu, arătându-ne obrazul:/ Totuși, unde-au fost românii, când a fost tăiat Viteazul?*)

În concepția lui Eminescu, „Mihai Viteazul a izbutit să împreune sub stăpânirea sa trei țări și să pregătească întemeierea unui stat român mai puternic; a fost însă destul ca Mihai Viteazul să moară pentru ca planul urzit de dânsul să se prăbușească. Statul român de astăzi a trecut însă prin mai multe zguduiri și rămâne statornic, fiindcă are două temelii: conștiința românilor și încrederea marilor națiuni europene.” (*Timpul*, 10 febr. 1878, p. 1)

Un alt domnitor prețuit, cu argumente istorice, a fost Alexandru Ioan Cuza și „guvernul de emancipare politică și socială”. (*Timpul,* 25 martie 1883, p. 1) Cuza Vodă, pe care autorul *Luceafărului* l-a vizitat în ianuarie 1870, la Döbling, în exil, este o emanație a revoluției pașoptiste, „inteligent mai presus de toate”, în contrast cu N. Vogoride, candidat la domnie, în 1859, utilizând însă „mijloace nu tocmai puritane”. Polemica pe marginea personalității lui Cuza o poartă cu V. Boerescu, care a ținut un discurs la Ateneul Român, la 14 februarie 1882, publicat ulterior în oficiosul liberal *Românul.* Cuza a înfăptuit, împreună cu M. Kogălniceanu, reforme pozitive, progresiste, europene, chiar dacă a lovit „într-o clasă, dar a întins mâna pentru a ridica pe țărani, clasa productivă a țării”. Dizolvând Adunarea Electivă a Principatelor Unite, la 2 mai 1864, pentru că se opunea legiferării reformei agrare și a legii electorale (pe care liberalul Boerescu o condamnase), a împroprietărit țara „c-o a cincea parte din teritoriul ei, de pe care Cuza Vodă a alungat acele adunături de bizantini sodomiți”.

Forțarea abdicării lui Cuza, la 11 februarie 1866, este considerată de Eminescu „o infamie și o lașitate”, prezicând cu amărăciune, că „vor trece veacuri și nu va exista român căruia să nu-i crape obrazul de rușine de câte ori va răsfoi istoria neamului său la pagina lui 11 februarie și stigmatizarea acelei negre felonii va răsări pururea în memoria generațiilor, precum în orice an răsare iarba lângă mormântul vândutului Domn”. (*Timpul,* 27 febr. 1882, p. 1) Cu atât mai mult cu cât între trădători se aflau și militari care și-au încălcat jurământul (*Timpul,* 21 mai 1882, p. 1), prilej trist pentru Eminescu de a constata că „dacă vom cerceta istoria răsturnării lui Cuza, vom afla că aproape toți conspiratorii, afară de câțiva amăgiți, erau străini. Străinii au adus un străin.”

Grigore Ghica III, deși nu este un domnitor glorificat precum Ștefan cel Mare, Vlad Țepeș, Matei Basarab, C. Brâncoveanu, Tudor Vladimirescu, a reținut atenția lui Eminescu prin curajul său de a nu ceda Bucovina în 1775. Este portretizat de Eminescu ca o „figură bărbătească din istoria țărei noastre, deosebită cu totul de umbrele efemere ale fanarioților. [...] Vedem pe același bărbat plin de dezinteresare, închinând viața sa binelui public, simplu în obiceiuri, isteț la minte, cumpănit la vorbă, energic în fapte, același bărbat care, domnind sub alte împrejurări decât acelea de slăbiciune a patriei sale, ar fi devenit o podoabă a veacurilor, nu un martir. E drept că pentru crearea unui om mare trebuiește conlucrarea a doi factori: unul este acela al împrejurărilor, al doilea este caracterul și inteligența persoanei istorice.” (*Curierul de Iași,* 3 oct. 1876, p. 2)

Gestul „bărbătesc”, dar fatal al domnitorului Grigore Ghica III, este dat drept pildă de patriotism și îndemn la unire și unitate a neamului românesc: „Popor românesc, mari învățături îți dă ție această întâmplare! Dacă fiii tăi ar fi fost uniți totdeauna, atunci și pământul strămoșesc rămânea unul și nedespărțit. Dar veacuri de dezbinare neîntreruptă te-au adus la slăbiciune, te-au adus să-ți vezi rușinea cu ochii. Nu merge la mormintele domnilor tăi cu sămânța dezbinării în inimă, ci precum mergi și te împărtășești cu sângele Mântuitorului, astfel împărtășește-ți sufletul tău cu reamintirea trecutului; fără patimă și fără ură între fiii aceluiași pământ, cari oricât de deosebiți ar fi în păreri, frați sunt, fiii aceleiași mume sunt.” (*Ibidem*)

Sunt idei de o stringentă actualitate și ele ar trebui revalorificate în anul primului Centenar al Marii Uniri. Eminescu este sincer interesat de aceste probleme, discursul său politic „este pus în slujba ideii naționale, fără nicio rezervă, cu toate pasiunile și cu toate armele spiritului. De aici tonul înalt al articolului, caracterul aproape dramatic al demonstrației, în fine, radicalismul și, uneori, excesele opiniei sale”, cum comentează unul dintre cei mai competenți eminescologi și editori, Eugen Simion (*Introducere* la Mihai Eminescu, *Opere. Poezii,* București, Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2013, P. LIX).

Centenarul Marii Uniri

Dintre cărţile Centenarului

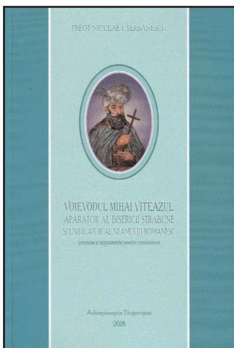
Preot Niculae I. Şerbănescu, *Voievodul Mihai Viteazul, Apărător al bisericii străbune şi unificator al neamului românesc. Premise şi argumente pentru canonizare,* Arhiepiscopia Târgoviştei, 2018

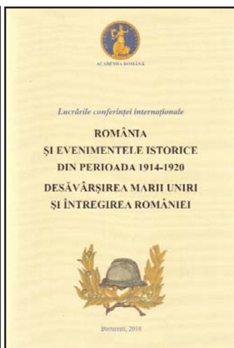
Acest volum, ajuns la cea de a treia ediţie, reprezintă strădania iscusitului profesor, istoric, teolog şi patriot Niculae Şerbănescu de a evidenţia latura spirituală a Marelui Voievod, aprofundând importanţa deosebită pe care acesta a avut-o în afirmarea Bisericii străbune, în apărarea Creştinismului şi a Europei, într-o epocă marcată de războaie si conflicte, tensiuni si controverse, dar şi de un atac fără precedent la fundamentele creştine ale continentului nostru.

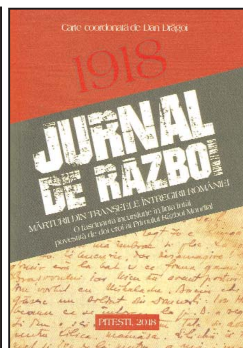
Lucrarea evidenţiază şi calităţile spirituale deosebite ale Voievodului Mihai Viteazul, accentuând personalitatea sa religioasă, faptele credinţei sale şi tot ceea ce a contribuit la ctitorirea unei personalităţi româneşti şi creştine depline, volumul conţinând bine fundamentate argumente pentru canonizarea sa.

În acest An Centenar al Marii Uniri, Voievodul Mihai Viteazul ni se dezvăluie ca fiind unul dintre cei mai importanţi precursori ai acestui strălucit ideal naţional, fiindcă el este primul mare unificator al teritoriilor româneşti. (ÎPS Nifon, arhiepiscop şi mitropolit, în Precuvântare)

Academia Română, *Lucrările conferinţei internaţionale România şi Evenimentele Istorice din Perioada 1914-1920. Desăvârşirea Marii Uniri şi Întregirea României,* Ateneul Român, 18 septembrie 2018. Volum coordonat de acad. Victor Voicu, Bucureşti, 2018

Reluăm în continuare Argumentul care deschide volumul şi Cuprinsul.

Conferinţa internaţională *România şi evenimentele istorice din perioada 1914-1920. Desăvârşirea Marii Uniri şi întregirea României,* organizată de Academia Română sub înaltul Patronaj al Preşedintelui ţării, a fost gândită ca un eveniment-omagiu adus tuturor celor care, acum o sută de ani, au contribuit la desăvârşirea statului naţional unitar român.

Ne bucurăm să salutăm prezenţa, la această manifestare ştiinţifică, a unor străluciţi istorici, în frunte cu Preşedintele Academiei Române, acad. Ioan-Aurel Pop. alături de care se află prestigioşi specialişti din Europa şi Statele Unite, care, prin anvergura viziunii lor, vor sintetiza şi ilustra, după 100 de ani, importanţa şi relevanţa evenimentelor din perioada 1914-1920, pentru Europa şi chiar pentru întreaga lume şi, nu în ultimul rând, pentru România întregită.

Reflectarea în spaţiul cultural-istoric contemporan a consecinţelor evenimentelor din perioada vizată reprezintă puncte de reper, de reflecţie şi de interes constant nu numai pentru români, ci şi pentru întreaga Europă.

Sacrificiile, diplomaţia şi înţelepciunea oamenilor de decizie din acele vremuri sunt impresionante şi de neuitat.

Generaţiile prezentului şi viitorului, prin cunoaşterea şi înţelegerea profundă a acelor vremuri, trebuie să-şi edifice convingerea că Marea Unire şi întregirea României în anul astral al istoriei noastre – 1918 – nu a fost un capriciu al istoriei, a unor întâmplări conjuncturale ori un dar al marilor puteri, ci consecinţa firească şi inevitabilă a luptei seculare a românilor pentru unitate naţională, a sacrificiilor întregului popor, care a susţinut ideea realizării unităţii statale depline. *Unirea aceasta* – avea să afirme marele om politic, artizan al biruinţelor de acum un veac, Ion I.C. Brătianu – *izvorăşte din puterea de viaţă a poporului, din vitejia soldaţilor noştri, din voinţa hotărâtă a românilor de pretutindeni.*

Conferinţa de astăzi are tocmai rolul de a sublinia sacrificiile imense făcute de-a lungul anilor grei, ai celei dintâi conflagraţii mondiale, de poporul român, pentru înfăptuirea visului de veacuri – desăvârşirea unităţii naţionale.

Suntem convinşi că distinşii noştri invitaţi, prin comunicările lor, vor aduce noi elemente menite să sublinieze rolul armatei române în marea conflagraţie mondială de acum un veac, strânsele legături cu Aliaţii, eforturile personalităţilor politice şi diplomatice, a oamenilor de ştiinţă la evenimentele dintre anii 1914-1920, care, prin fidelitatea lor faţă de dreptate şi adevăr, vor rămâne pe veci în memoria românilor.

Este un suprem omagiu pe care îl dedicăm Centenarului Marii Uniri. (Acad. Victor Voicu)

Cuprins: Acad. Victor Voicu, vicepreşedinte al Academiei Române, *Argument*; Acad. Ioan-Aurel Pop, preşedintele Academiei Române, *Cum s-a făurit România modernă: treptele edificiului naţional;* Prof. Michael Metzeltin, membru titular al Academiei Austriece de Ştiinţe, membru de onoare al Academiei Române, *De ce a fost posibilă constituirea României? Devenirea României ca stat naţional;* Prof. Jean-Paul Bled, Universitatea Sorbona din Paris, *Le Journal de guerre du capitaine Marcel Fontaine;* Prof. Francesco Guida, Universitatea din Roma, *Primul Război Mondial şi o filieră istoriografică italo-română;* Prof. Hans-Christian Maner, Universitatea „Johannes Gutenberg" din Mainz, Germania, *Primul Război Mondial în Ardeal şi în România prin lentila unor militari şi istorici din mediul german;* Prof. Keith Hitchins, membru de onoare al Academiei Române, Universitatea din Illinois, SUA, *Romanian Aspirations and American Policy: Ion I.C. Brătianu and Woodrow Wilson in Paris, 1919;* Prof. Dennis Deletant, Universitatea din Georgetown, Washington, SUA, *România: Creating the Nation-State, 1918 and Beyond;* Prof. Paul Michelson, Universitatea din Huntington, Indiana, SUA, *Greater România and the Post-World War New Normal;* Prof. Josef Wolf, Institutul pentru Istoria şi Geografia Regională a Şvabilor Dunăreni, Tübingen, *Loialităţi în schimbare. Remodelarea identitară a minorităţii germane din România după Primul Război Mondial, 1918-1922;* Dr. Florian Kührer-Wielach, Institutul pentru Cultura şi Istoria Germană din Sud-Estul Europei, Universitatea „Ludwig Maximilian" din München, *Viziunea de la Alba Iulia şi realitatea interbelică. O perspectivă (trans)regională.*

Dan Drăgoi, coordonator, *1918. Jurnal de Război. Mărturii din tranşeele întregirii neamului. O fascinantă incursiune în linia întâi povestită de doi eroi ai Primului Război Mondial,* Tipărit la ArtPrint SRL, Piteşti, 2018

Pe pagina de gardă găsim: „Note zilnice din Războiul de întregire a neamului românesc. Sublocotenent Gheorghe Bădescu. Însemnări din companie. Sublocotenent Nicolae Şuţa".

În deschiderea cărţii, „în loc de prefaţă", apare următorul text al ÎPS Calinic Argeşeanul:

După cum vă este cunoscută Istoria Românilor, din toate timpurile şi locurile, ostaşii şi ofiţerii Armatei Române au apărat cu vrednicie frumuseţea lumii văzute din România.

Documentele istorice ale timpului ne stau drept mărturie despre suprema jertfă a românilor de a-şi apăra Ţara de năvălirea altor neamuri asupra noastră. Aşa cum Domnul nostru Iisus Hristos, a Cărui Sfântă înviere o prăznuim în fiecare an şi în fiecare zi a omului este Cel care S-a jertfit pe Cruce şi ne-a curăţat de păcatul strămoşesc şi de toate păcatele omenirii, dar şi ale fiecăruia, în parte, împăcându-ne cu Dumnezeu Cel Atotputernic, pentru totdeauna, aşa şi ostaşii români, în toate războaiele, şi-au jertfit viaţa nevinovată pentru apărarea României şi împlinirea visului de veacuri: Unirea cea Mare a tuturor românilor într-un Stat Naţional, de sine stătător, în concertul celorlalte naţiuni ale lumii.

În jurnalele de război ale Reginei Maria, Gheorghe Bădescu de la Slănic, Nicolae Şuta din Domneşti, Argeş, precum şi în rapoartele de zi de pe toate fronturile plaiurilor româneşti, ni se arată, la lumina zilei, jertfele de vieţi omeneşti, prăbuşirea oraşelor, a caselor, distrugerea naţiunii, orfanii de război şi sutele de mii de văduve, pierderea de bunuri, bolile contagioase, mutilaţii de război şi alte traume, tragedii şi spaime de tot felul.

Acesta a fost preţul plătit în istorie pentru Unirea cea Mare a tuturor românilor de sub îndelungatele stăpâniri străine! Moaştele ostaşilor români de la Mausoleele din Mărăşeşti şi Mateiaş din Muscelul Argeşului, toţi ostaşii căzuţi pe câmpurile de luptă şi aşezaţi sub glie în cimitirele de pe întinsul României şi în cele din Europa, aşteaptă învierea cea dreaptă şi luminoasă, Domnul nostru Iisus Hristos, Cel înviat a treia zi din mormânt, întâmpinându-i în gloria împărăţiei Luminii Sale Veşnice! La împlinirea unui secol de la Unirea cea Mare a tuturor românilor, aducem cinstire memoriei celor ce s-au jertfit pentru o Românie liberă şi fericită, izbăvită de toate durerile veacurilor prin care a trecut.

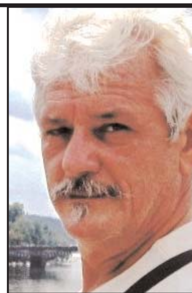
Florian Copcea, *Memorialul preoţilor români din Primul Război Mondial 1916 – 1918,* Editura Grafix, Craiova, 2018

În lucrarea noastră *Memorialul preoţilor români din Primul Război Mondial 1916-1918* ne-am propus să reconstituim, în măsura în care am avut ocazia să cercetăm unele documente microfilmate din perioada 1916-1919 (rolele 41516-41518) aflate in inventarul Arhivelor Militare Române, fondul 4991 al Marelui Cartier General/Serviciul Religios, biografiile şi activităţile pastoral-misionare ale preoţilor care au participat, într-un fel sau altul, la Prima Conflagraţie Mondială. Intenţia noastră este şi aceea de a rememora „odiseea" unui război sfânt pentru Neam şi Ţară. Preoţii militari, adevăraţi eroi ai neamului românesc, s-au aflat permanent în vâltoarea luptelor, acolo unde ostaşii au dovedit că sunt pregătiţi pentru supremul sacrificiu pentru păstrarea fiinţei naţionale. Preoţii i-au călăuzit întru credinţă, le-au oblojit rănile şi sufletul, cel din urmă nu de puţine ori în pericol de înstrăinare.

Punctul de plecare în misiunea noastră de a identifica biografiile martirilor slujitori de altar şi de a-i elogia pe cei care au pus mai presus de orice dragostea de Ţară şi-a avut originea în *Referatul asupra activităţii preoţilor de armată în Campania din 1916-1918,* întocmit de şeful Serviciului Religios din Marele Cartier General, pr. iconom Constantin Nazarie, aflat în Arhivele Militare Române, Marele Stat Major, fond Secţia 6 Istoric, dosar 59, filele 21-54. Conform documentului citat, „din numărul total de 252 preoţi mobilizaţi, 135 sunt licenţiaţi în teologie, 10 sunt absolvenţi ai facultăţii de teologie, 70 sunt cu seminarul complet, 19 cu 4 clase seminariale, 11 cu câte 2 şi 3 clase secundare, restul de 6 până la totalul de 252" neputând fi clasificaţi. Ar fi un sacrilegiu dacă la această statistică nu am adăuga că şi alţi 200 de preoţi rămaşi în eparhii, refugiaţi sau trimişi în lagăre, nu au ezitat, la rândul lor, să-şi facă datoria faţă de Patrie şi faţă de cei care, prin jertfa lor, au înfăptuit idealul tuturor românilor – unirea provinciilor româneşti într-un singur stat unitar. (Autorul, în prefaţa cărţii)

Centenarul Marii Uniri

Recurs la istoria furată

Mihai POSADA

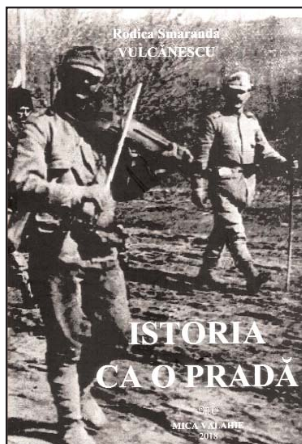
Rodica Smaranda Vulcănescu este văduva fostului lider al organizaţiei anticomuniste, naţionaliste şi democrate româneşti „Graiul Sângelui", dr. Ion D. Vulcănescu, văr al lui Mircea Vulcănescu şi coleg al aceluiaşi economist şi filosof interbelic, la Ministerul de Finanţe, în Guvernul antonescian. Domnia sa este totodată preşedinta Fundaţiei „Ion D. Vulcănescu – pentru o filosofie sincretică şi democratică". Condamnat la 25 de ani muncă silnică, Ion D. Vulcănescu – iniţial condamnat, la 11 noiembrie 1946, la un an închisoare corecţională şi 50.000 de lei cheltuieli de judecată – a suferit şaisprezece ani de temniţă comunistă. Luptător în Mişcarea Naţională de Rezistenţă, doctor în matematici, filosof oponent în timpul dictaturii ceauşiste, yoghin şi vindecător, născut la 4 august 1916 în Buzău, decedat la 8 noiembrie 1991 în Bucureşti, Ion D. Vulcănescu este autorul volumelor *Calculul probabilităţilor şi problema tragerilor* (1942), *Dincolo de iluzii* (1943), *Breviar practic Hatha-Yoga* (1975) – publicate antum şi *Abecedar Hatha-Yoga* (1995), *Răspuns întârziat la o problemă de mesianism şi istorie* (1999) şi *Sunt cel ce sunt* (ajunsă la a treia ediţie, în 2011), *Câteva probleme despre absolut* (2013) ş.a. – îngrijite postum de soţia sa.

Aflată în permanent conflict cu Securitatea, până la 1989, şi cu Serviciul Român de Informaţii, în continuare, pentru şicanele la care cei doi soţi au continuat să fie supuşi fără încetare, Rodica Smaranda Vulcănescu şi-a lansat pe 12 aprilie 2018, la Universitatea Populară „Ioan I. Dalles" din Capitală, în prezentarea lui Ion Coja, volumul intitulat *Istoria ca o pradă,* apărut la Editura bucureşteană „Mica Valahie". În anul 2016, la aceeaşi editură îi apărea studiul *Vladimir Tismăneanu – ieri şi azi – Încercări de clarificare a atitudinii Institutului „Elie Wiesel",* confirmând apetenţa autoarei pentru teme şi subiecte controversate ale istoriei. Critic de teatru şi film, licenţiată şi în Drept, autoarea realizează, în aproape 400 de pagini ilustrate cu imagini de epocă, o vastă panoramă „asupra unei noi dimensiuni a culturii care urmăreşte crearea unui om antiuman" – cum scrie chiar pe pagina a patra a cărţii, venind astfel în întâmpinarea *Apelului* lansat în februarie 2017 de academicienii români şi confirmat după opt luni la scara întregului continent prin *Declaraţia de la Paris. O Europă în care putem crede* (*The Paris Statement. A Europe We Can Believe In*) – în fond, proteste ale intelectualilor (primii fiind dintre academicienii români, iar ceilalţi, treisprezece filosofi din zece state ale Bătrânului Continent) la adresa dezcreştinării, deznaţionalizării şi aservirii ţărilor europene în folosul unor interese plutocratice mondiale, care cultivă o „falsă Europă" şi „o cultură a negării de sine" prin nivelarea globalizatoare între naţiuni şi popoare.

Cartea ce împrumută oarecum titlul romanului publicat la 1977 de Marin Preda este alcătuită din introducere, cinci capitole, anexe substanţial alcătuite pentru fiecare capitol şi un epilog. Citate şi motto-uri extrase din opera dr. Ion D. Vulcănescu abundă. Întregul are ţinută academică, prezentând file de istorie românească mai puţin cunoscută, cenzurată sau ocultată, după cum a bătut şi bate vântul istoriei. Din *Introducere* aflăm „câte ceva despre istorie şi (...) despre lumea de azi", cu precizarea că volumul *Istoria ca o pradă* vorbeşte „despre fapte pur şi simplu şi efectele lor" (p. 10), precum predarea către Stalin a vlasoviştilor generalului Andrei Vlasov de către „britanicii democraţi", pentru a fi asasinaţi, sau negarea după 1989 a crimelor comunismului „cu faţă umană" de Stânga europeană. Concluzia: „Anti-Decalogul iniţiat după revoluţia bolsevică de comunişti şi necondamnat (...) este generatorul adevăratelor ravagii fizice şi spirituale cu care este confruntată lumea" (p. 13). Este amintită declaraţia din 2015 a douăzeci şi cinci de rabini ortodocşi influenţi din Israel, Statele Unite şi Europa, ca posibilă cale de redresare spirituală: „Să facem voinţa Tatălui nostru din ceruri: către un parteneriat între evrei şi creştini". Autoarea subliniază în repetate rânduri rolul pozitiv al masonilor în evoluţia istoriei românilor secolului al XIX-lea, până la sfârşitul Primului Război Mondial, încununată cu realizarea Unirii Principatelor, cu precizarea că „nu apartenenţa la masonerie constituie un merit sau contrariul, ci doar ceea ce face omul respectiv" (p. 31).

Capitolul I tratează patriotismul românesc în secolul al XIX-lea şi până la sfârşitul Primului Război Mondial – Unirea, cu marile figuri: Cuza, Bălcescu, Kogălniceanu şi „Statul unitar, naţional, suveran, independent şi indivizibil" – făcând menţiunea că fragmente ale capitolului au fost comunicate în anul 2010, în amfiteatrul „Ion Heliade Rădulescu" al Academiei Române, cu prilejul comemorării a peste un secol de masonerie română (p. 40), când secretarul executiv al Conferinţei Mondiale a Marilor Loji Masonice, Thomas Jackson, a fost invitat la Bucureşti de Marea Lojă Naţională a României, cu ocazia sărbătoririi a 130 de ani de la înfiinţare (p. 23).

Capitolul II este şi el o comunicare, susţinută la 27 octombrie 2015, în acelaşi amfiteatru al Academiei, la Sesiunea de comunicări ştiinţifice *Pădurea spânzuraţilor – oglindă a Marelui Război: 50 de ani de la premiera filmului regizat de Liviu Ciulei şi 100 de ani de la subiect* (p. 49). Este comentată starea românilor ardeleni dinainte şi din timpul Primului Război Mondial, conflagraţia care a „zdrobit" proiectul din 1905 al lui Aurel Popovici de „federalizare a Imperiului Austro-Ungar (crearea Statelor Unite ale Austriei Mari, cu 15 state autonome, asemănător modelului SUA, dar şi a celui elveţian), proiect curajos şi inteligent, respins de Ungaria şi fără niciun viitor după asasinarea arhiducelui Franz Ferdinand care îl agrea" (p. 51). Iar la p. 65, autoarea citează din Matila Ghyka, *O cronologie documentată a istoriei românilor:* „...Marele Război din 1914, a cărui origine se află în asasinarea primului Habsburg care şi-a dat seama că salvarea Imperiului austro-ungar *nu stă în hegemonia minorităţii maghiare* (s. ns.) asupra aşa-numitelor rase inferioare (croaţi, români, slovaci)." Din acest război care a distrus patru mari imperii, Austro-Ungar, Ţarist, Otoman şi German, s-a născut şi a ieşit întărit un al cincilea: „monstrul marxist", acest „cel dintâi stat comunisto-bolşevico-marxist din lume", care va distruge „direcţia de dezvoltare umanistă şi creştină sub care Europa şi-a impus supremaţia" din Antichitate până în epoca modernă (p. 51). „Feudalismul întârziat al societăţii maghiare", stimulat de „Papalitate şi imperiali" încă din Evul Mediu, prin „acordarea de privilegii induce în clasele conducătoare maghiare un complex de superioritate (transformat chiar într-o ontologie)" care va fi cauza multor conflicte sângeroase care au culminat cu declanşarea războiului.

Despre ceea ce Constantin Sassu, doctor în istorie la Viena, în *Românii şi ungurii, premise istorice,* la 1940, numea: „o megalomanie morbidă ce lua uneori formele cele mai groteşti, instinctul atavic de dominaţie al clasei conducătoare" maghiare, ce a condus nemijlocit la căderea regatului medieval maghiar şi a fost cauza pentru care „stăpânirea habsburgică n-a reuşit să se consolideze nici sub formă absolutistă, nici sub cea federalistă, nici sub cea constituţională şi nici sub cea dualistă" (pp. 53-56), lucrarea Rodicăi Smaranda Vulcănescu aduce numeroase precizări extrase întotdeauna din surse istorice concrete. Astfel, citând din *Călători străini despre Ţările Române*, cele scrise de diplomatul, orientalistul şi scriitorul englez Andrew Archibald Paton, călător la 1849 în Ardeal, aflăm că, în ciuda statutului majoritar în Transilvania, românii „au trăit secole de-a rândul în cea mai cumplită robie (...) până în timpul domniei împăratului Iosif. Astfel, niciunui român nu-i era permis să deţină o funcţie. Nu putea fi înfiinţată nicio şcoală fără permisiunea proprietarului de pământ. Niciun român nu avea dreptul să poarte cizme sau pantofi, ci doar opinci. Niciun român nu poate purta haine brodate sau cu blană, ci doar din lână aspră. Niciun român nu are voie să poarte pălărie, ci doar căciulă de blană. În oraş nicio fereastră a unui român nu trebuia să privească spre stradă, ci doar în ograda fiecărei case. Niciunui român nu-i era permis să aibă şemineu" (p. 54). Că, de asemenea, „după răscoala lui Gh. Doja (1514) se pune în aplicare *Codicele tripartit* al lui Werboczy, care îi exclude total pe români din viaţa publică, politică, socială şi culturală, legându-i de pământ în condiţiile unui sclavagism care a impresionat chiar şi pe călătorii străini" (p. 63); precum şi că „persecutarea elementului românesc în cadrul monarhiei dualiste după 1867 creşte treptat şi necruţător prin legile Dietei de la Budapesta, astfel: 1868 – legea Francis Deak privind naţionalităţile, românilor retrăgându-li-se toate drepturile obţinute în 1863; 1878 – legea electorală prin care li se reduce reprezentativitatea în Dietă la o minoritate nesemnificativă; 1879 – lege şcolară privind obligativitatea limbii maghiare în toate şcolile culminând în 1907 cu legea contelui Albert Apony în acelaşi sens, dar mult mai opresivă" (p. 64). O a doua ediţie a cărţii doamnei Vulcănescu ar trebui să precizeze şi alte fapte la fel de ignorate de programa de învăţământ românesc la disciplina istoriei naţionale, cum sunt retrocedările masive de păduri, terenuri şi imobile care se fac azi fără niciun control (în Ardeal, majoritatea către urmaşii grofilor maghiari la putere cu sute de ani în urmă, ca într-o acţiune de refacere a stăpânirii „monarhiei dualiste"), fără nicio intervenţie din partea a ceea ce numim „Statul unitar, naţional, suveran, independent şi indivizibil", cum precizează *Constituţia* din 2003 şi autoarea (p. 38 şi p. 39); un alt jaf ce continuă în zilele noastre *istoria ca o pradă!* De altfel, despre (întoarcerea la) „un nou/alt Ev Mediu" au scris teologi ca Nikolai Berdiaev, istorici ca Jacques Le Goff, oameni de ştiinţă ca Jonathan Huebner, poeţi ca Vintilă Horia; de ce n-ar face-o şi un jurist-critic de film? O precizare bine-venită: „De altfel, istoricii au constatat că marea finanţă germană (alături de cea americană), a contribuit substanţial la finanţarea şi victoria Revoluţiei bolşevice" (p. 57). Autorizată în domeniu, cercetătoarea R.S. Vulcănescu subliniază importanţa unităţii de literă şi spirit a legiuirilor „străvechi şi substanţiale care au circulat simultan în cele trei ţări române", asigurând astfel „o concepţie juridică unitară" activă în legile scrise şi în practica judiciară, „precedând astfel unirea [lor] politică" (p. 61).

Capitolul III pune chestiunea condamnării Mareşalului Ion Antonescu în termenii unui „test" propus contemporanilor (aşa-zis „postdecembrişti"), mulţi dintre aceştia mercenari momiţi cu „promisiuni (onorate) de afirmare în viaţa spiritual-culturală a ţării, spre a o scoate de pe făgaşul ei normal, pentru care mulţi, foarte mulţi patrioţi au plătit cu viaţa" (p. 71). Afirmaţia: „Ca la români – la nimeni. Eroii neamului sunt transformaţi în duşmanii neamului şi în trădători, iar trădătorii în figuri glorioase, [...] o minciună care fiind unanim acceptată urmează să se transforme în «adevăr», ca şi cum românii nu trebuie să aibă nimic sfânt de apărat, spre a fi mai uşor de distrus", precum şi acuzaţia de „colaborare a şefului statului, monarh de drept divin, cu făuritorii dictaturii comuniste" (Mihai I – Lucreţiu Pătrăşcanu) au ca alegaţii principiile juridice din Dreptul Internaţional Umanitar, din Codul civil şi cel penal, Dicţionarul Academiei, „Procesul marii trădări naţionale", cel de la Nürnberg şi documentele istorice aferente, dar şi „normele morale" prevăzute în Decalog (pp. 71-88). Invocând Protocolul I din 1977 al Convenţiei de la Haga, autoarea pledează pentru rejudecarea procesului „Marii trădări naţionale", respectiv a „Antoneştilor" şi „antonescienilor". Între „teama de terorism", evidentă azi, şi „judecata echitabilă", ce nu pare a mai conta nicăieri în lume, autoarea ridică două întrebări alarmante: „Vor mai marii şi puternicii zilei să acrediteze ideea că terorismul este singura cale de «dialog»?" şi: „Metodele nazismului învins şi ale comunismului declarat în mod mincinos mort au învins în politică?"

→

Centenarul Marii Uniri

Capitolul IV, intitulat „Unde-i lege şi tocmeală şi părere personală”, explică „profeţiile” despre „noua ordine care vine de la Răsărit” (p. 100), între care „Marea taină de la Diveevo”, atribuită unui mare sfânt al Ortodoxiei Ruse, Serafim de Sarov (şi publicată de Editura Mănăstirii Noul Neamţ în 2003), o „aşa-zisă profeţie («Antihristul şi Rusia») în care este preamărită Rusia după criterii sângeroase şi imperialiste, lipsite cu desăvârşire de duhul creştin. Astfel, la pagina 33, aflăm că «Rusia se va contopi într-o unică masă uriaşă cu toate celelalte teritorii şi neamuri slave şi va alcătui (...) temuta şi nebiruita împărăţie rusească, a tuturor slavilor – Gog şi Magog – înaintea căreia vor tremura toate popoarele»” (pp. 99-100). Pentru realizarea „profeţiei” (în fond, ambiţie stângist-imperialistă irepresibilă), au fost urmate câteva etape. Mai întâi, sunt citate îndemnurile agentului de influenţă sovietic Ilya Ehrenburg – scriitor şi jurnalist rus evreu, laureat al Premiului Stalin (cf. ro.wikipedia.org), adresate soldaţilor sovietici ajunşi în Germania: „«Germanii nu sunt oameni. Dacă într-o zi nu ai omorât cel puţin un neamţ, ziua e pierdută pentru tine...! [...] Ucide, ucide, în rasa germană nu există altceva decât răul. Niciunul dintre cei vii şi niciunul dintre nenăscuţi nu este altceva decât rău. Foloseşte violenţa şi distruge mândria rasei acestor femei germane. Luaţi-le drept prada ce vi se cuvine! Ucideţi când avansaţi cu armata. Ucideţi, voi soldaţi eroici ai Armatei Roşii. Majoritatea creştinilor europeni sunt de partea germanilor! Ei merită acelaşi tratament!»” (pp. 92). Pentru cei interesaţi, amintim cartea cu titlul *Germany must perish!/ Germania trebuie să piară!* publicată de omul de afaceri/scriitor american Theodore Newman Kaufman/ Theodore Nathan Kaufmann, în anul 1941, în care autorul cerea sterilizarea tuturor germanilor şi redistribuirea proprietăţilor lor teritoriale. Derivată direct din îndemnul lui Ehrenburg, în mentalul colectiv a crescut „vina istorică” a poporului german, repartizată democratic tuturor popoarelor europene: „Lumea liberă şi-a autoimpus şi acceptat să i se inducă un sentiment de vinovăţie istorică şi metafizică extrem de eficient şi care a împiedicat-o până în prezent să condamne comunismul” (p. 91). „Minciuna, ura, frica, crima, pilonii pe care s-au bazat societăţile totalitare, sunt reactivate într-un mod uimitor şi nepermis de mass-media, primele trei fiind folosite cu mult succes şi de unele discursuri politice, la vedere” (p. 96). Este dat exemplul „acuzării fără dovezi” în noiembrie 1945, consfinţită în 1946 de însuşi Tribunalul de la Nürnberg, a celor zece militari germani condamnaţi, şapte la spânzurare şi trei la 20 de ani muncă silnică şi dispăruţi în deportare, pentru că ar fi împuşcat câteva mii de ofiţeri polonezi de elită în pădurea de la Katyn după înfrângerea Poloniei din 1939, masacrul fiind în realitate comis de bolşevicii lui Stalin înainte ca armata nazistă să invadeze Polonia – lucru cunoscut de ruşii ce alcătuiau instanţa Aliaţilor victorioşi împreună cu americanii, englezii şi francezii care i-au condamnat pe nedrept pe germani (pp. 96-98).

Îndobitocirea cu program a dat rezultate, încât (citând ziarul *Ziua* din 12 iulie 2004, p. 16) „«ruşii şi americanii asociază încă Germania cu Hitler (şi) estimează că o serie din valorile societăţii germane actuale au fundamente naziste, între aceste valori numărându-se *disciplina, rigoarea, punctualitatea şi educaţia* [subl. autoarei]». Cum reacţia faţă de aceste aberaţii a fost aproape inexistentă, nu este de mirare că a apărut «corectitudinea politică» în loc de orice corectitudine logică, morală, istorică şi culturală” (p. 95). Europa, altădată creştină, este pusă de neocomunism cu botul pe labe. Islamizarea actuală a Germaniei şi Europei pare consonantă ambiţiilor profetice menţionate, precum şi acceptării vinovăţiei (auto?)impuse. Sunt observaţii ce aduc apă la moara acelora care acuză cancelaria merkeliană a Germaniei actuale de colaborare cu fosta Uniune Sovietică, Rusia lui Putin, în defavoarea intereselor europene şi, evident, germane: „Terorizată de Islam la ea acasă şi pusă de fapt în imposibilitate de a se apăra prin penetrarea tuturor structurilor de putere, dar şi prin sufocarea oraşelor graţie unei explozii demografice, specifică lumii islamice, Europa îl va saluta drept eliberator pe noul Ţar, creştin totuşi (chiar dacă ortodox) care va face puţină ordine. Doar că noua ordine care vine de la răsărit s-ar putea să fie chiar cea din profeţie” (p. 100).

Rodica Smaranda Vulcănescu precizează: „În timp ce împotriva posterităţii germane se duce un adevărat război de *damnatio memoriae*, clădit aproape exclusiv pe Hitler şi pe fiecare mişcare şi element produs de caporalul austriac, foştii adversari nu încetează să-şi urmărească planurile de stăpânire a Europei. Este vorba desigur de acei adversari capabili să făurească planuri imperialiste şi să le urmărească cu perseverenţă, adică de sovietici şi, respectiv, de urmaşii lor, ruşii” (p. 99). Corolar România: „În Raportul Final al Comisiei Prezidenţiale pentru analiza Dictaturii Comuniste din România se arată clar că această tactică [bolşevicii învingători să acuze public de nazism/fascism pe oricine încerca să li se opună] a fost însuşită şi de comuniştii români, spre zdrobirea fără speranţă a oricărei rezistenţe anticomuniste: «Toţi naţionaliştii sunt fascişti». Curios sau poate semnificativ este că şi astăzi mai pot funcţiona astfel de incriminări” (p. 91). Câteva poziţii explicite ale autoarei, faţă cu tehnica minciunii în prezentarea faptelor istorice, fac legătura cu următorul capitol al cărţii *Istoria ca o pradă:* „El [Carol al II-lea] este cel care, în conflictele cu legionarii, a folosit asasinatul politic ca manifestare a puterii de stat, fără a ţine cont de niciun fel de principiu de drept, nici «clasic» şi nici cutumiar. Situaţia a fost foarte puţin sau aproape deloc condamnată juridic şi moral. În schimb, asasinatul politic a fost şi este aprig incriminat în acţiunile legionarilor care s-au ales se pare pentru eternitate cu calificative dezonorante şi cu incriminări mincinoase, cum a fost destul de curând cazul când Institutul Elie Wiesel îi acuza că au la activ crime împotriva populaţiei iudaice

din România şi după anul 1944, nefiind în stare să dea un singur exemplu în acest sens şi în acea epocă postbelică când s-au centralizat dovezi care contrazic astfel de incriminări. O lucrare extrem de bine documentată a fostului deţinut politic, dr. ing. Iulian Constantin, arată că în realitate lucrurile au stat exact pe dos” (p. 107).

Capitolul V analizează „câteva probleme de drept privind statutul juridic al legionarilor” relativ la „asasinarea condamnabilă a lui Corneliu Codreanu şi a celorlalţi 13 camarazi, la 30 noiembrie 1938, în pădurea de la Tâncăbeşti” (pp. 105-109), şi comentează, citându-l pe Carol al II-lea care însuşi recunoaşte încălcarea oricăror norme de drept, în jurnalul său personal, publicat sub titlul *Între datorie şi pasiune. Însemnări zilnice:* „o măsură oribilă, de fapt în afară de lege”, mai precis, tocmai ordinul aceluiaşi suveran conştient de monstruozitatea propriei hotărâri motivate prin „«interesul naţional» şi urgenţa ripostei faţă de duşmanii care «pândesc în afară şi înăuntru»” – ignobil gest politic devenit masacrul fără judecată al celor 252 de români, din noaptea de 21-22 septembrie 1939: „La nivelul ţării să fie ucişi câte 2-3 lideri legionari din fiecare judeţ şi cadavrele lor expuse public. Aşa s-a ajuns la cifra de 252 de persoane, inclusiv elevi, deşi, după unele surse, numărul ar fi fost mult mai mare. [...] A fost un adevărat măcel căruia – în condiţii de pace, nu i se găseşte niciun echivalent asemănător în Europa secolului al XX-lea, amintind de practicile sângeroase asiatice sau medievale.” Smaranda Vulcănescu formulează, pe de altă parte, şi întrebarea acuzatoare: „Ultimatumurile anului 1940, privind cedarea fără luptă a unor teritorii importante din România Mare au rămas fără răspunsul firesc de a lupta pentru integritatea ţării. *Nu era oare un act de înaltă trădare în aceste vremuri?”* (subl. autoarei, pp. 110-111). Tot Carol al II-lea, explică autoarea, este acela care, din dorinţa de „a fi el cel care va încheia alianţa cu Germania” (cu care deja la începutul lui 1939 semnase pactul economic), dar şi din dorinţa implicită de „eliminare a rivalului său Corneliu Codreanu”, îi cere „disperat” în mai 1940 lui Hitler „trimiterea de trupe germane în România”, evident pentru a zdrobi guvernul legionar şi a-i masacra pe legionari. Sunt date aici listele victimelor „acestui act de «terorism de stat», aşa cum l-a numit istoricul Cristian Troncotă [...], victime care au fost în primul rând intelectuali, studenţi, chiar şi elevi” (pp. 111-112). Oribila măsură în afară de lege, caracterizată astfel de însuşi regele României care a ordonat-o, a fost urmată de o iniţiativă judecătorească ce urmărea probabil acţiuni reparatorii în justiţie pentru cele peste 200 de victime, dar care nu a mai avut finalitate după eliminarea legionarilor de la putere.

Surprind, oarecum, sublinierile autoarei în extrasul publicat din „Memoriul recapitulativ” despre numărul şi numele legionarilor împuşcaţi în urma adresei nr. 455/1940 a Cabinetului de instrucţie al Tribunalului Braşov adresată preşedintelui Comisiei speciale de anchetă criminală de pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri/Înalta Curte de Casaţie Bucureşti: „Dacă *telegrama cinică de ucidere a legionarilor pe alese* a fost retrasă în urmă, dându-se ordin să se dreseze acte de rebeliune celor împuşcaţi, [...] numiţii ar trebui să explice dacă nu cumva există vreo legătură între retragerea telegramei şi procesul verbal de la pag. 167 din dosarul Legiunii, din care ar reieşi că a servit ca model pentru *confecţionarea* actului din care să rezulte rebeliunea legionarilor executaţi” (p. 119). Autoarea menţionează: „Se impun unele observaţii (continuarea pedepselor în cazul legionarilor arestaţi de Antonescu /unii minori/ doar pentru că făceau parte din Frăţiile de Cruce, şi rearestaţi de comunişti, postbelic, doar pentru că aveau convingeri anti-comuniste. Despre rolul lui Antonescu în persecuţia legionarilor ar mai trebui analizată duritatea ei şi că, în ciuda acestor persecuţii şi nedreptăţi săvârşite faţă de legionari, Mareşalul nu a beneficiat de recunoştinţă din partea evreilor) privind atât statutul juridic prezent, cât şi diabolizarea legionarilor, cum se întâmplă şi prin Legea 271/2015. Să reamintim că unii dintre ei au fost consideraţi buni luptători pentru democraţie sau, mă rog, pentru lupta împotriva comunismului, atunci când au fost recrutaţi, antrenaţi de SUA în bazele din Franţa şi paraşutaţi în ţară [acţiune la care, arată deputatul PNL Daniel Gheorghe – citat la pag. 132, a participat şi viitorul controversat istoric al românilor, Neagu Djuvara, în calitate de coordonator al trupelor de paraşutişti în munţii României], unde, ca să vezi, nimeni din spionajul occidental nu a ştiut că fuseseră vânduţi comuniştilor şi îi aştepta o soartă cruntă. La fel, nimeni din conducătorii celor care i-au antrenat şi înarmat nu a intervenit pentru eliberarea lor.” Soarta lor a fost „una îngrozitoare”, aşa cum le-a hotărât-o Gheorghiu-Dej: „Aici nu e vorba de a-i condamna la pedepse diferite. Aici trebuie mers la o singură pedeapsă: împuşcarea”, cu scopul declarat de dictatorul pro-sovietic, subliniat de autoare: ...„Ca aceste lucruri să ajungă la urechile acestor emigranţi ca să refuze asemenea servicii. *Să strecurăm în sufletele lor frica.* O să batem în americani. Nici după 1989, niciun reprezentant al statelor democrate nu a binevoit să participe la comemorările care au loc anual în memoria jertfei lor” (pp. 122-123). Autoarea nici nu mai consideră necesar să specifice şi cine anume i-a vândut pe cei paraşutaţi...

Anexele, grupate pentru fiecare capitol, ocupă jumătate din carte, între paginile 169-383. Ele conţin material bibliografic, documentar, respectiv numeroase acte oficiale prin care autoarea îşi argumentează analiza raptului de proporţii la care a fost şi continuă să fie supusă istoria românilor. De asemenea, despre „o pată pe blazonul britanic” şi o „crimă cu premeditare”: bombardarea Dresdei (pp. 291-316). Rodica Smaranda Vulcănescu subliniază în cartea domniei sale contribuţia diabolizatei naţiuni germane la cultura europeană şi mondială, tocmai pentru că această contribuţie nu a început şi nu s-a sfârşit cu Hitler (care în fapt era austriac). Menţionăm şi ultimul document al seriei de anexe: „Scurtă fişă biografică a dr. Ion D. Vulcănescu” (pp. 375-383) – mai multe informaţii putând fi găsite la adresele de Internet www.idvulcanescu.ro şi www.idvulcanescu.ro.

Cartea este un model de cercetare istorică dublată de o salutară, chiar eroică atitudine civică, ambele bazate pe documente şi pe irecuzabila dragoste de neam, aşa cum toate ar trebui să fie. Din păcate, sunt multe şi celelalte lucrări şi atitudini, cele comandate politic şi, deci, din start destinate să eludeze adevărul istoric, în favoarea diverselor interese de moment şi cu bătaie lungă...

Vasile Voiculescu, poet al închisorilor

Marian NENCESCU

În anul 1957, de teama repetării, la București, a scenariului revoluției/revoltei ungare anticomuniste de la Budapesta, regimul comunist ia măsuri suplimentare de supraveghere a „dușmanului" potențial, contrarevoluționar, alcătuit în principal din intelectualii încă neconvertiți la noua ideologie, unii reprezentanți ai clerului și, evident, „cozile de topor" din exil, încă insuficient supravegheați și controlați politic. În acest sens, în decembrie 1957, se desfășoară la București Conferința Națională a Ministerului de Interne, cu participarea tuturor cadrelor de conducere, raportori principali fiind, evident, ministrul de Interne în exercițiu, Alexandru Drăghici, și prim-adjunctul său, Gheorghe Pintilie, zis Pantiușa (Timoftei Bodnarenco, pe numele său real, n. 1902, Tiraspol – d. 1985, București), director al Direcției Generale a Securității Poporului (Securitatea), între 1948-63, considerat unul dintre principalii organizatori ai represiunii anticomuniste din România, soldată cu arestarea, deportarea și exterminarea, în temnițe și lagăre de muncă, a aproximativ 400.000 de români. Urmarea directă a acestei conferințe a fost sporirea fără precedent a numărului de agenți și informatori infiltrați în mediile vulnerabile, totul sub deviza „Agentura va constitui ochii și urechile noastre" (Raport la Conferința M.A.I., Fond documentar C.N.S.A.S., Dosar 114). În consecință, după 1957, „munca de securitate" s-a schimbat radical, locul represiunii directe din anii 1948-53 fiind luat de teroarea informativă, noii torționari fiind *delatorii,* mai mult sau mai puțin conștienți de rolul lor. Ținta Securității, în lipsa capilor partidelor burgheze, deja exterminați ori anihilați social și politic, au devenit o parte dintre intelectualii „dizidenți", reprezentanți ai clerului și unii exilați, folosiți indirect ca instigatori pentru a justifica reprimarea cu brutalitate, în interior, a oricărei opoziții intelectuale față de Partidul unic (P.M.R., până în 1965, ulterior, P.C.R.).

Un proces răsunător al epocii a fost acela al „lotului" *Rugul Aprins,* care a vizat destrămarea unui important nucleu de clerici și cărturari creștini, scriitori, pictori și compozitori, reuniți la Mănăstirea Antim din București, sub oblăduirea epifaniei originare, doctrină teologică vizând investigarea unor deschideri nebănuite spre căile cardinale ale spiritului. Inspirați de ieromonahul rus Ioan Kalughin (expulzat în 1947, în U.R.S.S.), cel care le-a orientat atenția membrilor grupării spre un pasaj din *Vechiul Testament* (*Ieșirea*, cap. 3, 1-4), în care Moise mărturisește că l-a văzut pe îngerul Domnului într-o „pară de foc ce ardea, dar nu se mistuia", au imaginat o cale isihastă (prin forța curată a rugăciunii) de a-l mărturisi pe Dumnezeu și a-și împodobi viața în virtuți, un obiectiv cu totul spiritual, străin de scopurile și impuritățile politice. Cuprinși de adevărul Scripturii, adepții *Rugului* (între care Sandu Tudor, alias Monahul Daniil, liderul mișcării, preoții Benedict Ghiuș, Dumitru Stăniloae, Grigore Băbuș, Valeriu/Bartolomeu Anania, Sofian Boghiu, Arsenie Papacioc, Andrei Scrima ș.a., dar și intelectuali precum Petre Dumitriu, Ion Marin Sadoveanu, Vasile Voiculescu, ori pictorii Mac Constantinescu și Olga Greceanu), au participat la sesiunile de meditație de la Antim și au discutat despre marii mistici ai Filocaliei. Grupul *Rugul Aprins* a fost acuzat de atitudine „ocrotitoare și protectoare" față de părintele Ioan Kalughin, iar membrii săi au fost arestați, primul dintre aceștia fiind chiar Sandu Tudor (pseudonimul literar pentru Alexandru Teodorescu, scriitor și duhovnic la Agaton și la Durău, ucenic al lui Ilie Cleopa, n. 1896 – d. 1962?, Aiud). *Lotul* „Teodorescu" a fost acuzat de „uneltire contra ordinii sociale", iar trei dintre cei considerați lideri, preoții Sandu Tudor, Adrian Făgețeanu și Arsenie Papacioc, au primit chiar un plus de pedeapsă „pentru înaltă trădare și activitate criminală împotriva clasei muncitoare și a reformelor sociale", articol din Codul Penal (193/1) aplicat curent și fără rețineri împotriva a zeci de mii de opozanți ai regimului. Ancheta a durat câteva luni, toți cei 16 membri ai grupului fiind anchetați în stare de arest.

În acest context, în noaptea de 4/5 august 1958 este arestat și poetul Vasile Voiculescu (1884-1963), cunoscut pentru activitatea sa medicală, ca și pentru cea literară, imaginea sa publică fiind însă aceea de *creștin autentic,* după cum depune mărturie poetul Vlaicu Bârna, care l-a cunoscut pe Vasile Voiculescu în 1934, când acesta colabora la ziarul *Azi,* al lui Zaharia Stancu: „Am fost profund mișcat de acel om, a cărui înfățișare era însăși bunătatea întruchipată, cu figura lui uscățivă, și al cărui obraz semăna cu a sfinților din icoane. … Părea un rege asirian coborât dintr-o stampă. … Avea privirea dreaptă, deschisă, vorba măsurată, iar trăsăturile chipului aveau o cuceritoare umanitate." (Sabina Măduța, *Vasile Voiculescu și Rugul Aprins,* București, Ed. Florile Dalbe, 2001, p. 24)

Un alt apropiat, de data aceasta de familia lui Vasile Voiculescu, este scriitorul și istoricul literar Dinu Pillat (1921-1975), el însuși implicat și condamnat politic în „lotul Noica-Pillat", care, în antologia *Mozaic istorico-literar* (ediție de Monica Pillat și George Ardeleanu, București, Humanitas, 2013, p. 252) își amintește: „L-am apucat pe Vasile Voiculescu, văduv din 1946, locuind în București, într-o casă bătrânească din strada... Încăperea unde dormea, lucra și își primea prietenii era toată căptușită cu cărți, într-o îngrămădire haotică, ce trăda aceeași lipsă de îngrijire ca și ținuta lui vestimentară. Acolo, între șaizeci și doi și șaptezeci și cinci de ani, când mulți autori ajung la clișeul propriei identități literare, Vasile Voiculescu mi-a oferit spectacolul unei fenomenale regenerări literare."

Într-adevăr, cuprins de un entuziasm literar tardiv, Vasile Voiculescu lucra în acei tulburi ani ´50 la ciclul *Clepsidra,* o replică/pereche la *Psalmii,* lui Arghezi, trudind în același timp cu o „tulburătoare consubstanțialitate", cum notează Dinu Pillat, la „ultima" sa creație, *Sonete închipuite ale lui Shakespeare,* în traducerea imaginară a lui (apărute postum, în 1964), dar și la debutul ca prozator, cu povestirile din ciclul *Capul de zimbru* (și ele publicate postum, în 1966) și, mai ales, la romanul narativ-picaresc *Zahei Orbul* (tipărit în 1970). „La el acasă, dar uneori și la alții, l-am auzit pe Vasile Voiculescu citindu-și fiecare proaspătă bucată epică creată cu nedezmințită fecundă epică" (Pillat, *op. cit*., p. 253). În vremea evocată de memorialist, ieșit la pensie, retras și modest, Vasile Voiculescu își lăsase și barba să crească peste măsură și, neglijent la îmbrăcăminte, uita să mai facă iarna focul în cameră. Trăind ca un veritabil sihastru, „nu critica pe nimeni, nu găsea defecte nimănui, nu blama pe nimeni, aflând întotdeauna scuze și înțelegându-l pe fiecare".

Victimă a unei erori judiciare, Vasile Voiculescu va ispăși o pedeapsă cu închisoarea, între 1958-1962, fiind reabilitat abia în 1968, în urma unui proces desfășurat post-mortem. A ieșit din închisoare grav bolnav de tuberculoză osoasă, cu picioarele „zbârcite" și fără auz, decedând, în totală luciditate, dar refuzând hrana, la 27 aprilie 1963, nu înainte de a lăsa pe birou poemul *Prizonierul,* de o anticipare halucinatorie: *Uneori calcă cineva în inima mea/ Calcă aprins, parcă s-o ia/ O fi boala, o fi moartea/ Nu mă răzvrătesc, asta mi-e partea/ Într-o noapte, pași largi, tot mai largi/ Domol, inimă, că te spargi/ Omule, scoală, este El/ Care El? Cine? Stai nițel!/ E Domnul, gâfâie ea/ ne măsoară cu pas de stea/ Oho, te-am prins, Doamne, nu-mi mai scapi, te țin prizonier/ Bine, zâmbi El, ține-mă o clipă/ Ah, gemui, pier/ O clipă inima mi se făcuse cer* (*Ibidem*, p. 248).

Mărturii directe despre anii de detenție ai lui Vasile Voiculescu sunt puține. Într-un interviu acordat revistei *Formula As,* poetul și luptătorul anticomunist Demostene Andronescu (n. 3 decembrie 1927, com. Câmpuri, jud. Vrancea) își amintește că, la Jilava, a aflat la un moment dat că într-o celulă alăturată se găsea Vasile Voiculescu

Din mărturii și amintiri s-a constituit și masiva *Antologie a liricii de detenție anticomunistă din spațiul românesc* (2016, Fundația Memoria), ce reunește 1.310 poezii, scrise în închisori, lagăre de muncă, în deportare, etc., având 167 de autori identificați. Volumul I al *Antologiei* cuprinde 32 de poeți, majoritatea consacrați înainte de detenție, între care și Vasile Voiculescu (antologat cu 2 poezii, *Povara* și *Îngerul durerii*). Specificul majorității textelor, nu doar din antologia menționată, ci din toate antologiile apărute până azi, constă în *mărturisirea întru Hristos,* făcută cu mijloacele liricii intimiste. Cei care au suferit în temnițe, indiferent de motivele condamnării, au găsit în iubirea hristică singura cale de salvare, de redescoperire a umanului.

La întrebarea propriu-zisă, anume dacă Vasile Voiculescu a scris poezii în închisoare, răspunsul cel mai corect l-a dat fiica poetului, Gabriela Voiculescu Defour, cea care i-a vegheat, de altfel, și sfârșitul: „Pe timpul *cercetării,* tata a fost închis la Jilava, la *șerpărie.* Era adesea întrebat dacă el a scris …*sonatele* (probabil așa sunau în urechea gardienilor inefabilele *sonete* – n.a.). Răspunsul lui invariabil era: *Da, nu pot să mint!* După mai multe luni, a fost mutat la Aiud, fiind închis tot la izolare, *la zarcă*. Acolo, obișnuia să-i învețe pe deținuți *Sonetele.* Din toată opera lui, era lucrul cel mai de valoare, pe care ar fi regretat dacă s-ar fi risipit. Apoi, bolnav, a fost mutat la spitalul T.B.C. din Turda. Știa că tinerii îi învățau pe de rost poeziile, dar întrebat dacă a compus în închisoare „răspundea tăios, în sentințe: *N-am scris nimic, erau alții care scriau mai bine decât mine!"* Cum astfel de declarații, smulse la durere și opresiune, sunt greu de crezut, Gabriela Defour adaugă: „Așa era tata, modest, dar aici e altceva, e vorba de o falsă modestie".

Concluzionând, răspunsul la întrebarea dacă, efectiv, Vasile Voiculescu a scris lirică carcerală, respectiv pe coajă de săpun, ori scrijelite cu cuiul pe te miri ce, trebuie nuanțat. Poetul, atât de grijuliu cu creația sa, care îi punea pe alții să-i învețe versurile, ca să nu se piardă definitiv, a străbătut cu greu infernul recluzionar. Nici vârsta nu l-a ajutat și nici aureola de *poet mistic*, pe care și-a asumat-o. Acesta este și motivul pentru care, într-o antologie pentru străini a poeziei închisorilor, poeta Paula Romanescu a preferat, ca, în locul unei poezii originale a lui Vasile Voiculescu, să introducă o *Scrisoare către Vasile Voiculescu,* creație proprie, adresată poetului îngerilor: *Când peste lume nori se cern/ Când bine știu că-n vreme rea/ Cu gust de-amar și suferinți/ Tu, doctorul fără arginți/ Ai pus să cânte dragostea.* (*Ou sont-ils ceux qui n´existent pas?* Antologie de poezie din închisori, ediție bilingvă, româno-franceză, București, Betta, 2012).

Unde sunt cei care nu mai sunt?

Nichifor Crainic

Întrebat-am vântul, zburătorul
Bidiviu pe care-aleargă norul
Către-albastre margini de pământ:
Unde sunt cei care nu mai sunt?
Unde sunt cei care nu mai sunt?
Zis-a vântul: Aripile lor
Mă doboară nevăzute-n zbor.

Întrebat-am luminata ciocârlie,
Candela ce legănă-n tărie
Untdelemnul cântecului sfânt:
Unde sunt cei care nu mai sunt?
Unde sunt cei care nu mai sunt?
Zis-a ciocârlia: S-au ascuns
În lumina celui nepătruns.

Întrebat-am bufnița cu ochiul sferic,
Oarba care vede-n întuneric
Tainele nespuse de cuvânt:
Unde sunt cei care nu mai sunt?
Unde sunt cei care nu mai sunt?
Zis-a bufnița: Când va cădea
Marele-ntuneric, vei vedea.

Centenarul Marii Uniri

Mihai Viteazul - primul făuritor al Marii Uniri

Ion PĂTRAȘCU

Despre Centenarul Marii Uniri am prezentat, în numărul din martie a.c. al revistei, câteva amintiri și impresii din viața mea de peste opt decenii, cu o experiență relativ bogată – și, de neuitat pentru mine – din țară și de peste fruntariile ei. Însă, acest an al sărbătoririi Marii Uniri mi-a purtat pașii prin multe locuri care se constituie în jaloane majore ale formării și consolidării Statului Național Unitar Român. Anul Nou m-a găsit la Iași, unde ajunsesem trecând prin Focșani, locul unde poetul Vasile Alecsandri îi îndemnase pe români: *Vin' la Milcov cu grăbire/ Să-l secăm dintr-o sorbire.* Ajunși la Mărășești, am păstrat un moment de reculegere la Monumentul Eroilor, cei care, cu sângele lor, au pus temelii solide Marii Uniri în luptele din vara anului 1917, unde armata română a pierdut peste 27.000 de militari (morți, răniți și dispăruți). Ei au spus *pe aici nu se trece* și nu s-a trecut!

Monumentul a fost înălțat în perioada 1924-1938. La inaugurarea criptelor acestuia a fost prezentă și regina Maria. Cum altfel? Pentru că *războiul* – spunea Constantin Argetoianu – *rămâne pagina ei, pagina cu care se poate făli, pagina care se va așeza în istorie la loc de cinste.* Inima ei a bătut puternic pentru neam și țară. În plină vară, am dat o fugă până la Castelul Reginei Maria din Balcic, locul ei de suflet de pe Coasta de argint a Mării Negre, rămas până azi tărâm de basm, de care vecinii bulgari se îngrijesc cu multă atenție și dragoste. La dorința Sa, inima urma să rămână acolo pe vecie, în Capela Stella Maris, însă împrejurările istorice au trimis-o în pribegie, pentru început la Castelul Bran, apoi la Muzeul Național de Istorie a României din București (timp de 44 de ani), pentru ca, în final, să se stabilească la Castelul Pelișor din Sinaia. Revenind la traseul nostru, ajungem și în capitala Moldovei, Iași, unde, în decembrie 1916, s-a refugiat regele Ferdinand I, împreună cu întregul guvern român. Acolo se vor scrie file memorabile de istorie, care s-ar putea numi *De la refugiu, la Marea Unire.*

Din povestea noastră nu putea lipsi Alba Iulia. Este emoționant să știi că te afli în orașul pe care Mihai Viteazul și l-a făcut capitală, doar pentru câteva luni, este adevărat, însă el împlinea un vis secular al trăitorilor din cele trei provincii românești și al multor domnitori pământeni. Am admirat falnica statuie ecvestră a Voievodului, aflată în fața palatului princiar din Cetatea Alba Carolina, inaugurată în anul 1968. Și, ca o evoluție absolut naturală, tot la Alba Iulia, la 15 octombrie 1922, regele Ferdinand I s-a încoronat drept Rege al României Mari.

După această scurtă diagonală a Centenarului, să ne apropiem de un capitol fascinant al vieții și faptelor lui Mihai Viteazul, care s-a derulat la Praga (23 februarie-3 aprilie 1601), capitală pe atunci a Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană. Venise la împărăție după înfrângerea de la Mirăslău (septembrie 1600), cu speranța de a obține sprijinul lui Rudolf al II-lea în recăpătarea tronului pierdut. Audiența la împărat a avut loc la începutul lunii martie și, cu milionul de taleri primit de la acesta, a refăcut armata și l-a înfrânt pe Sigismund Bathory. Acesta era obiectivul apropiat al împăratului, pentru care a avut nevoie de Mihai Viteazul. Rudolf al II-lea își dorea controlul direct și absolut asupra Ardealului, și nu unul mijlocit de o personalitate puternică, precum cea a Voievodului de la Carpați. Despre tragicul sfârșit al lui Mihai Viteazul, cronicarul Miron Costin scria: *Și asea s-au plătit lui Mihai Vodă slujbele ce-au făcutu nemților.* Însă, asasinarea lui Mihai se dovedea și păguboasă pentru împărăție, după cum aprecia un agent secret englez la Istanbul, *deoarece, din cauza morții lui, poporul valah dorește și mai puțin să accepte protecția împăratului Rudolf al II-lea.* În strategiile sale politico-militare, domnitorul român a contat, cu naivitate, pe sprijinul Europei. Spera să i se recunoască rolul de pavăză împotriva Imperiului Otoman. Era prea târziu când și-a dat seama că nu se putea aștepta la susținere din partea austriecilor, germanilor, polonezilor și, cu atât mai puțin, a rușilor și ungurilor. Turcii, în schimb, erau consecvenți în poziția lor de *dușmani de nădejde.* Istoricii apreciază că, dacă Mihai ar fi lăsat cale liberă oștilor otomane, Europa ar fi devenit pașalâc în doar doi-trei ani.

Despre relațiile lui Mihai Viteazul cu împăratul Rudolf al II-lea ar mai trebui amintit Tratatul încheiat de reprezentanții lor la Mănăstirea Dealu (15 iunie 1598), care-l proiecta pe Voievod în postura de eliberator al popoarelor, precum și scrisoarea în 12 puncte, adresată împăratului, pe care istoricii o consideră *Testamentul politic al lui Mihai Viteazul.* Alături de faptele lui vitejești, scrisoarea intitulată *Dorințele lui Mihai Măria Sa, Domnul Ardealului. Moldovei și Țării Românești,* întregește figura luminoasă a primului mare unificator al românilor. Nu este locul aici să fie prezentată pe larg, însă adnotările Voievodului, trei rânduri separate, de pe pagina patru (verso) sunt explicite în privința dorințelor sale: *...Și hotarul Ardealului,* se referă la punctul cinci, prin care cerea să i se dea întregul teritoriu al Transilvaniei. Apoi, *...pohta ce-am pohtit* (rândul 2) și *...Moldova, Țara Românească* (rândul 3), aveau legătură cu punctul al doilea din document, prin care solicita să i se recunoască domnia pe veci asupra Moldovei și Țării Românești. Pentru Rudolf al II-lea și pentru alte capete încoronate ale unei Europe nerecunoscătoare, Mihai Viteazul *pohtea* nepermis de mult.

La Praga, reveneam după patru decenii și, conștient sau nu, pășeam pe urmele lui Mihai Viteazul, Mihai Eminescu, George Enescu, Nicolae Iorga, Lucian Blaga și altor personalități ale neamului românesc. *Zlatná Praha* (Orașul de aur) a fost și a rămas un minunat buchet de stiluri arhitectonice, un admirabil muzeu în aer liber. Într-un sector al acestui muzeu se află strada Nerudova, cu palate în stil baroc, printre care și sediul Ambasadei României (din anul 1936). Este faimosul Palat Morzin (din sec. XVIII), unde a poposit și Napoleon Bonaparte, iar Vivaldi a compus *Cele patru anotimpuri,* dedicate gazdei sale, contele Morzin. Pe fațada acelui imobil, decorat cu o alegorie dintre noapte și zi, a fost montat, în anul 2001, basorelieful cu chipul lui Mihai Viteazul, pentru a marca cei patru sute de ani de la trecerea lui prin acele locuri. Pentru acest gest, trebuie să rămânem recunoscători Asociației Cehia-România. Imaginea Voievodului nostru are propria celebritate. Praga a fost locul unde a avut timp și de poze. Fotografia pe care românii o admiră astăzi este opera unui celebru iconograf flamand, Aegidus Sedeler, aflat la Curtea lui Rudolf al II-lea. Era de fapt o gravură în aramă, după care au apărut fotografiile lui. Portretul pe care-l admirăm astăzi a rămas ascuns publicului timp de 246 de ani, fiind descoperit în anul 1847 de Nicolae Bălcescu și Alexandru G. Golescu în Biblioteca Regală din Paris. În același an, Nicolae Bălcescu scria în *Magazin istoric pentru Dacia,* nr. VI: *Fizionomia principelui răspunde întocmai închipuirii celor ce au studiat caracterul acestui bărbat extraordinar.*

Au trecut 417 ani de când ne-am despărțit de cel care a fost primul unificator de glie și de neam. După el au urmat Alexandru Ioan Cuza și regele Ferdinand I. Cum i-am comemorat noi și cum am cinstit eroii acestui proces de importanță capitală pentru români? Astăzi, suntem în plin război româno-român. Forțele ostile, din interior și exterior, i-au pus gând rău României. Se petrece, în bună măsură, ceea ce scria *contemporanul nostru,* Mihai Eminescu, în romanul său *Geniu Pustiu: oamenii noștri... au frumosul obicei de a iubi orice străin, de a urî tot ce-i românesc.* Poate că ar fi potrivit să mai schimbăm o dată imnul național (a câta oară?), pentru că poezia lui Andrei Mureșanu, *Deșteaptă-te, române,* nu ne ajută nici să ne deșteptăm și nici să ne unim. Este adevărat că s-au întreprins unii pași pe plan intern pentru marcarea Centenarului: Parlamentul a adoptat o lege specială, BNR a emis monede comemorative, au fost și inițiative cu caracter local sau particular. Bilanțul acestor manifestări ar trebui să ne arate în ce măsură Centenarul a fost sărbătorit cum se cuvenea și dacă România se va înfățișa mai bine după 1 Decembrie 2018.

Însă, în povestea noastră apare și o rază de lumină, de speranță, dar nu de acasă, ci de pe meleaguri americane. Din spațiul public, aflăm că cea mai veche asociație a românilor din afara țării, *Societatea creștină DORUL* (1903) din New York, prin președintele său Cristian Pascu, a inițiat și a realizat un minunat proiect numismatic – *Medalia Centenarului Marii Uniri.* De partea tehnică s-a îngrijit Dan Pavel, expert în *branding* din Pitești. Pe medalie apar figurile celor trei mari făuritori ai Unirii: Mihai Viteazul, Alexandru Ioan Cuza și regele Ferdinand I. Imaginea lui Mihai Viteazul este luată de pe o stampă din Viena, deci este parte a portretelor de la Praga, din 1601. Medalia, destinată primelor o sută de personalități marcante ale lumii, este însoțită de un pergament cu explicații, în limbile română și engleză, despre semnificația Centenarului Marii Uniri, precum și de un tabel conținând numele a o sută de români celebri din istoria omenirii. Un proiect lăudabil, un dar minunat pentru Centenar, din partea celor care poartă mereu în suflet dorul de casă. Asta, da, simțire românească!

De Voievodul nostru ne mai aduce aminte și filmul *Mihai Viteazul* (1971), regizat de Sergiu Nicolaescu, în care regretatul oltean Amza Pellea l-a interpretat magistral pe faimosul oltean-Domnitor. Și, dacă se întâmplă să trecem pe la Mănăstirea Dealu, să aprindem o lumânare la necropola voievodală, unde se odihnește o parte a trupului lui Mihai. Pe o lespede de piatră aflăm scris: *Aici zace cinstitu și răposatu capu al creștinului Mihai, Marele Voievod, ce a fost Domn al Țării Românești și Ardealului și Moldovei.*

Pe-al nostru steag e scris unire

Andrei Bârseanu

Pe-al nostru steag e scris unire,
Unire-n cuget și simțiri
Și sub măreața lui umbrire
Vom înfrunta orice loviri.

Acel ce-n luptă grea se teme
El însuși e rătăcitor,
Iar noi uniți în orice vreme
Am fost, vom fi învingători.

Am înarmat a noastră mână
Ca să păzim un scump pământ,
Dreptatea e a lui stăpână,
Iar domn e adevărul sfânt.

Și-n cartea veșniciei scrie
Că țări și neamuri vor pieri,
Dar mândra noastră Românie
Etern, etern va înflori.

Învingători cu verde laur
Noi fruntea nu ne-o-mpodobim
Nici scumpele grămezi de aur
Drept răsplătire nu dorim.

Știind că-n viața trecătoare
Eterne fapte-am împlinit
Și chinul morții-ngrozitoare
Bogat, bogat e răsplătit.

Unirea, în catrene

Elis RÂPEANU

Prin articolele găzduite la rubrica *La curtea epigramei*, revista *Curtea de la Argeș* înfăptuiește, cu fiecare număr, unitatea spiritelor ascuțite ale românilor, epigrama fiind produsul literar care, în actualitate, înflorește în deplinătatea statutului ei numai la români, oriunde s-ar afla ei. Și concursurile/festivalurile de epigramă, precum și revistele care publică epigrame realizează Unirea pe plan cultural și lingvistic. Unitate înseamnă *unire, comuniune, fraternitate, coeziune, legătură* (mai ales, *legătură de sânge*) – trăsături de care a dat dovadă neamul românesc de-a lungul istoriei sale milenare. Acestea s-au manifestat prin unitate de limbă, credință, tradiții, obiceiuri, prin viețuirea continuă, statornică pe meleagurile moștenite de la străbuni. Unirea celor trei țări românești a fost un ideal al românilor, realizat pentru foarte scurt timp, de Mihai Viteazul, la 1600. Această vremelnică izbândă a întărit și mai mult dorința de unire a neamului. Basarabia, parte a Moldovei, cu o populație 86 la sută românească, a fost smulsă în 1812 și supusă jugului țarist mai bine de un secol, acaparată cu lăcomie și separată, în epoca modernă, de Țara-Mamă. Dar, la marginea ei, veghează și azi Ștefan cel Mare și Sfânt, în vechile sale cetăți:

Cântând, când soarele apune,
O doină-n chip de rugăciune,
La Nistru-n crâng, pe-o mărgioară,
Stă Ștefan Vodă la hotară.

Amintirea acestui mare voievod redeșteaptă visul de Unire în aceste vremuri bulversate în care așa-zisele retrocedări îi spoliază pe adevărații proprietari ai bunurilor țării. Cu atât mai mult se cuvine să li se facă dreptate celor cărora li se cuvin înapoiate pământurile cu tot ce se află pe ele:

Se zice că Ștefan cel Mare
Aflat-a de retrocedare
Și, de la Putna, cere-ndată
Să i se dea Moldova toată.

Românii poartă și astăzi, în inimi, chipurile celor care au devenit simboluri ale Țării, iar epigramiștii, prin puterea lor de comunicare, își dezvăluie dorința de Unire în catrene, forma literară scurtă, cuprinzând patru versuri, câte brațe are o cruce: *Mihai Viteazul și Mihai Eminescu:*

Zodii sfinte înălțară
Aștrii-acestor doi Mihai:
Unu-ntregitor de Țară,
Altu-ntregitor de grai.

Alba Iulia este orașul-simbol al Unirii, aflat în inima României:

La Alba, cea cu zid înconjurată,
E-o catedrală cu un turn bătrân
Si-n vârful lui, pe crucea luminată,
Vezi ochii Voievodului Român.

Marea Unire de acum un secol a fost posibilă după ce s-a realizat Unirea Principatelor Române de la 24 Ianuarie 1859. În sufletul românilor, deci, și în spiritul epigramiștilor, cele două realizări epocale se suprapun ca într-o piramidă a înălțării neamului. Și, dacă în ajunul primei Uniri, Alecsandri adresa îndemnul *Hai la Milcov cu grăbire,/ Să-l secăm dintr-o sorbire,* astăzi acest îndemn e readus la ordinea zilei (G. Petrone):

Cum râul Milcov ce odinioară
Stătea în drumul nostru spre Unire
Și Prutul ce vremelnic ne separă
Putea-vom să-l secăm dintr-o sorbire.

Pentru că, de fapt, iată *Destinul nostru* (G. Corbu):

Chiar dacă nu le e pe plac
Acelora ce nu ne vor,
Unirea ne întoarce-n veac
Și ne răsfrânge-n Viitor!

Au fost factori care ne-au stat împotrivă, dar parcă Dumnezeu le-a orânduit astfel încât să ne atingem idealul Unirii. În favoarea noastră au intervenit, pe lângă factorii istoriei și voința unor oameni pe care-i putem considera providențiali. În ceea ce privește Unirea Principatelor Române, nu putem să nu amintim de Ecaterina (Cocuța) Conachi-Vogoride (1828-1870), nume care a „răsucit spre bine, peste veacuri, destinul mult prea încercatului nostru popor”, cum scrie profesorul Vasile Ghica din Tecuci, în amplul studiu apărut la Editura Studis, Iași, 2018. Ca fiică a logofătului moldovean Costache Conachi și a Smarandei născută Negri, „a pus interesul națiunii mai presus de interesele personale” și ale soțului său. Cităm din articolul apărut în revista *Certitudinea,* nr. 11/2018, p. 8, care are la bază date din materialele publicate de Vasile Ghica: „Nicolae Vogoride, caimacamul Moldovei (locțiitor al domnului), a falsificat, în mod brutal, rezultatele testului din 19 iulie 1857, prin care victoria separatiștilor în Moldova anula șansele ca Puterile garante să decidă unirea Principatelor. De aceea, unioniștii s-au străduit să demaște falsurile și să obțină anularea alegerilor și desfășurarea unor alegeri corecte. (…) Lipseau însă dovezile de falsificare. Asta până când, cu prilejul unei descinderi la Iași, Cocuța găsește în seiful soțului scrisori compromițătoare venite de la Înalta Poartă și de la Ambasada Turciei la Londra. În primele mesaje, Vogoride era sfătuit cum să-i obstrucționeze pe unioniști. În următoarele are felicitat pentru *performanțele* obținute. Dovezile de imixtiune și trădarea erau incontestabile. (…)

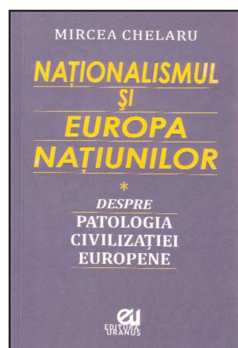
→

Dintre cărțile Centenarului

Mircea Chelaru, *Naționalismul și Europa națiunilor. Despre patologia civilizației europene,* Editura Uranus, București, 2018

Cartea are o Prefață a editorului (Dumitru Ioncică) și un Cuvânt înainte semnat de Ilie Bădescu, membru corespondent al Academiei Române – acest al doilea text este reluat în cele ce urmează.

Naționalismul cuprinde, *in nuce,* narațiunea istorică a unui popor, expresia epocală (pe epoci) a impulsului său pasionar. Studierea naționalismului este de aceea una dintre căile spre cunoașterea năzuințelor secrete ale elitelor care ajung în fruntea propriilor popoare. Naționalismul este o ieșire din etnicitate cu etnicitate cu tot. Elitele a-naționale condamnă poporul la agnozie și știința națiunii la agnosticism. „Naționalismul se redefinește cu fiecare epocă și cu fiecare eveniment mai important, ne spune generalul geopolitician, Mircea Chelaru. De aceea este nevoie să pornim de la sistemul lumii moderne, de la mediul său de civilizație”, dacă voim să înțelegem sensurile vii ale naționalității și ale naționalismului contemporan, în deplinătatea actualității lor. Ideea primejdiei instalării unui minorat (și deci a unui naționalism defect) în viața unui popor este excelentă: „Suma defectelor mărunte nu generează automat și îngrijorări majore, precizează autorul cărții. Se instalează o acomodare defectă la obișnuințe, ceea ce plasează realitatea toxică în normalitate" (Mircea Chelaru). Acomodarea la defecte mărunte este calea la eșecuri epocale (pe epoci) ale unui popor. Veacul fanariot a fost așa, adică elitele fanariote au împins poporul de jos spre o asemenea acomodare cu defecte mărunte, dar și cu urâciuni mari, săvârșite de fanarioți cu prețul degradării sufletești pe durata unui secol a unui întreg popor. În genere, acomodarea cu regimuri deformate și deformatoare aduce după sine o groaznică defectologie etnică. Ipoteza este ispititoare și chiar și numai lansarea ei și tot este un merit de excepție al acestei cărți. Capitolul dedicat primejdiei dezintegrării Europei printr-o proliferare etnică indusă de influxul unei devaluatoare imigrații musulmane și a unei Europe neasumptivă național este excepțional. (Cf., de pildă: *În 10 ani Italia va fi musulmană* sau *Merkel și Maskirovka; A fost premeditată năvala musulmană?, Bruxellistan, capitala Eurabiei.)* Cartea aceasta a generalului Mircea Chelaru, un strategist redutabil, ne propune una din lecturile extrem de provocatoare ale unei realități cu forța ei pasionară: națiunea și naționalismul privite cu ochii unui vizionar. O salutăm cu bucurie și o recomandăm cu căldură oricui este interesat de mișcarea ideilor în postmodernitatea prelungită și destul de neguroasă. (Ilie Bădescu)

Maria Dohotaru, coordonator, *Romanul-capodoperă* Sacrificiul, *epopee națională a românilor. Culegere de studii, eseuri, cronici și articole,* Editura Magic Print, Onești, 2018

Atașamentul nostru [Editura Magic Print] profund față de personalitatea și opera romancierului, teologului ortodox, istoricului literar, esteticianului, muzicologului și criticului de artă Mihail Diaconescu se vede și în această antologie de texte exegetice, pe care am intitulat-o *Romanul-capodoperă* Sacrificiul, *epopee națională a românilor.*

Este o antologie concepută, pe de o parte, ca un omagiu adus de noi Marii Uniri a românilor, pe de alta, ca un elogiu adresat marelui scriitor, filosof al culturii și omului exemplar Mihail Diaconescu.

Pentru o exegeză adecvată a romanului-capodoperă *Sacrificiul* am apelat la specialiști de mare autoritate din variate domenii științifice: critici și istorici literari (în primul rând critici și istorici literari, cunoscuți pentru severele lor exigențe estetice), teologi, filosofi ai culturii, istorici ai epocii moderne, lingviști specializați în stilistică, sociologi, politologi, savanți comparatiști. Polivalența romanului-capodoperă *Sacrificiul* este astfel evidențiată din variate perspective, dar mai ales cu metode științifice diferite și necesare. (Din *Argumentum*, prefața la carte de Maria Dohotaru)

***Experimentul Pitești. Comunicări prezentate la Simpozionul PERT'17, Pitești, 29 septembrie–01 octombrie 2017, Forme și aspecte de represiune a individului în regimurile dictatoriale comuniste,* Fundația Culturală Memoria, Filiala Pitești, 2018 (Editor și coordonator Ilie Popa)**

Sperăm că și acest volum, împreună cu celelalte 16 apărute până acum sub egida Fundației Culturale MEMORIA-Filiala Pitești, va însemna un mic și modest pas în lupta împotriva uitării, contribuind la prezentarea adevărului despre istoria recentă a spațiului românesc, inclusiv a românilor din Basarabia și nordul Bucovinei, foste provincii românești, în timpul dictaturii comuniste.

Amintim și cu acest prilej că deviza tuturor edițiilor simpozionului este exprimată în ultimele cuvinte rostite înainte de moarte de renumitul om de cultură român Mircea Vulcănescu în închisoarea Aiud: „Să nu ne răzbunați, dar să nu ne uitați". (Din prefață)

Centenarul Marii Uniri

Prin C. Negri, fratele vitreg al Cocuței, și Dimitrie Rallet, scrisorile au ajuns la ambasadorul Franței la București și apoi la revista *Steaua Dunării* la Bruxelles. Europa a luat foc. Înalta Poartă a fost nevoită să accepte repetarea scrutinului, sub stricta supraveghere a Puterilor garante. Rezultatele au marcat victoria unioniștilor. Drumul spre marele vis al Unirii s-a netezit instantaneu și a devenit realitate pe 24 Ianuarie 1859."

Personalitatea acestei eroine, supranumită Ioana d'Arc a României, a fost evocată la Tecuci (orașul aflat la 3 km de Țigănești, de unde ea se trăgea), de Ziua Educației, care a coincis cu desfășurarea Festivalului Internațional de Aforisme, ediția a II-a (5 octombrie 2018), al doilea din lume (primul fiind cel de la Torino). La inițiativa scriitorului V. Ghica și cu sprijinul GIFARM-SRL Fundația Pelin, sculptorul Dan Mateescu a realizat un bust care-o reprezintă pe Cocuța Conachi-Vogoride, bust donat de V. Ghica Primăriei orașului Tecuci. La dezvelirea sculpturii, în Parcul Central, pe lângă mulțimea de elevi cu portretul eroinei la rever și cu tricolorul în mâini, a fost prezent primarul, alături de personalități precum academicienii Nicolae Dabija și Emil Dinga, peste 50 de scriitori din țară și alții. Cu această ocazie a luat cuvântul și autoarea acestui articol, comparând intervenția providențială a acestei eroine în desfășurarea Unirii Principatelor cu fapta geografului francez Robert Ficheux (1898-2005), despre care mi-a pus la dispoziție material documentar profesorul nostru de franceză Claude Dignoire.

Spațiul acestui articol nu-mi permite decât să evoc intervenția sa, de asemenea providențială, care a favorizat Marea Unire. La destrămarea Imperiului Austro-Ungar, criteriul de bază privind stabilirea de noi țări a fost limba vorbită de populațiile provinciilor respective. Or, profitând de această hotărâre, maghiarii au falsificat recensămintele și hărțile de pe teritoriul Imperiului, Ungaria înaintase Parisului „hărți ale Transilvaniei în care zona montană, precum și platourile, locuite numai de români, din Maramureș, Oaș, Hațeg, Lăpuș, Apuseni, Năsăud etc. apăreau pustii". În această variantă, „populația maghiară aglomerată în orașe, acolo unde românilor le era interzis să se așeze, apărea ca majoritară în Ardeal". Norocul românilor a fost că misiunile de geografi francezi, conduse de Robert Ficheux, s-au deplasat pe toate plaiurile transilvane, au inventariat și au anunțat existența covârșitoare a românilor acolo unde, pe hărțile maghiare, erau pete albe. Rezultatul este prezentat la Comisia de la Paris, demonstrând prezența majoritară a românilor în Transilvania. Acesta a fost factorul determinant privind decizia marilor puteri de la Trianon prin care Transilvania a revenit României. În felul acesta, după cum subliniază și scriitorul Radu Anton Roman, „îi suntem toți, pe veci, datori lui Robert Ficheux". Implicarea lui în Marea Unire ne face să credem că Dumnezeu iubește poporul român și-l apără în momentele de răscruce (dar e important ca și poporul român să-și amintească vorba care spune că Dumnezeu ne dă, dar nu ne bagă în traistă…).

Multe sunt de spus și despre românii din Basarabia care arborează steagul tricolor încă din noiembrie 1917 (sfințit de episcopul Basarabiei, Gavril) și intonează imnurile *Deșteaptă-te, române!* și *Pe-al nostru steag e scris Unire.* La 27 martie 1918, se semnează actul prin care fosta Republică Democratică Moldovenească se unește cu mama sa, România. Alexandru Marghiloman, prim-ministru al României, trimis la Chișinău, semnează actul de Unire, exprimându-și satisfacția: „Am luat act de declarația dumneavoastră, declar că o primesc." Numele lui este invocat și azi:

Marghiloman, trimis solie,
Semnă Unirea mult visată;
Ce bine-ar fi ca azi să-nvie
S-o mai semneze înc-o dată.

După 1940, Moldova lui Ștefan cel Mare este din nou dezmembrată, prin Pactul Ribbentrop-Molotov. Revine Țării, pentru câțiva ani, după ce, în 1941, soldații români trec Prutul. Situația de astăzi este cunoscută: românii se luptă pentru păstrarea limbii și a identității naționale. Dorința lor este exprimată direct (Efim Tarlapan, Chișinău):

Chișinău și București –
Două state românești –
Ar fi tare fericite
De-ar fi statele unite.

O luptă de veacuri au dus și românii din Transilvania pentru păstrarea identității de neam și de limbă, luptă ce se poate compara cu cea dusă cu otomanii de celelalte două țări românești:

Ei n-au avut un Voievod Ștefan,
Nici un Mihai ce lua la turci grumazul,
Dar pentru neam, românul ardelean
A fost și Ștefan, și Mihai Viteazul.

În 1997, când, în *săptămâna luminată*, epigramiștii s-au adunat la Chișinău, la prima ediție a Festivalului de epigramă și fabulă „Donici, cuib de-nțelepciune", toți cei din autocar simțeam durerea sfâșierii Țării, a smulgerii Basarabiei și a Bucovinei de Nord:

Se toarnă-n suflet liniștea pascală,
Simțim pe frunte stropii de agheasmă,
Se-ntinde Țara ca o catedrală
Cu două lacrimi pe catapeteasmă.

La 1 Decembrie 1918, când s-a înfăptuit visul Unirii, a răsunat imnul ca o înălțare (Eugen Deustch):

Când frații mâinile și-au dat
Ca să-și serbeze bucuria,
Un cânt solemn a răsunat:
Se deșteptase România!

Pentru că (Eugen Albu):

Pe-acest pământ pe care s-au jertfit
Românii, mii, n-a fost o bucurie
Mai mare ca atunci când s-au unit
Să întregească Marea Românie.

Mircea Ionescu-Quintus ne-a lăsat, spre nemurire, gândul său de Unire: *La Alba Iulia:*

Regele și-un brav popor
Au unit pe vesnicie,
Sub drapelul tricolor,
Marea noastră Românie.

Cu toate că astăzi românii sunt despărțiți de Prut, ei își exprimă speranța în Unire (Vasile Sarco):

Românii, pe pământul sfânt,
Vor face veșnic, împreună,
Cu libertatea legământ
Și cu Unirea casă bună.

În sufletele lor arde dorința de reunificare (G. Petrone):

Într-o perpetuă cinstire,
Azi am pășit în anu-n care
Serbăm un veac de la Unire,
Gândind la Reunificare.

Iată și visul unui bătrân basarabean (I. Toderașu, Costești):

Având un licăr în privire,
Bătrânu-a spus cu ochii-n rouă:
S-a dus un veac de la Unire,
Dar n-ar strica o alta nouă!

Nici epigramiștii nu uită realitatea istorică de azi:

Constat că timpul este slut
Chiar și norocul este spân
Cât timp pe malul stâng de Prut
Curg și-astăzi lacrimi de român.

Dar, ca tot românul și chiar mai mult decât oricare alt român, epigramistul nu scapă nicio ocazie să incite, să învioreze spiritele cu umoru-i proverbial (Mihai Cimpoi, Chișinău):

De se va face iar Unirea
Și se va bea atunci cu țoiul,
Fiind prea mare fericirea,
Vom încerca și cu cimpoiul!

Tudor Groza Delacodru, din Serbia, se adresează basarabenilor cu mult „zuduf românesc":

Basarabeni, iscoadele străine
Ne pregătesc o „limbă păsărească" –
Se cade să-i primim cum se cuvine
C-o-njurătură „neaos românească".

Speranța în Unire e vie în conștiința românilor (Gh. Bâlici, Chișinău):

Uniți în cuget și simțire,
Înnobilați prin cutezanță,
De vrem a Țării dăinuire,
Unirea-i unica speranță.

Deci, să nu uităm, cât mai e timp, că în Unire stă puterea, iar Unire înseamnă unitate de neam, de limbă, de obiceiuri și tradiții, de credință:

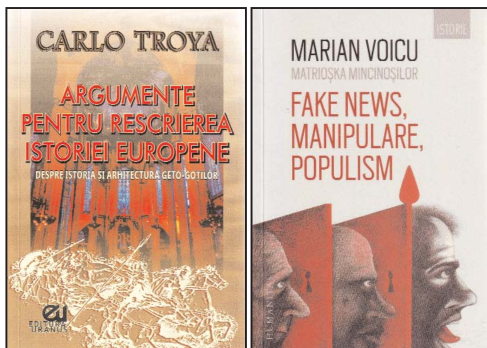
De Centenar se pun la porți
Drapele sfinte-ntru cinstire,
Christos a înviat din morți,
Românii-nvie prin Unire!

Semn(al) de carte

Carlo Troya, *Argumente pentru rescrierea istoriei europene. Despre istoria și arhitectura geto-goților,* Editura Uranus, București, 2015

Contele Carlo Troya (1784–1858) este un istoric cu o foarte serioasă pregătire juridică, om politic (a fost la un moment dat prim-ministru al Regatului celor două Sicilii) și, totodată, exponent al unei mișcări care preconiza o confederație de state italiene sub egidă papală. Ca istoric este autorul unei prodigioase *Istorii a Italiei de la începuturi până în Evul Mediu – Storia d'Italia del Medio-Evo* în 15 volume totalizând circa 8700 pagini, din care peste 3500 pagini despre goți, conținând și o amplă exegeză referitoare la Codul Diplomatic Longobard. De asemenea, s-a remarcat ca un comentator inspirat al biografiei și operei lui Dante și ca autor al unui erudit și substanțial *Discurs despre arhitectura gotică.*

Carlo Troya demontează cea mai mare eroare a istoriei antice datorată lui Tacit și lui Pliniu cel Tânăr, aceea că goții, prin cele două ramuri, ostrogoții și vizigoții, ar fi fost triburi germanice. În realitate, aceștia au fost continuatorii naturali ai daco-geților danubieni și au avut un rol decisiv în etnogeneza și în definirea culturii și religiei popoarelor din sud-vestul și nord-vestul Europei. Această eroare a viciat atât istoria, cât și cultura europeană.

În același timp, nu putem să trecem peste faptul că acest învățat este complet necunoscut mediilor istorice și academice din România. Dacă opera istorică a lui Carlo Troya ar fi fost cunoscută în România, multe cărți sau lucrări de referință, tratate de istorie, dicționare, istoria propriu-zisă și istoria arhitecturii ar fi arătat altfel și multe confuzii privind originea reală a goților s-ar fi risipit, iar adevărul rostit de istoricul italian în urmă cu peste 160 ani – *Niciun popor afară de acesta, căruia grecii i-au dat apelativul de barbar nu a avut o istorie mai antică și mai certă decât cea a geților sau goților* – ar fi avut astăzi altă rezonanță. (Din Prefața editorului, Dumitru Ioncică, reluare pe manșeta copertei)

Marian Voicu, *Matrioșka mincinoșilor. Fake news, manipulare, populism,* Editura Humanitas, București, 2018

Cartea de față vine în momentul potrivit. Țările europene și societățile lor trec printr-o fază de dezorientare, uneori chiar de dezbinare. *Fake news* reprezintă termenul-cheie, o unealtă puternică în mâna celor care râvnesc să slăbească sistemele democratice de tip occidental. *Matrioșka mincinoșilor* propune cititorului o interpretare critică a unei epoci tulburi și îi înlesnește înțelegerea mecanismelor mediatice și politice care stăpânesc lumea de astăzi. Cartea se bazează pe o vastă bibliografie internațională și-l ajută pe cititorul român să plaseze dezvoltările politice din România într-un context mai larg. Interpretarea impresionează mai ales prin anvergura analizei și prin spiritul civic – cel mai bun antidot împotriva forțelor iliberale. (Oliver Jens Schmitt)

Cartea lui Marian Voicu este o demonstrație impecabilă, pasionantă și minuțioasă. Ea oferă imaginea unui moment istoric și reconstituie modul în care Rusia lui Puțin poartă un război împotriva Occidentului și valorilor sale, exercitând totodată un control totalitar și asupra propriei societăți. Nimic nu este inocent sau întâmplător în această elaborată operațiune de manipulare globală. România este, la rândul ei, parte din acest nou război subteran, în care luciditatea devine o formă de patriotism. Textul lui Marian Voicu reactivează, în acest univers de clone și minciuni, busola simțului critic. (Ioan Stanomir – texte reluate de pe coperta a patra a cărții)

Un album monumental

La Cabinetul de Stampe al Bibliotecii Academiei Române (BAR) se află un album de mari dimensiuni (47 x 27 cm), realizat de pictorul Gheorghe Chirovici (1883-1968) pentru Societatea Cultul Eroilor, dedicat regelui Carol al II-lea (probabil în anul 1934, dar lucrarea nu este datată; ea a fost donată BAR în 1962, fără să se știe numele donatorului). Albumul are 39 de pagini numerotate, din hârtie groasă, produsă manual, iar coperta este din piele gri.

În afara unui tablou de G. Chirovici (*Troița,* reprodus mai jos), albumul conține fotografii ale unor cimitire și monumente legate de Războiul de Reîntregire, plus o serie de inscripții deosebit de interesante, pe care le reproducem alăturat. În paginile revistei apar multe dintre imaginile din album.

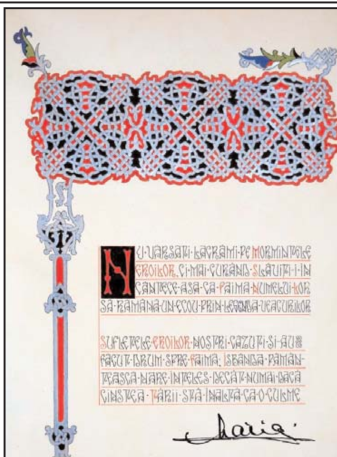
Am primit imaginile și informațiile legate de ele de la dna Anca Vitan, Cabinetul de Stampe al BAR.

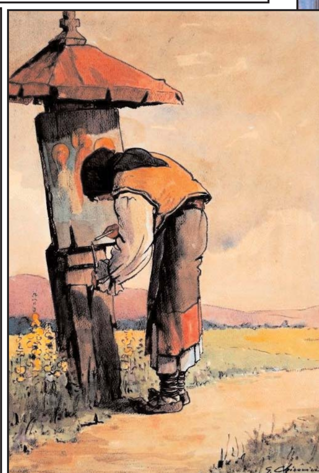

M.S. Regelui Carol II

Păstrătorul și însuflețitorul credinței, tradițiilor și năzuințelor neamului, cu adâncă recunoștință și nețărmurită supunere.

Soc. Cultul Eroilor închină această lucrare, mărturie a înfăptuirilor sale pentru cinstirea ostașilor căzuți pentru Tron și Patrie.

Nu vărsați lacrimi pe mormintele eroilor, ci mai curând slăviți-i în cântece așa ca faima numelui lor să rămână un ecou prin legenda veacurilor.

Sufletele eroilor noștri căzuți și-au făcut drum spre faimă. Izbânda pământească n-are înțeles decât numai dacă cinstea țării stă înaltă ca o culme.

[Regina] Maria

Eroii noștri în veci nu vor fi morți, dacă fiii și nepoții lor le vor purta în inimile lor și le vor cultiva scumpa amintire. Atunci și mereu vor însufleți din locul lor de odihnă generațiile viitoare, care le vor urma pilda și practica virtuții creștinești și cetățenești.

[Patriarhul] Miron Cristea

Proces-verbal

Azi, 3 septembrie 1919, subsemnații, întrunindu-ne în Adunare Generală în localul Palatului Mitropolitan din București, am pus bazele Societății Mormintele Eroilor Căzuți în Război. Scopul, modul de organizare și funcționare a Societății este cel prevăzut de statute aci alăturate.

Procedându-se la examinarea acestor statute, s-a luat în discuțiune de adunare articol cu articol și s-au votat și adoptat atât pe articole, cât și în total, fără nici o modificare.

Drept care s-a semnat de noi acest proces-verbal care se va păstra între actele Societății.

+Platon C. Ploeșteanu Loct Mitropolit Primar, Gral Christescu, Gral Văitoianu, Gral Mihail, Gral Rășcanu, Gral Lupescu, Gral Alexiu, Gral Popovici, Elena Gral Dragalina, Olga Văitoianu, Maria Gral B. Praporgescu, Laurenția I. Bacalbașa, Ic C. Nazarie, B. Busuiocescu, Maior Dragalina

Semnează în acest număr

- Horia BĂDESCU – scriitor, Cluj-Napoca
- Ioan TODEA – istoric, București
- Maria VAIDA – profesor, Cluj-Napoca
- Constanța VAIDA HALIȚĂ – arhitect, București
- Sorin BULIGA – istoric de artă, Târgu-Jiu
- Raia ROGAC – scriitor, Chișinău
- ÎPS Calinic ARGEȘEANUL– arhiepiscop al Argeșului și Muscelului
- Gabriela CĂLUȚIU SONNENBERG – scriitor, Spania
- Dragoș OLARU – istoric, Cernăuți
- Galina MARTEA – prof. univ., Chișinău
- Maria CHIRTOACĂ – scriitor, Câmpulung-Muscel
- Tudor NEDELCEA – scriitor, Craiova
- Mihai POSADA – scriitor, Sibiu
- Marian NENCESCU – scriitor, București
- Ion PĂTRAȘCU – diplomat, București
- Elis RÂPEANU – scriitor, București